

Nr 88

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för budgetåret 1959/60 till statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården m. m.; given Stockholms slott den 6 mars 1959.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Torsten Nilsson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen redogöres för de åtgärder, som på grund av det starkt ökade platsbehovet vid ungdomsvårdsskolorna vidtagits för att säkerställa ett effektivt utnyttjande av skolorganisationens nuvarande resurser samt för att genom provisoriska åtgärder öka platstillgången vid skolorna.

Vidare redovisas av kommittén för ungdomsvårdsskolorna framlagda förslag angående utbyggnad av ungdomsvårdsskolorna. Organisationen föreslås förstärkt genom att Broby lantbruksskola för döva ombildas till yrkesskola för pojkar samt genom att sex mottagningsavdelningar och en specialavdelning uppföres vid olika skolor. Syftet med mottagningsavdelningarna är i första hand att möjliggöra ett effektivt omhändertagande av s. k. utredningsfall, främst för brott misstänkta ungdomar under 18 år.

På grund av tidigare av riksdagen fattade beslut samt de nu föreslagna åtgärderna beräknas skolorganisationen komma att tillföras ca 215 mer permanenta platser utöver de ca 750 platser, som var tillgängliga den 1 mars 1959. Vid sidan om denna utbyggnad kommer inom de närmaste månaderna ca 70 platser att färdigställas vid provisoriska förläggningar.

Medel äskas vidare för projektering av en ny ungdomsvårdsskola på Gotland för psykiskt abnorma manliga elever.

Personalorganisationen vid skolorna föreslås förstärkt med i första hand ett 50-tal befattningshavare. Medel beräknas därjämte till anställande av personal vid de nämnda mottagningsavdelningarna och vid provisoriska förläggningar. Ökat anslag till utbildning av personal föreslås även.

Anslag till ungdomsvårdsskolorna äskas för budgetåret 1959/60 med sammanlagt ca 13,9 milj. kronor på driftbudgeten och 3,6 milj. kronor på kapitalbudgeten, vilket jämfört med innevarande budgetår innebär ökningar med ca 2,2 milj. kronor på driftbudgeten och 1,25 milj. kronor på kapitalbudgeten.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 6 mars
1959.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Nilsson, anför efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter följande.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under femte huvudtiteln, punkterna 37—42 samt under kapitalbudgeten (bilaga 26 punkten 1) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1959/60 beräkna följande anslag:

A. Driftbudgeten

	Kronor
Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar, förslagsanslag	8 160 000
Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Omkostnader, förslagsanslag	4 619 000
Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Engångsanskaffning av inventarier m. m., reservationsanslag	110 000
Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Anordnande och drift av provisoriska förläggningar, reservationsanslag	500 000
Utbildning av personal vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, reservationsanslag	59 200
Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m., reservationsanslag	100
Ersättning till inackorderingshem för driftförluster m. m., reservationsanslag	73 000

B. Kapitalbudgeten

Under statens allmänna fastighetsfond:

	Kronor
Vissa byggnadsarbeten m. m. vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, investeringsanslag	4 000 000

Jag anhåller nu att få ånyo anmäla dessa anslagsfrågor.

I. Inledning

Under de senaste åren har efterfrågan på vårdplatser vid ungdomsvårdsskolorna avsevärt stegrats och en betydande platsbrist har uppstått vid vissa skolor. Då med anledning härav en utökning av vårdresurserna inom ungdomsvårdsskoleorganisationen befanns påkallad tillkallade jag enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 5 april 1957 sex utredningsmän med uppdrag att utreda vissa frågor rörande ungdomsvårdsskolorna.

Enligt direktiven skulle såsom en allmän riktning för utredningen gälla att organisationen skall vara så anpassad, att den kan ta hand om och effektivt behandla de ungdomar som är i behov av vård inom barn- och ungdomsvårdens ram och som befinnes inte kunna lämpligen tagas om hand i annan ordning. Utredningsmännen borde i första hand undersöka vilka åtgärder som bör vidtagas för att snabbt avveckla den akuta platsbristen. I andra hand borde utredningsmännen — med utgångspunkt från det dåvarande läget och den bedömning av det framtida platsbehovet som utredningsmännen funne sig kunna göra — utarbeta ett program för organisationens utbyggnad under de närmaste åren, varvid provisoriska åtgärder genom förhyrning av lokaler o. dyl. syntes kunna komma i fråga. Bland de frågor som borde särskilt uppmärksammas vid utredningen märktes frågan om ökade vårdresurser för det psykiskt abnorma klientelet samt för omhändertagande av för brott misstänkta underåriga under den s. k. utredningstiden.

Utredningsmännen, som antagit benämningen kommittén för ungdomsvårdsskolorna, har varit ledamoten av riksdagens första kammare G. Pettersson, ordförande (fr. o. m. den 7 november 1957), ledamoten av riksdagens andra kammare Sigrid Ekendahl, ledamoten av riksdagens första kammare C. Eskilsson, ledamoten av riksdagens andra kammare E. Jacobsson, ledamoten av riksdagens första kammare Margret Nilsson och e. o. kansli-rådet L.-Å. Åström.

Under år 1957 avgav kommittén förslag om anordnande av en ungdomsvårdsskola på Visingsö samt om- och tillbyggnad av Gräskärns yrkesskola i Uddevalla ävensom vissa förslag i anledning av den akuta platsbristen vid vissa ungdomsvårdsskolor. Förslagen underställdes 1958 års riksdag. Beslut fattades av riksdagen om förstärkning av organisationen i huvudsaklig överensstämmelse med kommitténs förslag.

Kommittén har med skrivelse den 11 oktober 1958 avgivit ett betänkande med förslag till utbyggnad av ungdomsvårdsskolorna.

Över betänkandet har yttranden avgivits av Svea hovrätt, hovrätten för Västra Sverige, riksåklagarämbetet, fångvårdsstyrelsen, socialstyrelsen (efter hörande av styrelserna för ungdomsvårdsskolorna), medicinalstyrelsen, byggnadsstyrelsen, statskontoret, skolöverstyrelsen, överståthållarämbetet,

länsstyrelserna i Stockholms, Gotlands, Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län, statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande, nykterhetsvårdsutredningen, Svenska stadsförbundet, Svenska socialvårdsförbundet samt barnavårdsnämnderna i Stockholm, Göteborg och Malmö.

Riksåklagarämbetet har bifogat ett yttrande av ungdomsåklagarna i Stockholm. Vissa länsstyrelser har bifogat yttranden av socialvårdskonsulenter m. fl. Därför har skrivelser ingivits av Svenska stadsförbundet, Stockholms socialdemokratiska kvinnodistrikt m. fl.

Över kommitténs förslag till placering av en ny ungdomsvårdsskola för flickor har yttrande avgivits av länsstyrelsen i Örebro län.

Genom beslut den 28 november 1958 har Kungl. Maj:t anbefallt kommittén att skyndsamt utreda och inkomma med förslag rörande ombildning av Broby lantbruksskola för döva till ungdomsvårdsskola för pojkar.

I skrivelse den 12 januari 1959 har kommittén inkommit med förslag i nämnda avseende.

Över detta förslag har yttranden avgivits av socialstyrelsen, statskontoret, skolöverstyrelsen och byggnadsstyrelsen.

Socialstyrelsen har (skr. 30/8 1958) hemställt om anvisande av medel för verksamheten vid ungdomsvårdsskolorna under budgetåret 1959/60.

II. Gällande bestämmelser och nuvarande organisation

Bestämmelser angående ungdomsvårdsskolorna och deras verksamhet finnes meddelade i barnavårdslagen (BvL) och i Kungl. Maj:ts stadga den 28 juni 1946 (nr 582; ändr. 1947:777, 1952:128) för skolor tillhörande barna- och ungdomsvården. Vidare finnes särskilda föreskrifter i instruktionen den 28 juni 1946 (nr 584) för statens inspektör för skolorna, bl. a. beträffande intagningsförfarandet, samt i instruktionen den 16 augusti 1946 för konsulent för eftervården vid skolorna.

Enligt barnavårdslagen kan barnavårdsnämnd för skyddsuppfostran omhändertaga barn under 18 år, som befinner vara så vanartat, att särskilda uppfostringsåtgärder kräves för dess tillrättaförande (22 § c/), samt person i åldern mellan 18 och 21 år, som befinner föra ett oordentligt, lättjefullt eller sedeslöst liv eller eljest visat svår oart och beträffande vilken särskilda åtgärder från samhällets sida kräves för hans tillrättaförande (22 § d/).

Av betydelse i detta sammanhang är lagen den 30 december 1952 (nr 789) med vissa bestämmelser om påföljd för brott av underårig, vilken lag trädde i kraft den 1 juli 1954. Enligt denna lag må rätten, därest tilltalad är i sådan ålder att skyddsuppfostran kan förekomma och övertygas om brott som kan medföra fängelse eller straffarbete, i stället för att döma till sådan påföljd, efter hörande av barnavårdsnämnd överlämna åt nämnden att vidtaga åtgärd för hans omhändertagande för skyddsuppfostran. Den som

ej fyllt 18 år må ej dömas till fängelse, straffarbete eller förvaring, om ej särskilda skäl föreligger.

För beredande av skyddsuppfostran skall enligt 43 § 1 mom. BvL finnas av staten eller andra upprättade skolor tillhörande barna- och ungdomsvården (ungdomsvårdsskolor). Organisationen skall omfatta följande särskilda skolor eller skolavdelningar, nämligen skolhem för barn i skolpliktig ålder, yrkesskolor dels för barn, som vid omhändertagandet avslutat sin skolgång men icke fyllt 18 år, dels för personer, som avses i 22 § d) BvL, samt hemskolor för väntande mödrar och mödrar med späda barn. Särskilda yrkesskolor skall finnas för omhändertagna över skolpliktig ålder, som är efterblivna till förståndsutvecklingen, samt särskilda skolhem och yrkesskolor för omhändertagna, vilka på grund av själslig abnormitet bör stå under särskild läkartillsyn. Elever av olika kön må ej intagas i samma skola.

Enligt 44 § 2 mom. BvL skall i skolhem meddelas skolundervisning, motsvarande den som förekommer i sjuårig folkskola och därpå följande fortsättningsskola enligt gällande bestämmelser om folkundervisningen. I yrkesskola och hemskola skall meddelas yrkesutbildning i den omfattning Kungl. Maj:t föreskriver. Närmare bestämmelser beträffande undervisningen är intagna i 17 § stadgan för ungdomsvårdsskolorna.

Ungdomsvårdsskola skall enligt 44 § 1 mom. BvL stå under ledning av en styrelse, som har att besluta om bl. a. intagning i skolan. Tillsynen över verksamheten utövas enligt 3 § ungdomsvårdsskolestadgan under överinseende av socialstyrelsen av chefen för styrelsens skolbyrå (skolbyråchefen). Undervisningen vid skolorna är underkastad inspektion av skolöverstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning och lantbruksstyrelsen. Medicinalstyrelsen inspekterar vården av elever i skolor för själsligt abnorma.

Ansökan om intagning i ungdomsvårdsskola göres av vederbörande barnavårdsnämnd. Ansökan göres hos skolbyråchefen, som efter samråd med byråns rådgivande psykiater beslutar i ärendet. Vid bifall till ansökan avgör skolbyråchefen vid vilken skola den omhändertagne får mottagas samt om intagning skall ske enbart för observation. Sedan ett flertal år tillbaka är det praxis att samtliga fall först mottages för observation. Har omhändertagen överlämnats till skola för observation ankommer det på skolans styrelse att, efter inhämtande av skriftligt läkarutlåtande, i samråd med skolbyråchefen besluta, huruvida den omhändertagne skall intagas i skolan eller erhålla vård i annan form. Då plats blir ledig på en skola, meddelar skolan detta till vederbörande barnavårdsnämnd.

Inom ungdomsvårdsskoleorganisationen finns f. n. 22 skolor med ett fastställt platsantal av 798 (555 vid pojkskolorna och 243 vid flickskolorna). Det för varje skola fastställda platsantalet ävensom det klientel, för vilket resp. skola är avsedd, framgår av följande förteckning.

Skola	Fastställt antal vård- platser	Skolan avsedd för
<i>För manliga elever</i>		
Lövsta yrkesskola och skolhem	48 32	80 elever såväl i som över skolåldern, vilka på grund av psykisk abnormitet eller kroppslig sjukdom bör stå under särskild läkartillsyn
Långanäs yrkesskola	48	
Fagareds »	45	elever över skolpliktig ålder, som i be- gävningshänseende är särskilt väl utvecklade
Forsane »	46	normalt utvecklade elever över skol- pliktig ålder men under 18 år
Sundbo »	46	samma kategori som Forsane
Johannisbergs »	35	samma kategori som Forsane
Råby yrkesskola	31	elever över skolpliktig ålder, som i be- gävningshänseende är något efter- blivna
Margretelunds »	38	hjälpklassmässiga elever över 15 år med allvarigare beteenderubbningar
Gräskärrens »	20	icke skolpliktiga elever i åldern 14— 16 år
Hammargårdens »	20	329 icke skolpliktiga elever i åldern 14— 16 år
Östra Spångs skolhem	50	elever i skolåldern
Vemyra »	50	elever i skolåldern
Gudmundsgårdens »	25	välbegåvade elever i skolåldern
Folåsa »	21	146 psykiskt abnorma elever i skolåldern
S:a	555	

För kvinnliga elever

Ryagårdens yrkesskola	66	elever över skolpliktig ålder, som på grund av psykisk abnormitet eller eljest bör stå under särskild läkar- tillsyn
Bistagårdens hemskola	21	väntande och nyblivna mödrar
Brättegårdens yrkesskola	20	elever över skolpliktig ålder, vilka i begävningshänseende är särskilt väl utvecklade

Hornö yrkesskola	30	normalt utvecklade elever över skolpliktig ålder men under 18 år
Härsjögårdens yrkesskola	24	debila elever i åldern 18—20 år
Eknäs yrkesskola	27	debila elever över skolpliktig ålder
Morängens yrkesskola	19	hjälpklassmässiga elever över skolpliktig ålder
Broby skolhem	28	elever i skolåldern
	S:a	243

III. Förslag till utbyggnad av ungdomsvårdsskolorna

A. Kommittén för ungdomsvårdsskolorna

Skolornas uppgifter och verksamhetsområde

Kommittén har inledningsvis berört vissa allmänna frågor rörande ungdomsvårdsskolornas uppgifter och verksamhetsområde m. m.

Vad först angår skolornas uppgifter erinrar kommittén om att bestämmelser härom meddelas i barnavårdslagen och ungdomsvårdsskolestadgan. Enligt kommitténs mening är skolornas uppgifter på grundval av dessa bestämmelser att bereda vård, behandling, fostran och utbildning åt sådana för skyddsuppfostran omhändertagna vanartade barn och asociala ungdomar, för vilka särskilda uppfostringsåtgärder anses erforderliga för deras återanpassning i samhällslivet och vilka inte är i behov av vård på sjukvårdsanstalt eller anstalt för psykiskt efterblivna.

Kommittén anser, att även sådana fall, där beslut om skyddsuppfostran på grund av vanart eller asocialitet föreligger men där en fullständig utredning ej är helt klar, bör kunna för observation och fortsatt utredning intagas på ungdomsvårdsskola. Platsresurserna vid skolorna bör därför vara sådana att intagningsbeslut kan gå i omedelbar verkställighet. Ungdomsvårdsskolornas mål bör vara att genom samverkan av miljöterapi och individuell behandling, fostran, karaktärsformning och undervisning söka hjälpa de unga att vinna en viss insikt i sina egna problem och förutsättningar, att etablera normala kontakter med sin omgivning samt anpassa sig ute i arbetslivet och samhället i övrigt.

Beträffande klienteletets sammansättning vid skolorna upplyser kommittén, att under senare år kriminalitet blivit alltmer dominerande som intagningsorsak. Klientelet har efter hand blivit mer svårbemästrat. Förändringarna av klientelet belyses bl. a. av gjorda undersökningar rörande elevernas anpassning efter utskrivning från ungdomsvårdsskola. Av en av ungdomsvårdsskoleutredningen verkställd undersökning (SOU 1954: 5) fram-

går, att 34 procent av de under år 1946 slutligt utskrivna manliga ungdomsvårdsskoleeleverna dömts för straffregisterbrott under en period av 5 år efter utskrivningen. Enligt en förberedande undersökning av socialstyrelsen har 73 procent av de manliga elever, som den 1 januari 1951 var intagna på ungdomsvårdsskolor och som varit slutligt utskrivna 4—5 år, dömts för brott som registreras i straffregistret.

Kommittén har härefter berört vissa problem i fråga om gränsdragningen mellan ungdomsvårdsskolorna och andra vårdformer för barn och ungdom. Därvid har kommittén främst uppehållit sig vid vården av psykiskt sjuka, unga alkoholmissbrukare och kriminell ungdom.

Av de undersökningar kommittén företagit framgår, att på ungdomsvårdsskolorna finns ett antal psykiskt sjuka elever, för vilka specialvård inom mentalsjukhus eller psykopatsjukhus från skolornas sida bedömts som indicerad men vilka inte kunnat beredas dylik vård. Särskilda vårdmöjligheter för psykiskt sjuka barn och ungdomar saknas nu. Denna brist torde komma att avhjälpas om de av mentalsjukvårdsdelegationen föreslagna mentalsjukhusen och mentalsjukhemmen kommer till stånd. Vidare kommer vårdmöjligheterna för neurotiska barn samt barn och ungdomar med tidiga karaktärsstörningar att förbättras om de av mentalsjukvårdsdelegationen föreslagna behandlingshemmen anordnas. Tillströmningen av elever till ungdomsvårdsskolorna kan komma att påverkas härav.

Beträffande vården av unga psykopater framhålles, att kommittén för sinnessjukvårdens utbyggande i ett år 1957 avgivet betänkande med förslag om uppförande av ett sjukhus för vård av vuxna manliga psykopater avvisat tanken att till detta sjukhus knyta vården av de unga psykopaterna. Som ett alternativ till inrättande av ett sjukhus för ungdomspsykopater borde enligt nämnda kommitté övervägas om inte vårdbehovet för dessa ungdomar skulle mera ändamålsenligt tillgodoses genom en utbyggd medicinsk verksamhet inom den befintliga ungdomsvårdsskoleorganisationens ram. I anslutning härtill föreslår kommittén för ungdomsvårdsskolorna i det följande, att organisationen förstärkes för att detta vårdbehov skall kunna tillgodoses.

I fråga om vården av unga alkoholmissbrukare har kommittén haft samråd med nykterhetsvårdsutredningen. Kommittén föreslår, att anstaltsvården för alkoholmissbrukare som omhändertas för skyddsuppfostran skall handhas av ungdomsvårdsskolorna. Kommittén anför härom bl. a. följande.

Unga alkoholmissbrukare kan f. n. omhändertas av barnavårdsnämnd endast om alkoholmissbruket är kombinerat med vanart. Enligt vad som framgår av kommitténs undersökningar ingår alkoholmissbruk i vanartsbilden för en stor del av ungdomsvårdsskoleeleverna och erfarenheten har utvisat att antalet dylika fall är i tillväxt. Endast sällan är det beträffande ungdomar fråga om alkoholmissbruk utan kombination med annan vanart. Däremot förekommer, att vederbörande endast under inflytande av alkohol begått brottsliga handlingar. I stort sett torde alkoholmissbruket i denna

åldersgrupp vara ett av de många uttrycken för en mer eller mindre allvarlig personlighetsstörning. I fråga om det kvinnliga klientelet torde alkoholmissbruk ofta vara inledningen till social vanart och prostitution. Erfarenheterna från bl. a. Långanäs och Ryagården har visat, att specialvård är nödvändig för alkoholmissbrukarna. Det torde vara givet, att där en intensiv medicinsk behandling är erforderlig, denna måste ges på sjukhus. Först då det blir fråga om rehabilitering och återanpassning i samhället kan ungdomsvårdsskolorna ge den lämpliga behandlingen, under förutsättning att de erhåller tillräckliga behandlingsresurser.

Kommittén har diskuterat frågan om särskilda ungdomsvårdsskolor bör inrättas för de unga alkoholmissbrukarna. Den nuvarande sammanblandningen av alkoholmissbrukare och kriminella ungdomar har nämligen visat sig olämplig. Kommittén anser emellertid, att man tills vidare bör avvakta erfarenheterna från den nya specialavdelning för alkoholmissbrukare, som enligt statsmakternas beslut skall uppföras vid Långanäs. Även beträffande de kvinnliga eleverna anser kommittén, att man tills vidare bör avvakta utvecklingen. Kommittén är emellertid medveten om att det kan komma att visa sig nödvändigt att längre fram inrätta särskilda anstalter inom ungdomsvårdsskoleorganisationen för de underåriga alkoholmissbrukarna.

Beträffande gränsdragningen mellan barna- och ungdomsvården och kriminalvården erinrar kommittén om att strafflagberedningen i sitt betänkande med förslag till skyddslag (SOU 1956: 55) framhållit, att ungdomsvårdsskolorna i största möjliga utsträckning bör få slutföra behandlingen av de ungdomar som har omhändertagits på skolorna. Beredningen har sålunda ansett det viktigt, att — när det gäller ungdomsvårdsskoleelever som begått brott efter fyllda 18 år — pågående behandling inte avbrytes. Kommittén ansluter sig till strafflagberedningens ståndpunkt i denna del. Om beredningens förslag genomföres kommer detta att få till följd att största delen av de ungdomsvårdsskoleelever, som nu utskrivs för att avtjäna straff i bl. a. ungdomsfängelse, i stället kommer att erhålla fortsatt vård inom ungdomsvårdsskoleorganisationen.

Kommittén tar också upp frågan om en nedre åldersgräns för vård på ungdomsvårdsskolorna. Kommittén, som framhåller att någon sådan gräns inte finns fastslagen i barnavårdslagen, ansluter sig till nuvarande praxis att endast i undantagsfall barn under 12 år tas in på skolorna. Fosterhemsanskaffningen för dessa barn bör — anser kommittén — intensifieras. Placering på barnavårdsanstalt eller psykopathem kan dessutom ifrågakomma liksom även på av mentalsjukvårdsdelegationen föreslagna behandlingshem, om sådana kommer till stånd.

Kommittén påtalar att den rådande splittringen mellan olika vårdformer och olika myndigheter leder till svårigheter bl. a. när det gäller bedömningen och placeringen av vårdfallen. Kommittén anser, att frågan om en samordning av olika vårdformer för barn och ungdom bör bli föremål för särskild utredning.

Platsbehovet

Kommittén har enligt sina direktiv haft att med utgångspunkt från det aktuella läget och en bedömning av det framtida platsbehovet utarbeta ett program för organisationens utbyggnad under de närmaste åren. Kommittén framhåller, att behovet av platser på ungdomsvårdsskolorna påverkas av flera olika faktorer mer eller mindre möjliga att statistiskt mäta eller bedöma. Det är därför förenat med stora svårigheter att uppskatta platsbehovet vid skolorna.

Som underlag för sin bedömning av platsbehovet har kommittén företagit vissa undersökningar rörande antalet exspektanter till skolorna samt ingående belyst en rad faktorer som kan påverka platsbehovet såsom befolkningsutvecklingen, barnavårdsnämndernas praxis, ungdomsbrottslighetens utveckling m. m. I det följande lämnas en kortfattad redogörelse för det av kommittén framlagda materialet.

Kommittén har i första hand undersökt platssituationen vid skolorna den 1 februari 1958. Antalet vårdplatser och antalet vid skolorna intagna vid nämnda tidpunkt framgår av följande tabell.

Skoltyp	Fastställt platsantal	Antal intagna elever
Yrkesskolor för pojkar	357	358
Skolhem för pojkar	204	142
Yrkesskolor för flickor	199	172
Skolhem för flickor	28	24
	<u>788</u>	<u>696</u>

Antalet exspektanter till skolorna utgjorde 228, varav 48 var sådana elever som enligt skolbyråchefens beslut skall överflyttas från en skola till en annan. Av de senare befann sig vid undersökningstillfället 24 på skolorna. Med frånräknande av dessa utgjorde det totala antalet exspektanter 204. Vid kommitténs genomgång av materialet har 56 fall av olika anledningar befunnits inte vara aktuella för intagning varför antalet aktuella exspektanter beräknades utgöra 148.

Kommittén har också inhämtat uppgifter från vissa barnavårdsnämnder rörande sådana ungdomar för vilka ansökan om intagning på ungdomsvårdsskola inte gjorts men vilka enligt nämndernas bedömning var i behov av vård i denna form. Antalet av barnavårdsnämnderna redovisade fall var 331. Av dessa var 142 vid den aktuella tidpunkten omhändertagna för skyddsuppfostran. Vid bedömningen av platsbehovet har endast sistnämnda fall räknats med, då övriga fall ej ansetts vara aktuella för intagning. Kommittén understryker, att de av barnavårdsnämnderna redovisade fallen inte kunnat prövas ur intagningssynpunkt, varför det inte kan anges hur många av fallen som skulle kunna utgällas vid en intagningsprövning.

Det av kommittén på grundval av nu nämnda uppgifter framräknade platsbehovet den 1 februari 1958 framgår av följande tabell.

Kategori	Antal elever m. m. vid		s:a			
	skolhem	yrkesskolor				
<i>Manliga</i>						
intagna elever	142	358	500			
exspektanter	12	74	86			
överflyttningsfall	1	11	12			
av barnavårdsnämnderna redovisade	25	180	77	520	102	700
<i>Kvinnliga</i>						
intagna elever	24	172	196			
exspektanter	3	35	38			
överflyttningsfall	—	12	12			
av barnavårdsnämnderna redovisade	8	35	32	251	40	286
S:a	215	771	986			

Kommittén redogör här efter för vissa faktorer som kan beräknas påverka platsbehovet på skolorna på längre sikt. I första hand har kommittén härvid sökt beräkna den sannolika utvecklingen av antalet personer i de åldersgrupper, varifrån ungdomsvårdsskolorna hämtar sitt klientel. Kommittén betonar starkt, att beräkningarna är approximativa. Det uppskattade antalet personer i åldrarna 12—21 år under åren 1958—1968 redovisas av kommittén i följande tabell.

År	Beräknat antal (1 000-tal) personer i åldern			S:a
	12—15 år	16—18 år	19—21 år	
1958	511	302	275	1 088
59	514	330	280	1 124
60	508	362	285	1 155
61	496	381	300	1 177
62	480	388	329	1 197
63	462	384	361	1 207
64	446	377	379	1 202
65	435	366	387	1 188
66	425	353	383	1 161
67	422	337	376	1 135
68	418	327	365	1 110

Av tabellen framgår, att antalet personer i skolhemsåldern når sitt maximum 1959 medan åldersgruppen 16—18 år ökar fram till 1962 och gruppen 19—21 år ökar fram till 1965.

Utgående från det sålunda beräknade antalet personer i ifrågavarande åldersgrupper och den förut redovisade bedömningen av platsbehovet den 1 februari 1958 har kommittén gjort en uppskattning av platsbehovet med

hänsyn enbart till befolkningsutvecklingen. Denna uppskattning ger följande resultat för åren 1959—1968.

År	Platsbehov, antal platser						
	skolhem	m a n l i g a			k v i n n l i g a		
		yrkes- skolor	s:a	skolhem	yrkes- skolor	s:a	samtliga
1959	190	590	780	40	280	320	1 100
60	190	635	825	35	300	335	1 160
61	185	660	845	35	310	345	1 190
62	180	675	855	35	315	350	1 205
63	175	670	845	35	315	350	1 195
64	170	655	825	30	315	345	1 170
65	165	640	805	30	310	340	1 145
66	160	620	780	30	300	330	1 110
67	160	595	755	30	290	320	1 075
68	160	580	740	30	280	310	1 050

Kommittén har vidare lämnat vissa uppgifter rörande antalet barn och ungdomar, som omhändertagits för skyddsuppfostran under vart och ett av åren 1950—1957. Av uppgifterna framgår att antalet dylika fall var 1 077 år 1950. År 1953 hade antalet sjunkit till 955. Därefter steg det till 966 år 1954, 1 074 år 1955 och 1 398 år 1956. För 1957 beräknades antalet uppgå till 1 325. En relativt kraftig ökning inträdde sålunda år 1956, då antalet nyttillkomna låg nära 30 procent över 1950 års nivå. Denna ökning ligger helt på åldersgruppen under 18 år.

I följande tabell har kommittén gjort en jämförelse mellan antalet enligt 22 § c) och d) barnavårdslagen för skyddsuppfostran omhändertagna (dvs. de skyddsuppfostringsfall som kan komma i fråga för intagning på ungdomsvårdsskola), ansökningar om intagning och antalet nyintagna elever vid ungdomsvårdsskolorna under åren 1952—1957.

År	Antal omhändertagna enl. BvL 22 § c) och d)	Inkomna ansökningar om intagning		Nyintagna elever i % av antalet	
		ansökningar om intagning	Antal nyintagna	omhändertagna	ansökningar
1952	592	484	403	68,1	83,3
53	550	490	414	75,3	84,5
54	558	486	394	70,6	81,1
55	592	557	450	76,0	80,8
56	641	648	495	77,2	76,4
57	706	591	443	62,7	75,0

Av tabellen framgår att antalet ansökningar om intagning på ungdomsvårdsskola ökade med omkring 16 procent från år 1955 till år 1956. Antalet nyintagningar ökade med 10 procent från år 1955 till år 1956.

I fråga om ungdomsbrottslighetens utveckling under de senaste åren konstaterar kommittén, att antalet för brott misstänkta personer under 21

år ökat under åren 1950—1956. Ökningen har därvid varit särskilt betydande i de yngre åldrarna. I följande tabell lämnar kommittén uppgifter om den relativa ökningen i förhållande till år 1950.

År	Antal personer				Tillsammans	
	under 18 år		18 men ej 21 år		män	kvinnor
	män	kvinnor	män	kvinnor		
1950	100	100	100	100	100	100
51	118,0	95,2	111,6	99,0	114,7	97,1
52	129,3	96,6	115,3	89,1	122,0	93,2
53	148,5	124,1	135,8	105,2	142,0	115,8
54	165,9	132,6	140,4	101,0	153,0	118,8
55	192,2	156,8	163,9	108,6	178,0	135,6
56	204,0	153,4	175,7	108,8	189,7	133,7

Kommittén har hos riksåklagarämbetet inhämtat närmare uppgifter beträffande åtalseftergifter enligt 1944 års lag om eftergift av åtal mot vissa underåriga. I följande tabell redovisas antalet meddelade dylika åtalseftergifter under vart och ett av åren 1950—1957 samt i samband därmed vidtagna åtgärder.

År	Redovisade fall av		Åtgärd i samband med åtalseftergift			
	åtal	åtalseftergifter	skydds- upp- fostran	övervak- ning el. liknande	psyk. un- dersök- ning	intagning på sin- nessjukhus
1950	814	1 677	165	653	—	4
51	1 042	2 237	223	882	—	2
52	993	2 380	237	1 007	4	2
53	1 016	2 428	247	947	2	2
54	934	2 938	259	1 089	6	1
55	1 179	3 073	373	1 115	9	—
56	1 328	3 560	403	1 303	12	3
57	1 956	4 598	479	1 569	21	2

Av tabellen framgår, att antalet åtal och åtalseftergifter ökat framför allt under åren 1956 och 1957. Antalet fall med skyddsuppfostran i samband med åtalseftergift visar en betydande ökning från år 1954 till år 1955. Ökningen har därefter fortsatt.

Antalet ungdomar som häktats framgår av följande sammanställning avseende åren 1950—1956.

År	Antal i åldern					
	under 18 år		s:a	18 men ej 21 år		s:a
	män	kvinnor		män	kvinnor	
1950	101	3	104	294	16	310
51	87	3	90	359	8	367
52	98	2	100	395	19	414
53	114	6	120	404	28	432
54	77	4	81	445	22	467
55	163	2	165	466	13	479
56	196	4	200	685	35	720

Även antalet häktade i angivna åldrar har såsom framgår av tabellen ökat betydligt under åren 1955 och 1956.

Beträffande tillämpningen av 1952 års lag om påföljder för brott av underåriga har kommittén lämnat följande uppgifter rörande antalet personer som av domstol överlämnats för skyddsuppfostran åren 1954—1956.

<i>Under 18 år</i>		1954	1955	1956
män		21	57	69
kvinnor		2	1	—
	S:a	23	58	69
<i>18—20 år</i>				
män		29	41	54
kvinnor		8	4	2
	S:a	37	45	56
	Samtliga	60	103	125

För år 1957 har kommittén endast redovisat preliminära uppgifter. Enligt dessa uppgick sammanlagda antalet ungdomar, som överlämnats för skyddsuppfostran, till 169 i angivna åldrar.

Antalet i första instans till ovillkorliga frihetsstraff dömda brottslingar under 18 år utgjorde år 1954 11, 1955 21 och 1956 19.

Kommittén har med utgångspunkt från det sålunda redovisade materialet sökt göra en bedömning på längre sikt av platsbehovet vid skolorna. Kommittén framhåller därvid till en början, att redan en bedömning av det aktuella läget i fråga om platstillgången stöter på vissa svårigheter. Det för varje skola fastställda platsantalet är sålunda inte alltid lika med den verkliga beläggningsmöjligheten vid skolan. Av olika skäl, t. ex. ombyggnader, reparationer m. m., kan skolorna inte alltid ta emot det fastställda antalet elever. Vidare redovisas såsom på skolorna intagna även elever, som tillfälligt på grund av avvikande, permission, sjukhusvistelse, häktning e. dyl. inte är faktiskt närvarande på skolorna men väntas återvända. Enligt en av kommittén gjord undersökning var av de 715 elever, som redovisades som intagna den 1 juni 1958, sammanlagt 44 permitterade. Av dessa hade 19 permission i högst 10 dagar, 3 i 11—20 dagar samt en i 21—30 dagar. 21 hade icke tidsbegränsad permission. Enligt senare av socialstyrelsen verkställda undersökningar var av de den 1 juli 1958 intagna 707 eleverna 166 permitterade eller avvikna; den 1 augusti 1958 var av 718 intagna 149 permitterade eller avvikna. Den 1 september 1958 uppgavs det verkliga platsantalet vid skolorna vara 729 och antalet intagna elever 684. Av dessa redovisades 16 som häktade, 5 som anhållna, 29 som avvikna, 4 som vårdade på sjukhus samt 94 som permitterade. Antalet på skolorna vid redovisningstillfället faktiskt närvarande var således 536.

Beträffande nämnda förhållande anför kommittén ytterligare följande.

På grund av den korta observationstid, under vilken ifrågavarande uppgifter om de faktiskt på skolorna närvarande eleverna särredovisats och enär uppgifterna avser sommarmånaderna, under vilka särskilda förhållanden är rådande, kan härav inga bestämda slutsatser dragas beträffande den verkliga möjligheten till visst ökat utnyttjande av befintliga vårdplatser. Sålunda kan exempelvis sommartid fler elever beredas permission än under vintern samt en viss del av skolhems klientelet vistas i hemmet eller i sommarhem, vilka elever vid höstterminens början måste återtagas till ungdomsvårdsskolan.

Av det anförda framgår emellertid, att elever av olika skäl inte är närvarande på skolorna. Att vid vart och ett av tre skilda räkningstillfällen en fjärdedel av elevplatserna i själva verket inte varit belagda — i huvudsak beroende på att såsom intagna betecknade elever inte varit närvarande på skolorna — tyder på att ytterligare ett antal elever skulle kunna placeras vid de befintliga skolorna genom ett rationellare utnyttjande av dessa. Man borde med andra ord kunna öka antalet intagningar vid åtminstone en del av skolorna utan att de därmed i realiteten får ett större elevantal än vad skolorna är avpassade för. Enligt vad kommittén erfarit har socialstyrelsen nyligen vidtagit åtgärder i denna riktning. Beläggningssiffrorna för den 1 oktober 1958 visar en viss ökning av antalet närvarande elever vid skolorna. Det synes dock ännu vara för tidigt att avgöra, hur de vidtagna åtgärderna kommer att påverka platsituationen. Detta utgör en icke oväsentlig osäkerhetsfaktor vid bedömningen av platsbehovet.

Kommittén understryker, att då den i betänkandet använder uttrycket »platsbrist» därmed menas det platsunderskott som framkommer vid utnyttjande av elevplatserna i den utsträckning som skett innan socialstyrelsen vidtog de nämnda åtgärderna för ett bättre utnyttjande av skolornas kapacitet.

Enligt den förut lämnade redogörelsen för undersökningsresultatet skulle platsbehovet den 1 februari 1958 kunna beräknas till sammanlagt 986. Det för skolorna vid samma tidpunkt fastställda platsantalet utgjorde 788. Vid skolhemmen för manliga elever fanns ett överskott på ett 20-tal platser. Platsunderskott förelåg vid yrkesskolorna för manliga elever med omkring 160 platser, vid skolhemmet för kvinnliga elever med ett 15-tal platser och vid yrkesskolorna för kvinnliga elever med ett 50-tal platser. Vid dessa beräkningar gör kommittén flera reservationer. Sålunda har inte räknats med något bortfall av platser på grund av reparationer eller av annan anledning. Vidare torde ett visst antal av de på skolorna intagna eleverna kunna utackorderas. För 36 elever ifrågasättes om de överhuvudtaget är behandlingsbara på ungdomsvårdsskola. Dessutom måste det av kommittén redovisade antalet exspektanter och antalet övriga av barnavårdsnämnderna omhändertagna fall bedömas med en viss försiktighet. Å andra sidan kan det föreligga ett dolt behov av platser genom att barnavårdsnämndernas praxis påverkas av platsbristen. Även om hänsyn tas till de gjorda

reservationerna får man räkna med att platsbrist föreligger vid yrkesskolorna samt skolhemmet för flickor.

Vid bedömningen av det framtida platsbehovet är avgränsningen av ungdomsvårdsskolornas verksamhetsområde av grundläggande betydelse. Kommittén erinrar om att den härvidlag icke funnit sig böra föreslå några väsentliga ändringar. En viss ökning av platsbehovet kan tänkas uppkomma genom att de unga alkoholmissbrukarna samt utredningsfallen enligt kommitténs förslag skall beredas plats. Med den av kommittén föreslagna avgränsningen av verksamhetsområdet inträder någon minskning av anspråken på platser inte i annan mån än att vissa av de som icke behandlingsbara betecknade bör placeras inom andra vårdformer.

Kommittén anför härefter, att man vid bedömning av det framtida platsbehovet i första hand måste ta hänsyn till befolkningsutvecklingen. Enligt kommittén kan man räkna med en betydande ökning av platsbehovet på ungdomsvårdsskolorna med hänsyn till befolkningsutvecklingen. Ökningen skulle enligt förut återgivna beräkningar nå sitt maximum år 1962. Kommittén erinrar dock om att ökningen av ungdomsvårdsskoleklientelet under de senare åren inte varit proportionsvis så stor som ökningen i de berörda åldersklasserna.

Kommittén framhåller, att platsbehovet inte kan bedömas enbart med hänsyn till befolkningsutvecklingen. Utvecklingen på andra områden kan leda till att kravet på ytterligare platser på ungdomsvårdsskolorna kan öka proportionsvis mer än vad som motsvaras av befolkningsutvecklingen, men kravet på platser kan också bli mindre.

Av de faktorer som är av betydelse i detta sammanhang hänvisar kommittén i första hand till barnavårdsnämndernas praxis vid tillämpningen av lagstiftningen. Även utvecklingen i fråga om ungdomsbrottsligheten är av stor vikt vid bedömningen av platsbehovet. Av det av kommittén nu redovisade siffermaterialet framgår, att antalet för brott misstänkta personer ävensom antalet åtalstergifter ökat avsevärt under de senaste åren. Enligt kommitténs mening ger de f. n. tillgängliga uppgifterna vid handen, att ungdomsbrottsligheten visar en betydligt ökande tendens. Om denna ökning fortsätter kommer de rättsvårdande myndigheterna att ställa allt större krav på skolornas platsresurser. Kommittén hänvisar i detta sammanhang till att om strafflagberedningens förslag till skyddslag genomföres, i nuvarande läge ytterligare ett 100-tal platser skulle behövas inom organisationen för sådana ungdomsvårdsskoleelever över 18 år, som nu utskrivs för att avtjäna straff i ungdomsfängelse men som enligt förslaget skall erhålla fortsatt vård inom ungdomsvårdsskoleorganisationen. Enligt kommitténs mening torde platsbehovet för denna elevkategori vid ett genomförande av förslaget kunna tillgodoses genom att en eller ett par ungdomsanstalter inom fångvården överföres till ungdomsvårdsorganisationen.

Kommittén framhåller vidare, att också utvecklingen i fråga om antalet

unga alkoholmissbrukare samt utvecklingen på arbetsmarknaden kan komma att öka platsbehovet.

Kommittén betonar, att samhällets åtgärder på andra områden kan eliminera en viss del av den ökning av ungdomsvårdsskoleklientelet som är att vänta till följd av befolkningsutvecklingen m. fl. orsaker. Sålunda torde ett förverkligande av föreliggande förslag om utbyggnad av den psykiska barna- och ungdomsvården, särskolorna och familjerådgivningen kunna verka i minskande riktning. Effektivare förebyggande åtgärder av annat slag inom barna- och ungdomsvården måste även få stor betydelse.

Genom beslutade åtgärder kommer antalet platser vid skolorna att under de närmaste åren öka med ca 100. För att det förut angivna platsbehovet den 1 februari 1958 skall tillgodoses skulle, sedan dessa åtgärder genomförts, behövas ytterligare ca 110 platser, därav ca 70 för manliga och ca 40 för kvinnliga elever. Därutöver torde ytterligare ett antal platser behövas. Med hänsyn till de många ovissa faktorer som påverkar platsbehovet anser kommittén, att detta antal inte kan närmare anges. Bedömningen av platsbehovet försvåras också av att det ännu är för tidigt att avgöra hur platsituationen påverkas av de av socialstyrelsen vidtagna åtgärderna för att få till stånd ett mer rationellt utnyttjande av de befintliga elevplatserna. Om kommitténs förslag om nybyggnader av skolor och avdelningar genomföres, kommer ungdomsvårdsskoleorganisationen att tillföras ca 160 platser, dvs. 50 mer än det framräknade behovet den 1 februari 1958. Kommittén har härvid vid sin bedömning tagit hänsyn till att elevavdelningar på vissa skolor är otidsenliga och i dåligt skick, varför de måste förnyas inom de närmaste åren. Med hänsyn till nuvarande läge måste de dock fortfarande användas. Skulle platsbehovet så småningom minska, kan de nya avdelningarna visa sig tillräckliga, varför ifrågavarande otidsenliga avdelningar då kan slopas.

Placeringen av utredningsfall

Kommittén har i detta sammanhang till en början lämnat en redogörelse för *gällande bestämmelser*. Enligt huvudregeln i 24 kap. 1 § rättegångsbalken må den som på sannolika skäl misstänkes för brott, varå straffarbete kan följa, häktas, om med hänsyn till brottets beskaffenhet, den misstänktes förhållande eller annan omständighet skäligen kan befaras, att han avviker eller annorledes undandrager sig lagföring eller straff eller genom undanröjande av bevis eller på annat sätt försvårar sakens utredning, eller ock anledning förekommer, att han fortsätter sin brottsliga verksamhet. Beslut om häktning meddelas av rätten.

Om skäl till häktning finns mot någon må han i avbidan på rättens beslut härom anhållas. Föreligger ej fulla skäl till häktning, må den miss-

tänkte dock anhållas, om det finnes vara av synnerlig vikt, att han i avbidan på rättens beslut därom anhålles.

Där häktning kan antagas medföra allvarligt men på grund av den misstänktes ungdom eller sjukdom, må han ej häktas, om övervakning kan ordnas. Den som är under 18 år må ej häktas, med mindre det är uppenbart, att betryggande övervakning ej kan ordnas. Som allmän förutsättning för att övervakning må sättas i ställe för häktning gäller, att den misstänkte skall frivilligt underkasta sig övervakning. Enligt 26 § förundersökningskungörelsen må övervakning anordnas i den misstänktes hem eller annat enskilt hem eller genom intagning på lämplig anstalt. Övervakning i ungdomsvårdsskola eller i inackorderingshem, som står under socialstyrelsens omedelbara tillsyn, må ej ordnas utan särskilt medgivande av socialstyrelsen.

Barnavårdslagen anvisar vissa möjligheter för att i särskilda fall snabbt få till stånd omhändertagandebeslut och verkställighet eller preliminärt tagande i förvar. Enligt 25 § 3 mom. i lagen äger sålunda barnavårdsnämnd förordna om omedelbar verkställighet av beslut om skyddsuffost-
ran, om verkställigheten finnes ej kunna utan våda uppskjutas. I 31 § stadgas bl. a., att barnavårdsnämndens ordförande i avbidan på nämndens beslut äger omhändertaga den unge i det fall behovet av omhändertagande befinnes vara så trängande, att därmed icke kan anstå till dess barnavårdsnämnden hinner meddela beslut. Ordföranden skall omedelbart sammankalla nämnden för att besluta i ärendet. När det gäller person som fyllt 18 men ej 21 år äger polismyndighet i vissa fall på lämpligt sätt omhändertaga vederbörande till dess barnavårdsnämnden eller dess ordförande beslutat i ärendet.

Enligt 12 § ungdomsvårdsskolestadgan äger barnavårdsnämnd att i särskilt brådskande fall hos skolbyråchefen begära medgivande, att omhändertagen under utredningstiden må tillfälligt vistas i ungdomsvårdsskola.

Kommittén erinrar om att *barnavårdskommittén* den 30 september 1955 avlämnat ett betänkande med förslag om utredningshem (SOU 1955: 37).

Enligt detta förslag skall domstol äga besluta om intagning i utredningshem i stället för häktning i fråga om brottsmisstänkt i åldern 15—17 år samt underårig som fyllt 18 år, om denne inte kan antagas bli vare sig dömd ovillkorligt till frihetsstraff eller dömd till förvaring. Vidare föreslår kommittén, att anhållna för brott misstänkta underåriga skall kunna tas in på hemmen. Dessutom förordas, att utredningshemmen även skall avses för barnavårdsklientel i åldern 15—20 år. Härmed avses dels underåriga som — till förekommande av fortsatt grav asocial verksamhet samt till förbättring av resocialiseringsutsikterna m. m. — bör kunna omhändertagas för utredning, dels ock i vissa fall underåriga som omhändertagits för skyddsuffost-
stran men som ej omedelbart kan erhålla lämplig placering på t. ex. en ungdomsvårdsskola (s. k. väntefall). Något förslag om ändring

av gällande barnavårdsdag för att möjliggöra omhändertagande för utredning framlades inte av barnavårdskommittén i detta sammanhang men bestämmelser i ämnet har intagits i kommitténs förslag till ny barnavårdsdag.

Enligt barnavårdskommitténs mening är utredningshemmen att anse som anstalter för ett straffprocessuellt betingat frihetsberövande. Kommittén anser det därför lämpligast, att i en särskild lag meddelas bestämmelser om anstaltsorganisationen och huvudmannaskapet för densamma m. m. Skälen för en sådan lagreglering — vid sidan av barnavårdsdag — är särskilt starka, om man fullföljer planerna på inrättande av utredningshem utan att avvakta antagandet av en ny barnavårdsdag, och — i avbidan på den nya barnavårdsdagstiftningen — tills vidare begränsar klientelet till de brottsmisstänkta.

Barnavårdskommittén anser, att särskilda utredningshem är motiverade endast för mottagande av klientel från de tre största städerna med omgivande regioner. För tillgodoseende i övrigt av platsbehovet bör ungdomsvårdsskolor med specialavdelningar kunna anlitas. Där sådan avdelning saknas eller dess resurser visar sig otillräckliga eller läget är olämpligt med hänsyn till pågående polisutredning torde andra resurser böra stå till buds. Möjligen kan det vara en acceptabel lösning, att ett par rum eller en mindre avdelning på något eller några ungdomsupptagningshem eller kroppssjukhus förses med erforderliga anordningar för att kunna vid behov fungera som utredningshem.

Kommittén föreslår, att särskilda utredningshem med tio platser anordnas vid envar av Hammargårdens, Fagareds och Råby yrkesskolor för manliga underåriga och vid Morängens yrkesskola för kvinnliga underåriga. Till ungdomsvårdsskola anknutet särskilt utredningshem bör förläggas helt avskilt från den övriga skolan. Utredningshemmen skall vara slutna anstalter samt ha psykiatrisk tillsyn och vara inriktade på observation av de intagna.

Staten föreslås bli huvudman för verksamheten. En reservant i kommittén föreslår, att landstingen och de städer som ej tillhör landsting skall anförtros huvudmannaskapet för verksamheten, som bör anknytas till den av landstingen bedrivna psykiska barna- och ungdomsvården.

Kommittén för ungdomsvårdsskolorna framhåller, att — om samhällsreaktionen mot ett av en underårig begånget brott eller visad vanart eller asocial livsföring skall kunna sättas in med önskvärd snabbhet — barnavårdsnämnden behöver ha möjligheter att i förekommande fall omedelbart skilja den unge från hans miljö. Enligt gällande bestämmelser kan i vissa brådskande fall en för skyddsuppfostran omhändertagen person placeras på ungdomsvårdsskola för tillfällig vistelse under utredningstiden. Intagning på ungdomsvårdsskola sker numera alltid först för observation innan beslut om definitiv placering fattas.

Om det under observations- och utredningstiden visar sig, att en fortsatt

vård på ungdomsvårdsskola icke är den för den unge mest ändamålsenliga vårdformen, kan han återlämnas till barnavårdsnämnden för vård i annan form. Samma blir givetvis förhållandet, om beslutet om skyddsuppfostran inte kan fastställas. I sådana fall utskrivs den unge omedelbart.

Platsbristen vid vissa ungdomsvårdsskolor har, anför kommittén, medfört, att beslut om intagning i många fall inte kan verkställas med önskvärd snabbhet. På grund härav har placering av omhändertagna på ungdomsvårdsskola under utredningstiden inte alltid kunnat göras. Den unge har därför under väntetiden ofta ytterligare fixerats i asocialitet. Vidare har i många fall underåriga måst häktas emedan plats inte omedelbart kunnat beredas. Kommittén anser, att en ökning av ungdomsvårdsskolornas platsresurser i stort sett skulle lösa problemet med placering av fall under utredningstiden.

Kommittén framhåller, att om ungdomsvårdsskolorna utbygges i sådan omfattning att ett intagningsbeslut omedelbart kan verkställas behov av särskilda utredningshem inte torde föreligga för de fall där beslut om skyddsuppfostran fattats. För flertalet av de lagöverträdare under 18 år, för vilka häktning är påkallad, torde indikationer för omhändertagande för skyddsuppfostran samt placering på ungdomsvårdsskola föreligga. Undantagen från denna regel torde enligt kommittén vara ytterst sällsynta. Kommittén anser, att ett omhändertagande som enbart avser förvaring för utredande av skuldfrågan inte hör hemma inom ungdomsvårdsskoleorganisationen.

Beträffande ungdom över 18 år erinrar kommittén att intagning på ungdomsvårdsskola endast kan ske på grund av sådan asocial livsföring, som avses i 22 § d) barnavårdslagen. Sådana fall kan i fortsättningen liksom hittills omhändertas för skyddsuppfostran och intas på ungdomsvårdsskola under utredningstiden. Om förutsättningar för omhändertagande för skyddsuppfostran inte föreligger bör ungdomar i nämnda ålder — om kriminalvård i frihet eller böter är en antaglig påföljd — kunna förvaras i öppna former under utredningstiden eller — om förutsättningarna för häktning finns — häktas.

De barn och ungdomar, för vilka ett omhändertagande för skyddsuppfostran ifrågasättes men där förutsättningarna härför ännu inte klarlagts, bör enligt kommittén erhålla vård genom vederbörande barnavårdsnämnd.

Kommittén framhåller, att om ungdomsvårdsskolorna skall kunna ta hand om det nämnda utredningsklientelet de måste utrustas med sådana platsresurser, att en beslutad intagning på ungdomsvårdsskola kan ske omedelbart. Kommittén föreslår, att särskilda mottagnings- och observationsavdelningar inrättas vid vissa skolor. I första hand bör sådana avdelningar anordnas för manliga elever vid Hammargården, Fagared, Johannisberg och Vemyra samt för kvinnliga elever vid Bistagården, Hårsjögården och Brättegården. I annat sammanhang har kommittén redan föreslagit inrättande av en mottagningsavdelning vid Sundbo. Vidare bör de nya

ungdomsvårdsskolor för svårbehandlade psykiskt abnorma elever, som kommittén i det följande föreslår, förses med dylika mottagningsavdelningar. Vid lokaliseringen av de nämnda avdelningarna har kommittén tagit hänsyn till att de i första hand bör förläggas vid sådana skolor, där de kan tillgodose behovet av placering av elever från de tre största städerna och angränsande områden.

Beträffande mottagningsavdelningarnas anordnande och funktion m. m. har kommittén anfört i huvudsak följande. Avdelningarna bör inrättas med åtta vårdplatser jämte två sjuk- och isoleringsrum, verkstads- och gemensamhetsutrymmen, vaktrum m. m. De bör konstrueras med mer effektiva tekniska anordningar i rymningshinderande syfte än de nuvarande halvöppna avdelningarna, dock utan att ha samma slutna karaktär som specialavdelningarna. Under särskilt svåra förhållanden, t. ex. vid tillfälliga orosperioder på skolan, skall det finnas möjligheter att tillfälligt ge avdelningarna en mer sluten karaktär. Avdelningarna avses dels för elever, beträffande vilka fortsatt utredning är erforderlig för att utröna den lämpligaste vård- och behandlingsformen, dels för andra nyintagna elever, beträffande vilka det står klart, att vård på skolan är den för vederbörande lämpligaste. Efter observation och utredning på mottagningsavdelningen skall avgöras om eleven bör placeras på annan avdelning på skolan, överflyttas till annan skola eller återlämnas till barnavårdsnämnden för vård i annan form eller för annan åtgärd. Den tid eleven skall behöva vara intagen på mottagningsavdelningen får bestämmas från fall till fall. Kommittén räknar dock med att vistelsen på sådan avdelning icke i något fall skall behöva överstiga tre månader.

Ungdomsvårdsskolorna och den allmänna skolreformen

Kommittén har i anslutning till den inom det allmänna skolväsendet pågående försöksverksamheten med enhetsskola behandlat frågan om anordnandet av undervisningen för det yngre klientelet vid ungdomsvårdsskolorna. Kommittén erinrar om att f. n. vid skolhemmen bedrivs vanlig folkskoleundervisning t. o. m. klasserna 7 och 8. Enligt bestämmelserna i ungdomsvårdsskolestadgan skall vid ifrågavarande undervisning de i gällande författningar om folkundervisningen givna föreskrifterna och anvisningarna iakttagas så långt sig göra låter. Några elever undervisas i läroverk eller på annat sätt. Vid Vemyra har försöksvis prövats ett system med ämneslärare i stället för klasslärare i klasserna 7 och 8 ävensom viss undervisning för de äldre eleverna enligt planerna för klass 9 y i enhetsskolan.

Enligt beslut av 1957 års riksdag skall den nuvarande försöksverksamheten med enhetsskola fr. o. m. läsåret 1962/63 följas av en allmän övergång till enhetsskolesystemet. Detta skall vara fullt genomfört läsåret 1972/73, såvitt inte Kungl. Maj:t i något fall medger uppskov.

Kommittén anser, att varje elev vid ungdomsvårdsskolorna i princip bör ha samma utbildningsmöjligheter inom organisationen som på hemorten. För att denna målsättning skall kunna följas måste ungdomsvårdsskolorna kunna bereda elever som kommer från distrikt med nioårig skolplikt fortsatt undervisning av motsvarande slag. Då flertalet ungdomsvårdsskoleelever kommer från större städer, där enhetsskolans högstadium först kommer att införas, kan det tänkas att enhetsskoleundervisning måste införas snabbare vid ungdomsvårdsskolorna än i det allmänna skolväsendet.

Kommittén har gjort ett försök att uppskatta det antal enhetsskolepliktiga elever som under de närmaste åren kan beräknas vara intagna på ungdomsvårdsskolorna. Det beräknade antalet sådana elever framgår av följande tabell.

År	Antal elever									
	Klass 7			Klass 8			Klass 9			Tillhopa kl. 7—9
	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	
1959/60	8	1	9	10	3	13	10	4	14	36
1960/61	11	1	12	13	4	17	13	6	19	48
1961/62	14	2	16	17	4	21	16	7	23	60
1962/63	16	2	18	20	5	25	19	9	28	71
1963/64	19	2	21	24	6	30	23	10	33	84

Kommittén betonar, att de gjorda beräkningarna är approximativa. Vid en fullt genomförd enhetsskoleplikt torde enligt kommittén antalet skolpliktiga uppskattas till omkring 30 procent av det totala elevantalet. Med utgångspunkt från det av kommittén beräknade platsbehovet den 1 februari 1958 skulle detta innebära omkring 200 platser för skolpliktiga manliga och 80 för kvinnliga elever. Av den nyss återgivna tabellen framgår, att antalet enhetsskolepliktiga elever vid skolorna kan beräknas öka för varje läsår. Kommittén finner därför att en differentierad undervisning efter enhetsskolans mönster bör successivt införas på ungdomsvårdsskolorna så att — när enhetsskolan är fullt utbyggd i det allmänna undervisningsväsendet — den även är utbyggd vid ungdomsvårdsskolorna. Möjligheter måste därvid beredas till undervisning i 9 a, g och y samt hjälpklass. Allt efter behov bör 9 y inrättas vid vissa av de nuvarande yrkesskolorna.

Med hänsyn härtill och i syfte att skapa en elastisk organisation, som lätt kan anpassas efter de olika behov som uppkommer, föreslår kommittén, att den nuvarande uppdelningen i yrkesskola och skolhem slopas och att endast beteckningen ungdomsvårdsskola användes i fortsättningen. Inom varje ungdomsvårdsskola bör såväl den teoretiska som den praktiska undervisningen anpassas efter klienteletts beskaffenhet och behov. I och med att uppdelningen på skolhem resp. yrkesskola slopas, bör möjligheter även skapas till en smidigare anordning och differentiering av undervisningen inom de olika ungdomsvårdsskolorna.

Kommittén framhåller, att det på grund av det ringa elevantalet inte

f. n. är möjligt att inom ungdomsvårdsskoleorganisationen differentiera enhetsskoleundervisningen eller i övrigt bedriva denna undervisning enligt de för den allmänna enhetsskolan fastställda undervisningsplanerna. Kommittén har samrått med representanter för skolöverstyrelsen, som förklarat, att enhetsskoleundervisningen inom ungdomsvårdsskolorna tills vidare kunde bedrivas i modifierad form och anpassas efter rådande förhållanden.

Som ett första led i utbyggnaden av enhetsskolan inom ungdomsvårdsskoleorganisationen föreslår kommittén, att enhetsskoleundervisning organiseras vid Vemyra skolhem fr. o. m. budgetåret 1959/60 på sätt socialstyrelsen föreslagit i sin petitaskrivelse för nämnda budgetår. Kommittén har för avsikt att i sitt slutbetänkande ta upp de praktiska åtgärder som erfordras för att genomföra enhetsskoleundervisning vid övriga skolor.

Allmänna differentieringsgrunder

Kommittén framhåller, att de nuvarande bestämmelserna innebär, att skolorna i huvudsak är differentierade med hänsyn till elevernas kön, ålder, begåvningsgrad och psykiska hälsa. Kommittén har gjort en jämförelse mellan antalet fastställda vårdplatser och det beräknade platsbehovet för olika elevkategorier den 1 februari 1958 enligt nuvarande differentieringsprinciper. Resultatet härav framgår av följande tabell.

Elevkategori	Skolhem		Yrnesskolor		S u m m a	
	antal vård- plat- ser	beräk- nat plats- behov ¹	antal vård- plat- ser	beräk- nat plats- behov ¹	antal vård- plat- ser	beräk- nat plats- behov ¹
<i>Skolor för manliga elever</i>						
normalbegåvade och hjälpklassmässiga	126	103	195	192	321	295
över normalt begåvade debila	25	7	45	20	70	27
psykiskt abnorma	—	—	69	91	69	91
	53	69	48	206	101	275
S:a	204	179	357	509	561	688
<i>Skolor för kvinnliga elever</i>						
normalbegåvade och hjälpklassmässiga	28	7	30	69	58	76
över normalt begåvade debila	—	3	20	12	20	15
psykiskt abnorma	—	13	62	41	62	54
hemskola	—	12	66	117	66	129
	—	—	21	²	21	²
S:a	28	35	199	239	227	274

¹ De s. k. överflyttningsfallen icke inräknade.

² Platsbehovet för hemskoleklientelet har icke kunnat beräknas.

Vid den ifrågavarande jämförelsen har kommittén till kategorin psykiskt abnorma även hänfört elever som betecknas som psykiskt särartade. Härmed avser kommittén elever med avsevärda psykiska särdrag, vilka dock ej är i behov av specialvård.

Enligt kommittén visar de gjorda undersökningarna, att differentieringen mellan de olika skolhemmen för manliga elever i stort sett fungerar tillfredsställande. Dock har bristen på platser vid yrkesskolorna medfört, att ej skolpliktiga äldre elever i viss utsträckning måste vårdas på skolhemmen. Av de den 1 februari 1958 på dessa skolor intagna eleverna hade sålunda 20 fullgjort sin skolplikt.

I fråga om yrkesskolorna för pojkar förelåg svårigheter att tillämpa differentieringsprinciperna i fråga om debila och psykiskt abnorma elever. För flickskolorna gällde motsvarande förhållande beträffande psykiskt abnorma elever.

Kommittén anser, att de nuvarande differentieringsprinciperna i och för sig kan anses ändamålsenliga. Principerna har emellertid inte kunnat helt upprätthållas i praktiken främst på grund av att skolorna för psykiskt abnorma elever är underdimensionerade. På grund härav har sådana elever i viss utsträckning måst placeras på andra skolor. Även i övrigt har den rådande platsbristen medfört, att elever måst hänvisas till andra skolor än där de enligt gällande differentieringsplaner bort vårdas.

Kommittén har övervägt huruvida en differentiering av eleverna efter graden av visad kriminalitet bör genomföras. Med hänsyn till antalet kriminella elever som varit föremål för domstolsbehandling — av de den 1 februari 1958 intagna eleverna hade sammanlagt 82 varit föremål för sådan behandling i samband med omhändertagandet — skulle det enligt kommittén vara möjligt att disponera vissa skolor enbart för dem. Kommittén anser sig emellertid inte kunna förordna en differentiering efter dessa grunder. Som skäl härför anför kommittén bl. a. följande.

Det förhållandet att en elev varit föremål för domstolsbehandling innebär inte nödvändigtvis att han är mera gravt belastad eller svårbehandlad än ett fall, som enbart behandlats av en barnavårdsnämnd. Ibland kan förhållandet vara det motsatta. En dylik differentiering skulle i så fall avse alla med mera betydande kriminalitet eller vanart, oavsett huruvida de varit föremål för domstolsbehandling eller direkt omhändertagits av barnavårdsnämnd.

Kommittén avvisar tanken på att allmänpreventiva synpunkter skall få vara avgörande vid en elevs placering inom ungdomsvårdsskoleorganisationen och anser att differentiering efter dylika grunder skulle vara en återgång till äldre tiders system med uppfostringsanstalterna som en vårdform med starkare disciplinär anstrykning än de dåvarande skyddshemmen. Redan nu finnes möjlighet att placera elever, som vållar större disciplinära svårigheter än andra, på skolor utrustade med specialavdelning, därest så anses nödvändigt t. ex. för att skydda de övriga eleverna. Differentieringen av skolor och elever måste emellertid ske på djupare liggande grunder än själva uttrycket för vanarten och missanpassningen. Det är enligt kommit-

téns mening riktigare med en differentiering som den nuvarande, där man söker taga hänsyn till varje elevs särart och behandlingsbehov.

I fråga om differentiering av eleverna efter ålder föreslår kommittén i anslutning till sina förslag beträffande ett successivt genomförande av enhetsskoleundervisning vid skolorna, att den nuvarande gränsdragningen mellan skolor för skolpliktiga och icke skolpliktiga elever bör ersättas med en differentiering efter åldersgrupper och inom dessa efter skolstadiet.

Ökade vårdresurser för psykiskt abnorma elever

Kommittén framhåller, att det inte synes vara möjligt att draga en skarp gräns mellan normal- och abnormklientel på ungdomsvårdsskolorna. Ett i strängare mening normalt klientel finns inte på skolorna, eftersom intagning på ungdomsvårdsskola i och för sig förutsätter avvikelser från vad som betecknas som normalt beteende.

Trots de sålunda föreliggande svårigheterna har kommittén sökt få en uppfattning om antalet elever inom skolorganisationen som är i behov av särbehandling på grund av sin psykiska beskaffenhet. Av kommitténs undersökningar framgår, att den 1 februari 1958 313 eller ca 45 procent av de på skolorna intagna eleverna kunde betecknas som psykiskt särartade eller psykiskt abnorma. Av dessa ansågs 277 som behandlingsbara — därav 192 på pojkskolorna och 85 på flickskolorna — medan 36 betecknades som ej behandlingsbara eller i behov av annan vårdform. Av dessa fanns 13 på pojkskolorna och 23 på flickskolorna. Av de aktuella expektanterna till skolorna vid samma tidpunkt betecknades över en tredjedel som psykiskt särartade eller psykiskt abnorma. Även om de angivna siffrorna måste tas med viss försiktighet, framgår det dock enligt kommitténs uppfattning att en stor del, 40—50 procent, av klientelet vid skolorna företer grava psykiska brister och därför är i behov av medicinsk och psykologisk särbehandling.

I fråga om vårdresurserna för psykiskt abnorma elever erinrar kommittén att för pojkar f. n. finns två skolor helt avsedda för denna kategori nämligen Lövsta skolhem och yrkesskola samt Folåsa skolhem. Det sammanlagda platsantalet på dessa skolor utgör 101, varav 48 för yrkesskoleelever. Därtill kan fr. o. m. hösten 1958 15 platser på Fagareds yrkesskola provisoriskt användas för ifrågavarande klientel.

De förefintliga platserna på Lövsta och Fagared för psykiskt abnorma manliga yrkesskoleelever fyller inte behovet. Psykiskt abnorma elever har därför måst placeras på de övriga yrkesskolorna, de flesta på Långanäs och Margretelund.

För psykiskt abnorma kvinnliga elever finns, anför kommittén, en skola, nämligen Ryagårdens yrkesskola med plats (år 1958) för 66 elever. Ytter-

ligare 27 platser för vissa yngre elever av ifrågavarande klientel kommer att bli disponibla vid Eknäs yrkesskola sedan en sjuk- och observationsavdelning — som är under uppförande — blivit färdig. Ett eller flera fall av psykiskt abnorma finns intagna på alla flickskolor. Med hänsyn till att nämnda skolor i stor utsträckning saknar differentieringsmöjligheter är svårigheterna för dem att handha det ifrågavarande klientelet särskilt besvärande.

Kommittén erinrar om att såväl kommittén för sinnessjukvårdens utbyggande som mentalsjukvårdsdelegationen utrett frågan om vården av psykopater samt psykiskt sjuka barn och ungdomar. Den förstnämnda kommittén har — såsom förut framhållits — i sitt år 1957 avgivna förslag om uppförande av ett sjukhus för vård av vuxna manliga psykopater avvisat tanken att anordna ett sjukhus för unga psykopater inom sinnessjukvården. I stället borde enligt nämnda kommitté övervägas om inte detta vårdbehov skulle mera ändamålsenligt tillgodoses genom en utbyggd medicinsk verksamhet inom den befintliga ungdomsvårdsskoleorganisationens ram. Mentalsjukvårdsdelegationen har i sitt betänkande angående den psykiska barna- och ungdomsvården (SOU 1957: 40) föreslagit inrättande av mentalsjukhus och mentalsjukhem för sinnessjuka barn och ungdomar. Delegationen har dock inte ansett sig böra ta ställning till frågan om psykopat-sjukhus för ungdomar med grav psykisk abnormitet.

Kommittén har haft samråd med de båda nämnda utredningarna i fråga om vårdmöjligheterna för sådana fall, som visar sig oemottagliga för vård på ungdomsvårdsskolorna med dessas nuvarande resurser. Därvid har kommittén framhållit, att det är önskvärt att medicinalstyrelsen främjar för-tur till intagning på sinnessjukhus för ungdomsvårdsskoleelever, som be-höver sådan vård och för vilka vårdattest kan utfärdas.

Enligt kommitténs mening löses problemet om vården av ungdomsvårds-skolornas psykopatklientel inte av de förslag som framlagts av de nämnda utredningarna. Kommittén anser sig därför böra utgå ifrån att de ifråga-varande eleverna även i fortsättningen får tills vidare tas om hand på sko-lorna. För att så skall kunna ske måste skolororganisationen tillföras ökade resurser. En sådan förstärkning är angelägen även med hänsyn till det stora antalet psykiskt särartade och psykiskt abnorma i övrigt på skolorna. Förstärkningen måste avse både kvalitativa behandlingsresurser och ök-ning av antalet vårdplatser, vilket f. n. inte är tillräckligt. Platsbehovet för framtiden kan inte beräknas. Enligt kommitténs uppfattning talar dock många faktorer, bl. a. befolkningsutvecklingen och klientelförsämringen, för att ökade anspråk kommer att ställas på organisationen i detta avse-ende.

Kommittén anser det uteslutet att genom en utbyggnad av de båda nu-varande specialskolorna, Lövesta och Ryagården, tillgodose platsbehovet för det ifrågavarande psykopatklientelet. Ej heller anses någon av de övriga

skolorna lämpad att omdisponeras för ett svårare klientel. Ingen av dem har inrättats med tanke härpå eller har ett med hänsyn härtill lämpligt läge. På grund av anförda omständigheter finner kommittén det mest rationellt att nya skolor anordnas för ändamålet. Kommittén föreslår därför att två nya skolor uppföres, en avsedd för manliga och en för kvinnliga elever. Till dessa skolor bör enligt kommittén hänvisas svårbehandlade psykiskt abnorma elever, långtidsfall och över huvud taget det gränsklientel, som ungdomsvårdsskoleorganisationen måste ta hand om.

Vardera skolan bör avses för högst 46 elever. Med hänsyn till klienteletts beskaffenhet bör varje anstalt utformas så att tillräckliga differentieringsmöjligheter skapas. Kommittén föreslår därför, att varje skola uppdelas på fem avdelningar, nämligen en mottagningsavdelning med åtta platser, tre s. k. mellangradsavdelningar med tio platser i varje samt en specialavdelning med åtta platser. I elevförläggningarna bör förutom sovrum — ett för varje elev — anordnas sjuk- och isoleringsrum, mat- och dagrum, fritidsrum, jourrum, pentry, förråd samt sanitära utrymmen. I varje mottagnings- eller specialavdelning bör finnas verkstadsutrymmen för elevernas sysselsättning. Vidare erfordras verkstadslokaler, läkarmottagningsrum och undersökningsrum, administrationslokaler med arkiv, centralkök med ekonomitrymmen, personalmatsal med dagrum, tre gästrum, förråd, syrum, bastu, samlings- och gymnastiklokal samt enklare idrottsplan m. m.

Kommittén föreslår, att den psykiatriska vården vid de nya skolorna skall ombesörjas av läkare vid närbelägna statliga sinnessjukhus. Härom anför kommittén bl. a. följande.

Läkarvården föreslås anordnad så att en överläkare eller annan läkare med specialistkompetens mot särskilt arvode ansvarar för den psykiatriska verksamheten vid skolan. I arbetsuppgiften bör ingå undersökning av nyintagna elever, deltagande i uppgörandet av behandlingsprogram för dessa och individuell terapi där så anses erforderligt. Dessutom bör psykiatern genom konferenser och konsultationer med personalen vid skolan delta såväl i den individuella behandlingen som i gruppbehandlingen av elever. Härigenom kommer också psykiatern att konstruktivt medverka i skolans behandlingsteam. I den psykiatriska verksamheten kan även under den ansvarige läkarens överinseende delta underläkare vid sjukhuset, varvid arbetet vid ungdomsvårdsskolan bör få tillgodoräknas som merit under utbildningstiden. Även med hänsyn till behovet av ungdomspsykiatrisk forskning och undervisning torde en anordning som den nu skisserade kunna vara av värde.

Med hänsyn till de stora svårigheter som föreligger att tillsätta befintliga tjänster som chef, tillika läkare, vid de nuvarande specialskolorna Lövsta och Ryagården med kvalificerade psykiatrer föreslår kommittén, att de nya skolorna organiseras med en väl kvalificerad rektor som chef. Något närmare förslag till personalplan för de nya skolorna framlägger kommittén inte i detta sammanhang.

Sysselsättning och yrkesundervisning vid skolorna bör enligt kommittén organiseras enligt följande.

Vid skolan för manliga elever sysselsättes mottagningsavdelningens elever dels i handräckningsarbeten (kök, städning m. m.) dels i en arbetsträningsverkstad. Specialavdelningens elever sysselsättes utomhus eller i verkstadslokal ansluten till avdelningen. För de återstående eleverna synes det lämpligt med 3—4 verkstadsgrenar.

Vid skolan för kvinnliga elever organiseras sysselsättning och yrkesundervisning vid mottagnings- och specialavdelningarna såsom arbetsterapi. För återstående elever erfordras förutom hushållet minst tre yrkesgrenar.

Skolorna bör komma till stånd snarast och arbetet med inrättandet av dem påbörjas under budgetåret 1959/60.

Beträffande de nya skolornas förläggning framhåller kommittén, att det är angeläget att de — med hänsyn till vad som föreslagits i fråga om anordnandet av den psykiatriska vården — förläggas i närheten av statliga mentalsjukhus. Enligt kommittén är det vidare av vikt att skolorna inte ligger för långt från tätort. De bör dessutom ligga så avskilt, att konflikter med traktens befolkning i görligaste mån elimineras.

Kommittén har i första hand undersökt möjligheterna att förvärva någon eller några fastigheter som efter om- eller tillbyggnad skulle kunna användas för det ifrågavarande ändamålet. Då någon sådan fastighet inte stått att uppbriaga har kommittén funnit sig böra föreslå, att lämplig mark förvärvas och skolorna nybygges.

Kommittén föreslår, att skolan för manliga elever förläggas till Lummelunda socken i Tingstäde kommun, Gotlands län. Kommunen har där erbjudit ett markområde omfattande 25 hektar. Området, som är beläget ca 15 km från Visby, är obebyggt och utgöres av åker och hagmark samt ett strandområde på ca 200 meter. Kommittén har slutit ett preliminärt avtal med Tingstäde kommun. Enligt nämnda avtal upplåter kommunen området till staten utan vederlag. Kommunen har vidare förbundit sig att på ett närbeläget tomtområde låta uppföra erforderliga personalbostäder. Den psykiatriska vården vid skolan föreslås anknuten till S:t Olofs sjukhus i Visby.

Beträffande den nya skolan för kvinnliga elever föreslår kommittén att den förläggas till Lekebergs kommun i Örebro län ca 20 km från Örebro. Nämnda kommun har erbjudit sig, att för en köpeskilling av 66 000 kronor överlåta två fastigheter på tillsammans 18,8 hektar, som kommunen har för avsikt att förvärva. Kommittén har slutit ett preliminärt avtal härom med kommunen. Kommunen har bl. a. förbundit sig att uppföra erforderliga personalbostäder, anordna bilväg samt framdraga ledningar för vatten, avlopp och elektricitet till fastigheten. Den psykiatriska vården vid skolan föreslås anknuten till det under uppförande varande mentalsjukhuset i Örebro.

De av kommittén i olika sammanhang föreslagna nya skolorna och avdelningarna kommer inte att kunna färdigställas på ett par år. Enligt kom-

mittens uppfattning är det aktuella läget vid ungdomsvårdsskolorna sådant, att en förstärkning av de personella resurserna för den psykiatriska och psykologiska vården är erforderlig vid de skolor som — i avvaktan på att nya skolor för psykiskt abnorma elever inrättas — måste ta emot dylika elever. Kommittén föreslår därför, att för budgetåret 1959/60 ett anslag på 50 000 kronor ställes till socialstyrelsens förfogande att sättas in vid ungdomsvårdsskolor, där en förstärkning av den psykiatriska och psykologiska vården visar sig nödvändig.

Differentiering inom skolorna

Kommittén har härefter anfört några synpunkter på differentieringen av eleverna på ungdomsvårdsskolorna på olika avdelningar inom skolorna. Kommittén uttalar därvid, att den redan påbörjade uppdelningen av skolorna på mindre elevförläggningar bör fortsättas. Enligt kommittén bör nya elevavdelningar inte avses för fler än högst tio elever, vilket erfarenhetsmässigt visat sig vara lämpligast.

I fråga om behovet av specialavdelningar vid skolorna erinrar kommittén, att beslut fattats om uppförande av specialavdelningar vid Gräskärr, Hammargården och Råby. Härtill kommer en specialavdelning för alkoholmissbrukare vid Långanäs och en sjuk- och observationsavdelning vid Eknäs. Sedan nämnda avdelningar färdigställda blir det sammanlagda antalet platser på specialavdelningar 97, varav 81 för manliga och 16 för kvinnliga elever. Kommittén har i det föregående förutsatt, att en specialavdelning inrättas vid var och en av de nya ungdomsvårdsskolor som kommittén föreslagit. Kommittén anser, att därefter några ytterligare specialavdelningar av traditionell typ inte bör inrättas. Kommittén räknar med att de föreslagna mottagningsavdelningarna i någon mån kommer att avlasta specialavdelningarna. I fråga om flickskolorna bör tillkomsten av mottagningsavdelningarna lösa vissa differentieringsproblem och möjliggöra tillfällig sluten vård där detta f. n. inte är möjligt.

Det nuvarande systemet med s. k. mellangradsavdelningar föranleder inte någon erinran från kommitténs sida. Kommittén anser dock, att vissa av dessa avdelningar vid flickskolorna och skolhemmen är alltför stora. Platsantalet vid dem bör så snart som möjligt nedskäras till ett lämpligt antal.

Kommittén upplyser, att de nuvarande öppna utskrivningsavdelningarna vid skolorna på grund av elevernas svårighetsgrad sällan kan fullbeläggas. Kommittén föreslår, att dylika avdelningar inte i fortsättningen anordnas vid skolorna.

Däremot tillstyrker kommittén en fortsatt försöksverksamhet med utskrivningsavdelningar i tätort. Dessa bör förläggas till hyreslägenheter o. dyl. Nybyggnader bör sålunda inte uppföras för ändamålet. Avdelningarna bör avses för elever, som kan placeras i arbete ute på arbetsmarknaden utan

att dock vara mogna att helt klara sig på egen hand. Den nuvarande åtstramningen på arbetsmarknaden har visat sig menlig för ungdomsvårdsskolornas elever. Härtill kommer svårigheterna att anskaffa bostad för de elever, som ännu är i viss mån opålitliga. Till skillnad från inackorderingshemmen bör utskrivningsavdelningarna betraktas som avdelningar av skolan, varifrån överflyttning till annan avdelning på skolan vid behov skall kunna ske omedelbart. Avdelningarna bör förses med heltidsanställd personal.

Kommittén föreslår, att dylika avdelningar inrättas för Lövsta, Margrete-lund och Hårsjögården.

Byggnadsprogram och kostnadsberäkningar

Kommittén har inventerat byggnadsbeståndet vid skolorna. I anledning av vad som därvid framkommit framlägger kommittén ett byggnadsprogram avsett att genomföras under de närmaste åren. Utbyggnaden bör ske etappvis. Sådana projekt som innebär en utökning av platsantalet bör därvid komma i första etappen och påbörjas under budgetåret 1959/60 medan övriga projekt anses böra utföras under budgetåret 1960/61 och senare.

Det av kommittén föreslagna byggnadsprogrammet jämte de beräknade kostnaderna för detsamma m. m. framgår av följande specifikation.

Manliga elever:

Skola	Plats- ökning	Projekt	Beräknad totalkostnad	Därav	
				1959/60	1960/61 och senare
1. Ny skola för psykiskt abnorma elever	+ 46		2 750 000	600 000	2 150 000
2. Lövsta	+ 2	Ombyggnad av elevavd. Kupan	50 000	50 000	
		Ombyggnad av kök	65 000		65 000
		Lokaler för teoriundervis- ning m. m.	85 000		85 000
3. Långanäs	—	Ombyggnad av elevavd. Slottet efter påfordran av brandskyddsmyndigheterna	35 000	35 000	
4. Fagared	+ 8	Mottagningsavd.	325 000	325 000	
5. Sundbo		Ombyggnad av vatten- o. avloppssystem	300 000 ¹	100 000	150 000
6. Johannisberg	+ 8	Mottagningsavd. Mekanisk verkstad	325 000		325 000
		Snickeriverkstad	180 000		180 000
			500 000		500 000
7. Hammargården	+ 8	Mottagningsavd.	325 000	325 000	
8. Vemyra	+ 8	Mottagningsavd. jämte administrationslokaler	425 000		425 000
9. Gudmundsgården	+ 8	Elevavdelning	325 000		325 000
		Skolbyggnad	250 000		250 000
10. Folåsa	+ 10	Elevavdelning	300 000		300 000
		Skolbyggnad	160 000		160 000
		Gymnastikbyggnad	310 000		310 000
	+ 98	Summa kronor	6 710 000	1 435 000	5 225 000

¹ 50 000 kronor har beräknats utgå 1958/59 i samband med återuppförande av en genom brand förstörd elevförläggning.

Kvinnliga elever:

Skola	Plats- ökning	Projekt	Beräknad totalkostnad	Därav	
				1959/60	1960/61 och senare
11. Ny skola för psykiskt abnorma elever	+ 46		2 600 000	600 000	2 000 000
12. Ryagården	—	Verkstadslokaler	475 000		475 000
13. Bistagården	+ 8	Ombyggnad av elevförlägg- ning	250 000	400 000	325 000
		Mottagningsavd. Friliggande personalbo- städer	325 000		
		150 000			
14. Brättegården	+ 8	Mottagningsavd.	325 000		325 000
15. Härsjögården	—	Mottagningsavd. Verkstadslokaler	475 000	400 000	740 000
		Ombyggnad av pannrum	40 000		
		Ombyggnad av vatten o. avloppssyst.	300 000		
		Summa kronor	5 265 000		
Pojk- och flick- skolor tillhopa	+ 62		Kronor 11 975 000	1 400 000	3 865 000
	+ 160			2 835 000	9 090 000

B. Yttranden

Kommitténs allmänna målsättning för vårdområdet godtas av de flesta remissorganen. Behovet av en snabb och omfattande utbyggnad av skolorganisationen vitsordas allmänt. De framlagda förslagen biträdades sålunda i huvudsak av bl. a. *riksåklagaren, fångvårdsstyrelsen, socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, skolöverstyrelsen, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Gotlands och Malmöhus län, statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande, styrelserna för ungdomsvårdsskolorna och Svenska socialvårdsförbundet.*

Av de hörda remissorganen motsätter sig endast *statskontoret* att ungdomsvårdsskolorna utbygges i den utsträckning kommittén förordat. Ämbetsverket anser, att en sådan utbyggnad knappast torde kunna bli avslutad förrän platsbehovet — om hänsyn tas enbart till den förutsebara befolkningsutvecklingen — kan väntas ha nått sin kulmen.

I några av yttrandena framhålles, att det tar lång tid att förverkliga de av kommittén framlagda förslagen samt att behovet av en omedelbar ökning av platsantalet inte i tillräcklig utsträckning har uppmärksamats av kommittén.

Riksåklagaren uttalar sålunda, att vad kommittén tidigare föreslagit i fråga om snabbåtgärder inte kan anses tillräckligt för att bemästra den närmaste tidens svårigheter. Enligt riksåklagarens mening måste extraordinära åtgärder i form av inrättande av provisoriska anstalter vidtas för att avhjälpa den akuta platsbristen. Riksåklagaren anför härom ytterligare följande.

Göres ingenting för att snabbt få fram tillräckligt antal platser, föreligger risk för att brottsligheten stiger i ännu starkare takt än vad de siffror som hittills framkommit ge vid handen. Å andra sidan är det icke osannolikt, att ett radikalt ingripande mot det svårast belastade klientelet är ett verksamt medel att motverka en stegring, genom att dessa unga förhindras att draga med sig andra ungdomar i sin brottslighet.

Riksåklagaren anser vidare, att frågan om vårddidens längd bort upptagas till diskussion i detta sammanhang. Likaså synes det befogat att snarast möjligt överväga att införa möjlighet till behandling på kort sikt av ungdomsvårdsskoleelever, följd av intensifierad eftervård.

Även *Svenska socialvårdsförbundet* anser det angeläget, att ytterligare provisoriska åtgärder vidtas.

Vad kommittén anfört rörande skolornas uppgifter och verksamhet som råde godtas i stort sett i yttrandena.

I anslutning till kommitténs uttalande att barn under 12 års ålder i regel inte bör intas på ungdomsvårdsskola uppger *socialstyrelsen*, att barn som inte fyllt 13 år numera endast i undantagsfall beredes vård på sådan skola. Erfarenheten visar enligt styrelsens mening, att missanpassade underåriga upp till sistnämnda ålder i allmänhet är så psykiskt outvecklade att ungdomsvårdsskola endast sällan är den för dem mest lämpade vårdformen.

Även *Svenska landstingsförbundet* har berört frågan om behandlingen av de yngre omhändertagna. Förbundet delar kommitténs uppfattning att de mindre barnen bör tillrättaföras på annat sätt än genom placering på ungdomsvårdsskola och betonar, att placering i fosterhem i många fall är en lämplig lösning. I vissa fall kan placering i barnhem också tänkas. Vid sådan placering uppkommer emellertid ofta problem, som barnhemmen har svårt att bemästra. Underlaget för erforderlig specialisering av barnhemmen är ofta — även vid ett samgående mellan flera landsting — allt för litet. Vidare framhålles, att psykopatbarnhemmen, vilkas framtid är oviss, till följd av platsbrist f. n. inte kan motta patienter i önskvärd utsträckning. Med hänsyn till att psykiska störningar ofta orsakar vårdbehovet för det ifrågavarande klientelet synes det lämpligast, att det i gör-ligaste mån kommer att omhändertas på behandlingshem av den typ mentalsjukvårdsdelegationen föreslagit. Terapin kan där bedrivas intensivare än på ett barnhem.

Frågan om samarbetet mellan ungdomsvårdsskolorna och organen för psykisk barn- och ungdomsvård beröres av *medicinalstyrelsen*. Styrelsen ställer sig positiv till kommitténs uppfattning, att fall som är i behov av en mer ingående psykiatrisk undersökning innan beslut om skyddsuppfost-
ran fattas, bör erhålla sådan inom den psykiska barn- och ungdomsvårdens ram. Styrelsen erinrar dock om att bristen på barn- och ungdoms-
psykiatriska lasaretsavdelningar begränsar kapaciteten härvidlag.

Vad angår frågan om de av kommittén omnämnda icke behandlingsbara

eleverna anser *medicinalstyrelsen* generellt, att de bör behandlas på mentalsjukhus. När de av mentalsjukvårdsdelegationen föreslagna mentalsjukhusen för barn och ungdom kommer till stånd bör vården och behandlingen av det nämnda klientelet givetvis lämnas å dessa sjukhus.

Kommitténs förslag rörande vården av unga alkoholmissbrukare och gränsdragningen mellan ungdomsvårdsskolorna och nykterhetsvården tillstyrkes eller lämnas utan erinran i yttrandena. *Nykterhetsvårdsutredningen* finner det sålunda i likhet med kommittén mest ändamålsenligt, att de unga alkoholmissbrukarna omhändertas inom ungdomsvårdsskoleorganisationen i stället för på nykterhetsvårdens anstalter. Utredningen framhåller, att en förstärkning av skolornas resurser på grund härav inte behöver innebära några principiella förändringar av skolornas verksamhet. Den på skolorna tillämpade behandlingsgången synes i stora drag kunna följas även då det gäller alkoholmissbrukare. *Medicinalstyrelsen* anser, att en stor del av detta klientel bör kunna vårdas vid den nya specialavdelningen för alkoholmissbrukare på Långanäs, när denna blir färdig.

Förslaget om en utredning av frågan om samordning av olika vårdformer för barn och ungdom tillstyrkes av *medicinalstyrelsen*, *länsstyrelsen i Stockholms län*, *nykterhetsvårdsutredningen*, *Svenska stadsförbundet* och *barnavårdsnämnden i Malmö*, medan *skolöverstyrelsen* anser, att man först bör avvakta resultatet av kommitténs förslag om utökning av platsantalet vid skolorna. *Nykterhetsvårdsutredningen* framhåller, att det är angeläget att man vid en dylik utredning överväger möjligheterna att på den öppna förebyggande vårdens område få till stånd en gränsdragnings mellan ungdomsvård och nykterhetsvård motsvarande den som nu föreslås på anstaltsplanet. Utredningen finner det otillfredsställande, att några allmänna principer för ansvarsfördelningen inte finns angivna på detta område.

Kommitténs b e d ö m n i n g a v p l a t s b e h o v e t inom ungdomsvårdsskoleorganisationen har föranlett erinringar och synpunkter i åskilliga yttrandena.

Riksåklagaren ifrågasätter sålunda om kommitténs beräkningar skall visa sig hållbara. Han erinrar om att kommittén vid sina beräkningar utgått från en oförändrad brottslighetsfrekvens och anför i anslutning härtill följande.

Då den relativa ungdomsbrottsligheten under senare år företett en kraftig stegring, synes det vara föga realistiskt att vid beräkning av det framtida platsbehovet antaga, att denna utveckling nu skulle vara avslutad. Olägenheterna med den nuvarande svåra platsbristen är så stora, att det torde vara av synnerlig vikt, att man icke genom alltför optimistiska prognosberäkningar konserverar en dylik platsbrist för obestämd tid framåt.

Riksåklagaren framhåller vidare, att platsantalet måste beräknas så, att den erforderliga differentieringen av klientelet på skilda skolor och avdel-

ningar alltid kan genomföras. Riksåklagaren förordar en översyn av kommitténs beräkningar av platsbehovet.

Socialstyrelsen — som kraftigt understryker kommitténs uttalande om osäkerheten i bedömningen av det framtida platsbehovet — betecknar det framlagda utbyggnadsprogrammet som ett minimiprogram. Behovet av en längre gående utbyggnad måste allvarligt ifrågasättas, anser styrelsen.

Svenska stadsförbundet beklagar, att kommittén stannat vid att föreslå en så knapp utbyggnad. Kommitténs redovisning av de faktorer, som för de närmaste åren måste påverka platsbehovet i ökande riktning, synes enligt förbundet peka mot behovet av en betydligt större utbyggnad av skolorna än kommittén förordat. Det förefaller förbundet som om kommittén bedömt de förhållanden, som kan tänkas minska omfattningen av ungdomsvårdsskoleklientelet, med mindre försiktighet än de negativa faktorerna. Förbundet erinrar i detta sammanhang om att den psykiska barna- och ungdomsvården f. n. endast förekommer inom tio landstingsområden och två städer utom landsting. Orsakerna härtill torde vara brist på såväl läkare som övrig personal. Det torde — fortsätter förbundet — få anses ytterst tveksamt om denna organisation kommer att ha någon återhållande effekt på kravet på ungdomsvårdsskoleplatser under i vart fall de närmaste åren, då belastningen på skolorna kan beräknas bli som störst. Förbundet erinrar vidare i anslutning härtill om att de kommuner som har de största och alljämt ökande behoven av vårdplatser sedan lång tid haft tillgång till institutioner för psykisk barna- och ungdomsvård.

Svenska socialvårdsförbundet anser, att det f. n. med all säkerhet föreligger ett stort dolt behov av platser på grund av att barnavårdsnämndernas praxis påverkas av platsbristen. Detta förhållande gäller inte minst det kvinnliga klientelet. Även om kommitténs olika förslag genomföres befarar förbundet, att antalet platser vid skolorna kommer att bli otillräckligt. Liknande synpunkter anföres av *barnavårdsnämnden i Malmö*, som ifrågasätter om det inte vore lämpligt att i beredskapssyfte planera en utbyggnad i en eller annan form att genomföras, därest de kommande årens utveckling blir ogynnsam. Också *Stockholms barnavårdsnämnd* anser, att ett genomförande av det framlagda förslaget sannolikt ej kan väntas täcka behoven. Som motivering härför anför nämnden i huvudsak följande.

Bortsett från ökningen av de aktuella åldrarna har kommittén icke tagit hänsyn till övriga faktorer, som sannolikt komma att medföra ett ökat behov, såsom stigande ungdomsbrottslighet, alkoholmissbruk och väntad ny strafflagstiftning. Härtill kommer vissa faktorer, som ej berörts i detta sammanhang, av vilka den viktigaste är frågan om utformningen av vårdprinciperna. Krav på en förbättring av vårdresultatet torde leda till behov av en längre gående differentiering och uppdelning i smågrupper än vad som nu kan ske. Kommittén har ej heller räknat med någon platsreserv, vilket är nödvändigt ur såväl vårdsynpunkt som säkerställande av snabb intagning. Kommitténs bedömande att sådana faktorer som utbyggnad av psykisk barna- och ungdomsvård, familjerådgivning samt rationellare ut-

nyttjande av platstillgången skulle komma att i huvudsak uppväga de faktorer som verka för ökat behov, synes icke realistisk.

Även *överståthållarämbetet* och *barnavårdsnämnden i Göteborg* befarar, att kommittén beräknat platsbehovet i underkant.

Statskontoret anser däremot, att kommittén överskattat behovet av platser inom organisationen. Vid planeringen av skolornas utbyggnad torde en rad platsbegränsande faktorer förtjäna större avseende än vad kommittén tillmätt dem. Statskontoret hänvisar till den platsökning, som kan väntas efter genomförandet av redan beslutade åtgärder, såsom tillkomsten av provisoriska förläggningar, ökning av antalet i enskilda hem utackorderade elever samt ökningen av skolornas kapacitet genom höjning av den faktiska beläggningen. Ämbetsverket hävdar, att — jämfört med förhållandena den 1 februari 1958 — de nämnda åtgärderna skulle medföra att ytterligare 120 elever kan beredas plats med oförändrade vårdresurser och att organisationen dessutom kommer att förstärkas med ett 100-tal platser. Detta skulle innebära, att om i framtiden större krav inte kommer att ställas på organisationen än vid undersökningstillfället skulle någon platsbrist inte föreligga.

Kommitténs uttalande att för ungdomar över 18 år en påbörjad ungdomsvårdsskolevistelse som regel inte bör avbrytas på den grund att den unge begått brott, godtas av remissorganen. *Riksåklagaren* anser det emellertid ej vara realistiskt att — såsom kommittén gjort — räkna med att en eller ett par ungdomsanstalter inom fångvården skulle kunna överföras till ungdomsvårdsskoleorganisationen för att möta den ökade platsefterfrågan, som skulle uppstå om de ifrågavarande ungdomarna allmänt skulle erhålla fortsatt vård på skolorna. Riksåklagaren påpekar, att den nuvarande och sannolikt bestående överbeläggningen å fångvårdens anstalter är så stor, att den minskning av klientelet som i förevarande sammanhang kan ifrågakomma knappast skulle få till följd att någon anstalt kan friställas. *Fångvårdsstyrelsen* inger för sin del en bestämd gensaga mot uppfattningen att en ungdomsanstalt inom fångvården skulle kunna överföras till ungdomsvården. Styrelsen upplyser, att fångvården inte på långt när kan omhänderta hela sitt unga klientel mellan 18 och 21 år på speciellt för unga avsedda anstalter. Om en ungdomsanstalt skulle bli ledig kommer den enligt styrelsen omedelbart att behövas för ungdomar, som dömts till tidsbestämt straff.

I några remissyttranden har frågan om utnyttjandet av skolornas kapacitet i det rådande läget berörts.

Socialstyrelsen anför härom bl. a. följande.

Enligt styrelsens uppfattning bör man eftersträva att vid varje tillfälle tillvarata alla möjligheter att helt utnyttja skolornas kapacitet. En sådan strävan varken behöver eller kan emellertid innebära, att det också är önskvärt att alla skolor är fullt belagda vid varje tidpunkt. En viss platsreserv

är nämligen erforderlig för att skolbyrån skall bli i stånd att till en viss bestämd skola hänvisa den som är i behov av vård just vid den skolan. I dagens situation med en efterfrågan av platser vid ungdomsvårdsskolorna, som vida överstiger tillgängliga platsresurser, har socialstyrelsen visserligen bedömt det vara ofrånkomligt att utnyttja skolornas kapacitet så långt att vårdbehövande intagits även på skolor som ej varit avsedda för ett sådant klientel, som den aktuella omhändertagna tillhört. Härigenom har den differentiering av klientelet, som är en av grundprinciperna i vårdarbetet, i viss utsträckning tillfälligt måst uppgivas. Vid en bedömning av platsbehovet för framtiden bör emellertid målet sättas högt och utgångspunkten följaktligen bli att erforderlig differentiering möjliggöres fullt ut.

Socialstyrelsen har i detta sammanhang redovisat en del av styrelsen vidtagna åtgärder för att bättre utnyttja platserna på skolorna. Sålunda har en tjänsteman vid styrelsens skolbyrå särskilt avdelats för att verka i detta syfte. Vidare har styrelsen i cirkulärskrivelse till skolorna uppmanat dem att pröva varje möjlighet att bereda till skolorna hänvisade vård så skyndsamt som möjligt. Normalt bör, framhåller styrelsen, hela platsantalet vara belagt med fysiskt närvarande elever även om inkallelse av en ny elev uppenbarligen ej kan ske i anslutning till att en elev rymmer. Till följd av de vidtagna åtgärderna har ett större antal elever än tidigare kunnat placeras på skolorna. Sålunda har antalet intagna ökats från 703 den 1 februari till 758 den 1 december 1958 medan antalet exspektanter till skolorna under samma tid minskat från 228 till 209.

Även *Svenska landstingsförbundet* anser det önskvärt att möjligheterna att nå en högre genomsnittlig beläggning tillvaratas.

Enligt *Svenska stadsförbundet* kan några invändningar inte resas mot önskemålen om ett mer rationellt utnyttjande av platserna på skolorna. Förbundet understryker dock vikten av att det här finns en viss marginal i fråga om tillgängliga platser. Först därigenom kan man få tillfredsställande möjligheter att ingripa snabbt vid behov.

Kommitténs allmänna synpunkter på frågan om placering av utredningsfall och anordnande av mottagningsavdelningar vid vissa skolor har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av flertalet remissorgan. Behovet av bättre resurser för förvaring av det ifrågasatta klientelet ifrågasattes inte i något yttrande. Till dem som intagit en positiv inställning till förslaget hör Svea hovrätt, hovrätten för Västra Sverige, riksåklagaren, socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, länsstyrelserna i Stockholms och Malmöhus län, styrelserna för flera ungdomsvårdsskolor samt Svenska landstingsförbundet, Svenska stadsförbundet och barnavårdsnämnden i Stockholm. Statskontoret och länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län avvisar däremot kommitténs förslag till lösning, vilket ej heller biträdades av barnavårdsnämnden i Malmö.

Svea hovrätt anför, att häktning i såväl fysiskt som psykiskt avseende måste anses vara en synnerligen olämplig förvaringsform för brottsmiss-

tänkta ungdomar och därför bör förekomma endast i undantagsfall. Kommitténs förslag syftar till att häktning av detta klientel skall kunna undvikas. Förslaget innebär en lösning av problemet inom ramen för gällande lagstiftning. Detta kan anses vara en fördel åtminstone för tidsvinstens skull. Hovrätten erinrar om att två kategorier av ungdomar, beträffande vilka häktningsskäl i och för sig föreligger, inte omfattas av den föreslagna reformen, nämligen de fall där skyddsuffostran trots ådagalagd brottslighet inte är indicerad samt de fall där skuldfrågan ännu inte är utredd och vanartsvillkoret ej anses uppfyllt förrän vederbörande övertygats om brottsligheten. Härom anför hovrätten ytterligare följande.

Enligt kommittén kan mottagningsavdelningarna icke anlitas för omhändertagande av nämnda klientel. I realiteten innebär detta att häktning regelmässigt måste tillgripas, eftersom de i förundersökningskungörelsen eljest anvisade övervakningsformerna visat sig mindre användbara och sällan anlitas. Strävandena att undvika häktning av underåriga ha sålunda här i viss mån eftergivits. Det skall icke förnekas, att det endast är fråga om sällsynta fall. Emellertid innefattar förslaget på denna punkt en brist. Det bör övervägas, huruvida ej mottagningsavdelningarna lämpligen kan anlitas även för förvaring av nu angivna ungdomar.

Hovrätten anser, att det även framdeles säkerligen kommer att inträffa fall där skyddsuffostran är i och för sig indicerad men där beslut härom ej hinner fattas eller — åtminstone före organisationens fulla utbyggnad — där lämplig plats inte kan beredas inom sådan tid att häktning kan undvikas. Hovrätten framhåller vidare, att inrättandet av mottagningsavdelningar kan medföra att anhållande av brottsmisstänkt ungdom undvikas.

Hovrätten för västra Sverige uttalar, att förslaget inte utgör någon principiell ändring i gällande ordning. Förslaget avser blott att vidga de möjligheter som redan nu står till buds att undvika häktning av personer under 18 år genom att bereda dem plats på ungdomsvårdsskola. I likhet med Svea hovrätt anser hovrätten, att intagning på mottagningsavdelning inte i alla lägen kan träda i stället för häktning.

Socialstyrelsen framhåller, att ett genomförande av förslaget skulle innebära att den sedan flera år tillbaka aktuella frågan om utredningshem för missanpassade underåriga skulle få en slutgiltig lösning. Enligt styrelsen bör avdelningarna — därest barnavårdskommitténs förslag om befogenhet för barnavårdsnämnd att omhänderta barn och ungdom för utredning vinner bifall — kunna användas även för dessa utredningsfall.

Stockholms barnavårdsnämnd anser, att praktiska skäl talar för att utredningsfallen omhändertas på ungdomsvårdsskolorna. Nämnden erinrar om att de ungdomar det här är fråga om efter utredningen regelmässigt kommer att vårdas på dessa skolor. Bedömningen av platsbehovet för utredningsfallen sammanfaller i praktiken med planeringen av resurserna för organisationen i dess helhet. Om ungdomsvårdsskolorna inte tillföres erforderliga platsresurser kan inrättande av utredningshem inte lösa proble-

met med vården av dem. Antalet utredningsfall skiftar i mycket stor utsträckning. Den föreslagna lösningen är därför fördelaktig, då det varierande behovet lättare kan tillgodoses genom att utnyttja skolornas resurser än vid ett speciellt inrättat utredningshem.

Länsstyrelsen i Malmöhus län, som inte har något att erinra mot anordnandet av de föreslagna mottagningsavdelningarna, anser att frågan inte är löst därmed. Länsstyrelsen förutsätter, att spørsmålet om utredningshem blir föremål för fortsatta överväganden i samband med arbetet på ny barnavårds- och vårdslag.

Statskontoret erinrar om att ämbetsverket i sitt yttrande över barnavårds-kommitténs förslag om utredningshem inte framställde erinran mot att särskilda sådana hem inrättades. Statskontoret vidhåller sin då framförda uppfattning att det bör anförtros åt landstingen resp. de landstingsfria städerna att driva hemmen. Ämbetsverket finner med hänsyn härtill ej skäl biträda förslaget om anordnandet av särskilda mottagningsavdelningar vid skolorna. Dessas funktion skulle bl. a. vara att medge observation av eleverna och bedömning av den för var och en lämpligaste placeringen och behandlingen. Enligt statskontorets mening torde nuvarande vårdssystem i princip kunna erbjuda samma möjligheter genom specialavdelningarna. Statskontoret anser vidare, att en alltför stark differentiering på avdelningar kan komma att motverka ett rationellt utnyttjande av tillgängliga vårdplatser.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län vidhåller sin i yttrande över barnavårds-kommitténs betänkande redovisade ståndpunkt att — åtminstone vad de större städerna beträffar — utredningshem bör inrättas av kommun och drivas i barnavårdsnämndernas eller eventuellt polisens regi. Kommitténs förslag att mottagningsavdelningarna även skall användas som observations- och sjukavdelningar för elever inom ungdomsvårdsskoleorganisationen innebär enligt länsstyrelsens mening närmast en försämring i förhållande till barnavårds-kommitténs förslag.

Barnavårdsnämnden i Malmö anser, att de föreslagna mottagningsavdelningarna inte kan ersätta särskilda utredningshem. Om sådana hem inrättas i stället för mottagningsavdelningar synes det i högsta grad sannolikt att ungdomsvårdsskolorna kan byggas ut i mer försiktig takt.

Några remissorgan ifrågasätter om inte självständiga institutioner för utredningsfallen — helt avpassade för ändamålet — bör anordnas åtminstone för de tre största städerna. Till dem som har denna uppfattning hör *riksåklagaren*. Som motiv härför anföres i huvudsak följande.

Omhändertagandet av ett stort antal utredningsfall på ungdomsvårdsskolorna kommer ofrånkomligt att påverka dessa skolors hela pedagogiska atmosfär. Åtskilliga av dem som blir omhändertagna för utredning efter genomförd undersökning torde inte behöva intagas för vård å ungdomsvårdsskola. Det måste då vara olämpligt att över huvud placera dem på ungdomsvårdsskola. Det torde också föreligga en viss risk för att de som

väl placerats på en mottagningsavdelning på ungdomsvårdsskola alltid slutligen föras över till den ordinära vården å skolan.

I liknande riktning uttalar sig *Svenska stadsförbundet. Medicinalstyrelsen*, som tillstyrker att mottagningsavdelningar inrättas, anser dock att de bör göras fristående från skolorna medan *styrelsen för Fagareds yrkesskola* hävdar att för utredningsfall avsedda avdelningar inte under några förhållanden bör knytas till skolorna.

Flera remissorgan har uttalat farhågor för att det av kommittén beräknade platsbehovet på mottagningsavdelningarna skall visa sig otillräckligt. *Hovrätten för Västra Sverige* anser sålunda, att kommitténs uppskattning är alltför låg. Samma uppfattning har *länsstyrelsen i Stockholms län* och *Svenska stadsförbundet. Svea hovrätt* räknar med att det föreslagna sammanlagda platsantalet vid avdelningarna endast kommer att motsvara ett minimibehov.

Beträffande vistelsetiden på mottagningsavdelning har *riksåklagaren* anfört, att man när det gäller utredningsfallen bör kunna räkna med kortare genomsnittstid än vad kommittén gjort, bl. a. med hänsyn till att det i vissa fall redan vid anhållningstidens slut står klart att intagning å ungdomsvårdsskola skall ske och plats på viss sådan skola står till förfogande. *Riksåklagaren* har för de tre största städernas vidkommande och med utgångspunkt från en genomsnittlig vistelsetid av tre veckor kommit fram till ett platsbehov av 15 under förutsättning att platserna kan kontinuerligt utnyttjas. Detta kan dock inte ske, bl. a. med hänsyn till brottslighetens säsongvariationer.

Kommitténs förslag beträffande utformningen av mottagningsavdelningarna har mött invändningar i några remissyttranden. Härvid har främst ställts krav på att avdelningarna skall anordnas med en större grad av slutenhet än kommittén tänkt sig. *Svea hovrätt* anför sålunda i denna fråga bl. a. följande.

Hovrätten vill erinra om att häktning enligt 24 kap. 1 § rättegångsbalken tillgripes, då det anses erforderligt att förhindra en misstänkt från att avvika eller undanröja bevis eller fortsätta sin brottsliga verksamhet. I de fall, då intagning på mottagningsavdelningarna skall ersätta häktning, blir det därför ett oeftergivligt krav att dessa avdelningar få helt sluten karaktär, så att den intagne förhindras att rymma. Av samma skäl är det angeläget att åstadkomma sådan kontroll över den intagne, att han i erforderlig utsträckning kan hindras från att taga kontakt med yttrevärlden eller med andra intagna. Vid organiserandet av dessa avdelningar måste förvisso vårdsynpunkterna ha en framträdande plats. I de fall, som det här gäller, får emellertid dessa synpunkter icke förhindra den för rättsvården nödvändiga kontrollen. Dessutom torde ett snabbt ingripande genast, åtföljt av säker förvaring under en kortare tid, ofta kunna fylla den funktionen att dämpa den unges lust att begå brott.

I detta sammanhang må beaktas, att det är domstolens sak att avgöra, huruvida den i 24 kap. 3 § rättegångsbalken stadgade övervakningen är

betryggande eller ej. Någon parallell till de socialvårdande myndigheternas rätt att bestämma om placeringen på verkställighetsstadiet föreligger således icke. Man kan utgå från att domstolarna icke anser sig kunna godtaga övervakning i stället för häktning, därest ej garantier givas för att den misstänkte skall vistas på slutet avdelning. Eftersom öppna avdelningar kunna tänkas för annat klientel än brottsmisstänkta, lära de sociala myndigheterna icke kunna undgå skyldighet att lämna domstolarna upplysning, huruvida man ämnar låta den intagne vistas på slutet eller öppen avdelning under utredningstiden. Självfallet bör ett besked, att vistelsen skall äga rum på slutet avdelning, vara bindande och lämnas i så god tid, att domstolens ståndpunktstagande till frågan om häktning icke fördröjes.

Även *socialstyrelsen* och *Svenska socialvårdsförbundet* uttalar sig för att mottagningsavdelningarna ges helt slutet karaktär. Socialstyrelsen anser, att avdelningarna bör vara utrustade med effektiva rymningsförhindrande byggnadstekniska säkerhetsåtgärder. Detta gäller framförallt sådana avdelningar som skall betjäna de tre största städerna. Styrelsen betraktar kravet på slutenhet som ett framförallt ur vårdsynpunkt förestavat krav.

Förslaget till lokalisering av de föreslagna mottagningsavdelningarna har föranlett uttalanden i åtskilliga remissyttranden.

Kommitténs förslag godtas härvid av *socialstyrelsen*, *styrelserna för Sundbo, Johannisbergs, Råby och Hammargårdens yrkesskolor* samt *Vemyra skolhem*. Socialstyrelsen anser dock, att en mottagningsavdelning bör anordnas också vid Råby yrkesskola. I liknande riktning uttalar sig *Svenska socialvårdsförbundet* och *barnvårdsnämnden i Malmö*. *Styrelsen för Råby yrkesskola* anser, att den blivande specialavdelningen vid skolan inte — såsom kommittén tänkt sig — bör användas som mottagningsavdelning för utredningsfall.

Av styrelserna för de skolor, som föreslagits erhålla mottagningsavdelningar, är det endast *styrelsen för Härsjögårdens yrkesskola* som direkt motsätter sig att en sådan avdelning förlägges till skolan. Enligt styrelsens uppfattning bör en sådan avdelning placeras så att erforderliga utredningar inte försvåras på grund av bristfälliga kommunikationer. Om en mottagningsavdelning förlägges till skolan skulle på denna komma att sammanblandas utredningsfall och på skolan redan intagna svårbehandlade elever, vilket skulle vara i hög grad olämpligt.

Styrelsen för Bistagårdens hemskola är — främst med hänsyn till skolans läge i närheten av riksvägen Stockholm—Enköping — ganska betänksam mot förslaget att förlägga en mottagningsavdelning till skolan men motsätter sig inte förslaget härom.

I några remissyttranden har hävdats, att de mottagningsavdelningar som är avsedda för de tre största städerna kommer att ligga på ett obekvämt avstånd från resp. stad. Denna uppfattning framföres främst av *Svea hovrätt*. Enligt hovrätten kan det ifrågasättas, om inte brottsutredningen kan bli avsevärt lidande på att den misstänkte ej finnes omedelbart tillgänglig

för förhör. Anhållande av en misstänkt underårig måste därför vara till-låtet. Hovrätten erinrar vidare om att det kan uppkomma svårigheter att åstadkomma erforderlig kontakt mellan den misstänkte och hans försva-rare. Dessutom finns det i vissa fall behov av att vederbörande står till polisens omedelbara förfogande även efter anhållandetidens utgång. Även *Svenska socialvårdsförbundet* anser, att utredningarna kommer att försvå-ras med hänsyn till att avstånden till mottagningsavdelningarna blir för stora i alltför många fall.

Ungdomsåklagarna i Stockholm har i anslutning till förslaget om för-läggning av en mottagningsavdelning till Hammargårdens yrkesskola fram-hållit, att ganska stora transportkostnader kan uppkomma i fall då den unge måste föras till kriminalavdelningen i staden för att förhöras. Därest de anhållna inte intas på hemmet torde emellertid sådana transporter inte behöva förekomma i någon större utsträckning, då förhören med mycket få undantag kan avslutas redan under anhållningstiden.

Vad kommittén anfört om ungdomsvårdsskolorna och den allmänna skolreformen har i huvudsak lämnats utan erinran i yttrandena. Kommitténs målsättning att varje elev vid skolorna i princip bör ha samma utbildningsmöjligheter som på hemorten godtas allmänt.

Skolöverstyrelsen betonar angelägenheten av att en differentierad under-visning efter enhetsskolans mönster successivt införes vid skolorna. Enligt överstyrelsen bör enhetsskoleorganisationen vid alla ungdomsvårdsskolor samtidigt utredas för att man skall få en uppfattning om hur behovet av tillvalsmöjligheter och lärartjänster skall tillgodoses. Överstyrelsen förut-sätter, att styrelserna för berörda ungdomsvårdsskolor efter samråd med länskolnämnden planerar verksamheten vid vederbörande skola. Möjlig-heterna till samarbete med övriga närbelägna skolor i fråga om undervis-ning, lärartjänster och lokaler bör därvid särskilt beaktas. Skolöverstyrel-sen framhåller vidare, att det är angeläget att hjälpklasser inrättas i till-räcklig omfattning vid skolorna.

Kommitténs förslag, att den nuvarande uppdelningen av skolorna i yrkes-skolor och skolhem slopas och ersättes med beteckningen ungdomsvårds-skola för samtliga skolor, godtas av *socialstyrelsen*. *Statskontoret* anser, att kommittén inte anfört bärande skäl för den föreslagna ändringen. Även *styrelsen för Gudmundsgårdens skolhem* är negativ till förslaget. Styrelsen framhåller, att den gamla beteckningen är inarbetad och lätttsam. Frågan om en smidig anordning och differentiering av undervisningen synes sty-relsen vara helt oberoende av institutionernas beteckning.

De av kommittén förordade principerna för differentiering av eleverna på ungdomsvårdsskolorna godtas i huvudsak av remissorganen.

Socialstyrelsen anser sålunda, att de nuvarande differentieringsprinciper-

na — till vilka kommittén anslutit sig — i stort sett är tillfredsställande och bör behållas för framtiden. Styrelsen framhåller, att tillräcklig plats-tillgång är av grundläggande betydelse för att goda differentieringsmöjligheter skall kunna upprätthållas. Endast om erforderligt platsantal finns är det möjligt att vid behov flytta en elev mellan olika avdelningar och skolor. Den på sistone alltmer skärpta platsbristen vid yrkesskolorna kan visserligen nödvändiggöra anordningar, som innebär en i och för sig inte önskvärd klientelblandning vid vissa skolor. Dessa anordningar kan inte godtas som en lösning på längre sikt och under ändrade förhållanden. Enligt styrelsens mening bör man vid en planläggning av verksamheten för framtiden utgå från att organisationen skall anpassas efter en mera normal beläggning och att de nämnda provisoriska anordningarna för tillgodoseende av det mest trängande platsbehovet avvecklas. Beträffande flickskolorna framhåller styrelsen, att de nuvarande differentieringsgrunderna — även bortsett från av platsbristen föranledda förhållanden — kunnat upprätthållas endast i begränsad omfattning. Den mest framträdande bristen i detta avseende är att de nämnda skolorna oftast saknar möjligheter att särskilja klientelet på olika avdelningar. Styrelsen finner det angeläget att resurserna i detta hänseende förbättras.

Svenska socialvårdsförbundet anför, att om eleverna i kriminellt eller socialt avseende är mycket belastade, drar sig barnavårdsnämnderna ofta för att ansöka om plats på ungdomsvårdsskola för en omhändertagen som är mindre belastad, även om denne är i stort behov av vård. Det sagda gäller särskilt flickorna. Förbundet anser det därför angeläget, att vid differentieringen hänsyn också tas till graden av kriminalitet eller asocialitet.

I anslutning till kommitténs förslag att nya elevavdelningar vid skolorna inte bör avses för fler än 10 elever ifrågasätter *medicinalstyrelsen*, om det inte kan anses motiverat att göra avdelningarna ännu mindre. *Styrelsen för Lövsta skolhem och yrkesskola* anser, att elevgrupperna för det psykiskt abnorma klientelet inte bör vara större än 5—6 per arbetsledare och 8—10 per elevförläggning. *Styrelsen för Bistagårdens hemskola* instämmer helt i kommitténs uppfattning om lämplig storlek på elevgrupperna. *Styrelsen för Ryagårdens yrkesskola* däremot hävdar, att antalet elever per avdelning inte bör överstiga 15. *Styrelsen för Hornö yrkesskola* anser det önskvärt, att en uppdelning av de nuvarande stora elevavdelningarna på mindre avdelningar blir förverkligad.

Kommitténs förslag om inrättande av två nya skolor för psykiskt abnorma elever tillstyrkes eller lämnas utan erinran av samtliga remissorgan utom statskontoret. I yttrandena har nödvändigheten av att öka vårdresurserna för det ifrågavarande klientelet allmänt vitsordats. *Stockholms barnavårdsnämnd* anser t. ex., att behovet av de två nya skolorna står utom all diskussion. Enligt nämndens uppfattning är sålunda

bristen på resurser för vård och behandling av psykiskt skadade ungdomar en av de viktigaste anledningarna till krisläget inom organisationen.

Statskontoret, som inte kan tillstyrka att den föreslagna nya skolan för flickor inrättas, hänvisar till att en ny elevavdelning nyligen tillkommit vid Eknäs för det ifrågavarande klientelet. Ämbetsverket anser, att de brister som därefter kommer att vidlåda flickskolorna framförallt synes bero på att tillräckliga differentieringsmöjligheter saknas vid dessa skolor. För att öka skolornas resurser i detta avseende bör ytterligare ett par specialavdelningar för flickor inrättas.

Socialstyrelsen ifrågasätter, om den föreslagna platsökningen för det ifrågavarande klientelet kommer att bli tillräcklig. Som motiv härför anför styrelsen i huvudsak följande.

Av allt att döma måste man för flertalet av dessa fall räkna med betydligt längre vårdtider än de nu gängse. Det kan inte uteslutas, att skolorna i realiteten kommer att bli vårdanstalter för längre tids vård, med vårdtider, som i vissa fall måste röra sig om två till tre år. Om skolorna skall kunna fylla sitt syfte, måste omsättningen av elever följaktligen bli låg. Man måste därför vara beredd att framdeles ytterligare öka antalet platser för den grupp varom nu är fråga. I avbidan på närmare erfarenheter vill styrelsen emellertid icke nu påyrka någon utbyggnad utöver den av kommittén föreslagna.

Lokaliseringen av den föreslagna nya skolan för manliga elever till Gotland har godtagits eller lämnats utan erinran av flertalet remissorgan. *Länsstyrelsen i Gotlands län* understryker kraftigt betydelsen för länet av att skolan förlägges dit. Skulle olägenheter av väsentlig betydelse anses förknippade med den föreslagna placeringen i Tingstäde kommun nämner länsstyrelsen som en lämplig alternativ förläggingsplats Havdhems kommun.

Några remissorgan har emellertid ställt sig tveksamma till den föreslagna lokaliseringen. Bland dem märks *medicinalstyrelsen*. Styrelsen befarar, att det kommer att visa sig svårt att på Gotland i erforderlig utsträckning få tillgång till barnpsykiatriskt och psykiatriskt skolad personal. Det är sålunda ovisst när en barnpsykiatrisk lasarettavdelning kan komma att inrättas i Visby. Vid det statliga sinnessjukhuset på ön finns f. n. endast en överläkare, varför sjukhusets kapacitet är förhållandevis begränsad. Behovet av psykiatrisk expertis vid skolan synes därför kunna tillgodoses endast under förutsättning att ytterligare en överläkartjänst inrättas vid sjukhuset. Liknande synpunkter anföres av *statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande*, som dessutom erinrar om att de underordnade läkartjänsterna på sjukhuset i årtal har uppehållits av korttidsvikarier, i regel utlänningar utan särskild psykiatrisk skolning. Även *länsstyrelsen i Stockholms län*, *styrelsen för Fagareds ungdomsvårdsskola* samt *barnvårdsnämnden i Malmö* framställer erinringar mot förläggningen av skolan till Gotland. Enligt länsstyrelsen talar många skäl för att skolan i

stället placeras i Mälardalsräjongen, exempelvis i närheten av Sundby sjukhus i Strängnäs.

Beträffande den nya skolan för kvinnliga elever föreslår *medicinalstyrelsen*, att den — för att behovet av psykiatrisk expertis skall kunna tillgodoses — förläggas i närheten av Uppsala, medan *statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande* förordar Örebrotrakten.

Förslaget att förlägga den nya skolan för flickor på det av Lekebergs kommun erbjudna markområdet tillstyrkes av *socialstyrelsen*. *Länsstyrelsen i Örebro län* kan däremot inte tillstyrka förslaget. Enligt länsstyrelsen skulle kostnaderna för framför allt avlopp med hänsyn till terrängens beskaffenhet bli alltför höga. Skolan bör förläggas så att den utan större kostnad kan anslutas till ett redan befintligt vatten- och avloppsnät med erforderligt reningsverk. Vidare bör förlägningsplatsen väljas så att tillgång finns till viss kontinuerlig polisuppsikt över det närmaste grannskapet. Olägenheter torde också uppkomma till följd av områdets närhet till rikshuvudvägen mellan Örebro och Karlskoga och en omfattande sommarstugebebyggelse.

Stockholms stads barnvårdsnämnd anser, att möjligheten att ge de båda skolorna tillgång till barnpsykiatrisk expertis — eventuellt i samarbete med ett landstingssjukhus — bör undersökas.

Kommitténs förslag till utformning av de nya skolorna har berörts i några remissyttranden.

Socialstyrelsen anser, att skolorna bör anordnas med en högre grad av slutenhet än vad kommittén föreslagit. Med hänsyn till klienteletts beskaffenhet bör mellangradsavdelningarna konstrueras så, att elevrummen kan slutas på ett sätt som förhindrar rymningar.

Länsstyrelsen i Stockholms län ifrågasätter, om inte en specialavdelning vid vardera skolan är otillräcklig på grund av det särskilda behov av rymningshindrande anordningar som föranledes av klienteletts sammansättning.

Statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande ifrågasätter, om man inte vid planeringen av skolorna bör tillse att möjligheter föreligger för en framtida utökning av varje vårdenhet med 8—10 vårdplatser.

Statskontoret uttalar, att lokalprogrammet inte synes ha uppgjorts med iakttagande av all nödig sparsamhet. Som exempel härpå nämner ämbetsverket, att tre gästrum föreslås anordnade vid var och en av skolorna liksom bastu i såväl gymnastik- och samlingslokaler som mottagnings- och specialavdelningar, vilket knappast är erforderligt.

I ett par yttranden har vissa frågor rörande personalen vid de nya skolorna berörts.

Medicinalstyrelsen anser det sålunda önskvärt, att chefsposterna vid de båda skolorna besättes med en utbildad barn- eller ungdomspsykiater. Om sådan läkare inte finns att tillgå, har styrelsen inte något att invända mot att läkare vid de statliga sinnessjukhusen utnyttjas för verksamheten un-

der förutsättning att läkarantalet samtidigt utökas i motsvarande omfattning. Enligt styrelsens mening bör dock barnpsykiater inom den statsunderstödda psykiska barna- och ungdomsvården om möjligt först utnyttjas.

Styrelsen för Lövsta skolhem och yrkesskola uttalar, att personal till de nya skolorna bör anställas snarast så att den kan utbildas och eventuellt samtränas vid redan befintliga skolor.

Behovet av förstärkning av den psykiatriska behandlingen vid skolorna vitsordas allmänt i yttrandena. Kommitténs förslag, att 50 000 kronor skall ställas till socialstyrelsens förfogande att sättas in vid ungdomsvårdsskolor, där behov av en sådan förstärkning finns, tillstyrkes eller lämnas utan erinran. *Statskontoret* anser dock, att medlen bör få disponeras av socialstyrelsen endast efter Kungl. Maj:ts medgivande.

Vad kommittén anfört angående differentieringen inom skolorna har föranlett uttalanden främst såvitt angår förslaget om anordnande av utskrivningsavdelningar i tätorter.

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget samt anför, att den nuvarande åtstramningen på arbetsmarknaden gör det nödvändigt att en elev — under den tid han söker arbete — befinner sig i omedelbar närhet av den blivande arbetsplatsen. Eleven bör dessutom under denna tid stå under betryggande tillsyn.

Styrelsen för Sundbo yrkesskola ifrågasätter, om inte utskrivningsavdelningar skulle kunna inrättas på flera platser än vad kommittén föreslagit.

Stockholms barnavårdsnämnd anser det synnerligen önskvärt, att den nu föreslagna formen för successiv återanpassning utvidgas genom att dylika hem inrättas för utskrivna elever utan anknytning till bestämd skola. Detta skulle — särskilt i de större städerna — vara ett värdefullt medel för återanpassning av klientelet till ett normalt levnadssätt. Nämnden uppger, att ett stort antal ungdomsvårdsskoleelever, som driver omkring i Stockholm ofta utan både arbete och bostad, påträffas av den av nämnden bedrivna uppsökande verksamheten vid den s. k. utesektionen. Barnavårdsnämnden anser det angeläget, att någon form av utskrivningshem för ungdomsvårdsskoleelever anordnas i Stockholm eller dess närhet.

Kommitténs förslag att utskrivningsavdelningar av sedvanlig typ inte längre skall anordnas vid skolorna föranleder invändning endast från *styrelsen för Sundbo yrkesskola*. Styrelsen ställer sig tveksam till förslaget åtminstone så länge särskilda utskrivningshem inte inrättas i större omfattning. Styrelsen uppger, att vistelse på utskrivningsavdelning i ett stort antal fall visat sig vara mycket stimulerande för eleverna.

Frågan om förfarandet vid intagning av elever till ungdomsvårdsskolorna har berörts i ett par remissyttranden. *Hovrätten för Västra Sverige* anför sålunda, att den nuvarande ordningen för verkställighet av beslut om skyddsuppfostran bör — sedan skolorna uthyggs i tillräcklig om-

fattning — ersättas med ett mindre omständligt förfarande. I liknande riktning uttalar sig *Stockholms barnvårdsnämnd*, som anser att de nuvarande intagningsreglerna inte lämpar sig för de fall, som avses skola beredas vård på mottagningsavdelning i avvaktan på resultatet av pågående utredning och definitivt beslut om vårdform.

Det av kommittén framlagda programmet för upp rustning av de nuvarande skolorna tillstyrkes eller föranleder ej erinran i flertalet yttranden.

Statskontoret hävdar dock, att något långtidsprogram för detta ändamål inte nu bör fastställas. Skolornas tillstånd och behov av modernisering bör prövas i samband med de årligen återkommande petitaframställningarna.

I några yttranden anföres vissa synpunkter på programmet.

Svenska socialvårdsförbundet anser sålunda, att det av kommittén för budgetåret 1959/60 beräknade anslaget till ombyggnadsarbeten vid skolorna inte tillnärmelsevis motsvarar det trängande behovet av ombyggnads- och underhållsarbeten.

Styrelsen för Folåsa skolhem uttalar, att den föreslagna utbyggnaden av skolan bör utföras redan under budgetåret 1959/60.

Socialstyrelsen ifrågasätter, om inte behov föreligger av ytterligare en specialavdelning vid Hammargården.

De av kommittén gjorda kostnadsberäkningarna har granskats av *byggnadsstyrelsen*. Styrelsen erinrar om att kommittén inte haft tillfälle upprätta några ritningar till de föreslagna nya anläggningarna. Byggnadsstyrelsen kan därför inte med någon större grad av säkerhet yttra sig över de i betänkandet angivna byggnadskostnaderna för dessa byggnadsföretag. Styrelsen anser sig dock kunna göra det uttalandet, att de angivna kostnaderna för de nya skolorna förefaller rimliga. Styrelsen förutsätter, att den före statsmakternas slutliga ställningstagande i anslagsfrågan får tillfälle att med ritningsförslag som underlag verkställa en detaljberäkning av kostnaderna.

Beträffande övriga av kommittén föreslagna byggnadsföretag har byggnadsstyrelsen verkställt en preliminär kostnadsberäkning. De preliminärt beräknade kostnaderna fördelar sig på de olika arbetena enligt följande specifikation.

Skola	Arbete	Totalkostn.
Lövsta	Ombyggnad av elevavdelningen »Kupan»	25 000
	Ombyggnad av centralkök	65 000
	Lokaler för teoriundervisning samt hobbyrum . .	85 000
Långanäs	Ombyggnad av huvudbyggnaden (Slottet)	35 000
Fagared	Mottagningsavdelning	240 000
Sundbo	Ombyggnad av vatten- och avloppsanlägggn.	300 000

Johannisberg	Mottagningsavdelning	235 000
	Mekanisk verkstad (exkl. maskinutrustning)	180 000
	Snickeriverkstad (exkl. maskinutrustn. o. anordningar för spånutsugn.)	500 000
Hammargården	Mottagningsavdelning	235 000
	Ombyggnad av vatten- o. avloppsanläggningarna	300 000
Vemyra	Mottagningsavdelning jämte administrationslokaler	310 000
Gudmundsgården	Elevavdelning	280 000
	Skolbyggnad	250 000
Folåsa	Elevavdelning	300 000
	Skolbyggnad	160 000
	Gymnastikbyggnad	310 000
Ryagården	Verkstadslokaler för tvätt, bageri o. skolkök (exkl. maskinutrustning)	425 000
Bistagården	Ombyggnad av elevhemmet	275 000
	Mottagningsavdelning	235 000
	Personalbostäder (1 om 90 m ² + 1 om 65 m ²) jämte yttre lednings- o. planeringsarbeten m. m.	180 000
Brättegården	Mottagningsavdelning	240 000
Härsjögården	Mottagningsavdelning	235 000
	Verkstadslokaler för tvätt o. vävning (exkl. maskinutrustn.)	475 000
	Ombyggnad av pannrum	40 000
	Ombyggnad av vatten- o. avloppsanläggn.	300 000

Vid beräkningarna har normala grundförhållanden förutsatts. I kostnaderna har inte kunnat inräknas erforderliga servisförstärkningar, transformatorbyte m. m.

IV. Förslag till ombildning av Broby lantbruksskola för döva till ungdomsvårdsskola

A. Kommittén för ungdomsvårdsskolorna

Kommittén erinrar inledningsvis om att skolöverstyrelsen i sin petitaskrivelse för budgetåret 1959/60 föreslagit, att lantbruksskolan för döva å Broby nedlägges fr. o. m. den 1 juli 1959 samt att Kungl. Maj:t den 28 november 1958 anbefallt kommittén att inkomma med förslag rörande ombildning av skolan till ungdomsvårdsskola för pojkar.

Beträffande skolfastighetens beskaffenhet, läge och nuvarande användning m. m. lämnar kommittén följande uppgifter. Fastigheten Broby gård omfattar 120 tunnland åkerjord och 80 tunnland skogsmark. Den är belägen i Vaksala kommun 11 km från Uppsala och 1 km från Bärby järnvägsstation å järnvägen Uppsala—Faringe. I närheten av fastigheten ligger fångvårdskolonien Åby och ett vårdhem för lättskötta sinnessjuka, Gråmunkehöga. Ca 20 km från Broby ligger Morängens yrkesskola för flickor. Fastigheten övertogs av staten 1938 och har därefter använts till sitt nuvarande ändamål. Å fastigheten finns en skolbyggnad, en matsalsbyggnad jämte kök, ett elevhem — uppfört i sten i två våningar och med plats för 28 elever — tre bostadshus, en snickeriverkstad, en smedja och ett lagerhus samt ekonomibygnader för jordbruket. Byggnaderna är i gott skick samt välskötta och trivsamma.

Kommittén har sökt bedöma frågan om fastighetens lämplighet för ungdomsvårdsskoleändamål. Enligt kommitténs mening har skolans läge både för- och nackdelar. På grund av närheten till Uppsala torde psykiatrisk och annan expertis utan svårighet kunna knytas till skolan. Å andra sidan är närheten till de nämnda anstalterna — Åby fångvårdskoloni, Gråmunkehöga vårdhem och Morängens yrkesskola — en nackdel. I fråga om byggnadernas beskaffenhet framhåller kommittén, att sjuk- och isoleringsrum, fritidsutrymmen i elevförläggningen samt rum för jourhavande nattpersonal saknas. Dylika utrymmen kan dock anordnas utan större kostnad. En ytterligare nackdel är att endast dubbelrum finns i förläggningsbyggnaden.

Trots de angivna nackdelarna anser kommittén, att lantbruksskolan är av sådan beskaffenhet att den utan större anordningar kan omdisponeras till ungdomsvårdsskola. Härigenom skulle ungdomsvårdsskolorna snabbt erhålla ett värdefullt platstillskott. Kommittén föreslår därför att lantbruksskolan ombildas till ungdomsvårdsskola för pojkar fr. o. m. den 1 juli 1959.

I fråga om det klientel, för vilket den nya skolan bör avses, har kommittén i första hand övervägt om skolan kan användas för vård av psykiskt abnorma elever och därvid ersätta något av de av kommittén tidigare framlagda byggnadsprojekten, i första hand den föreslagna nya skolan på Gotland. Med hänsyn till fastighetens beskaffenhet och läge anser kommittén dock, att den i sitt nuvarande skick inte ens provisoriskt kan användas för det ifrågavarande klientelet. För att skolan på längre sikt skall kunna användas härför måste den enligt kommitténs mening tillföras en specialavdelning, en mottagningsavdelning, två andra elevavdelningar, verkstadslokaler m. m. Vidare måste elevantalet nedskäras i den nuvarande förläggningsbyggnaden, som också måste ombyggas i vissa avseenden. Kommittén uppskattar kostnaderna för erforderliga ny- och ombyggnadsarbeten till ca två miljoner kronor. Kommittén anser det ekonomiskt oförmånligt att investera så stort belopp i ny- och ombyggnader vid Broby. Då Brobyskolan även efter en investering av nämnda belopp inte skulle bli lika ändamålsenlig

som en nyuppförd skola anser sig kommittén inte kunna förorda, att skolan användes för vård av psykiskt abnorma elever.

Kommittén har också övervägt huruvida skolan bör användas för skolpliktiga elever och något av de nuvarande skolhemmen omdisponeras till yrkesskola men kan — bl. a. av kostnadsskäl — inte förorda en sådan lösning. Med hänsyn till platssituationen för yrkesskoleklientelet anser kommittén, att det är angeläget att de nytillkomna platserna utnyttjas för detta klientel utan att nybyggnader behöver ske. Under denna förutsättning finner kommittén det mest ändamålsenligt, att Broby tills vidare användes för sådana yrkesskoleelever, som inte bedömes vara i behov av vård på specialavdelning. Kommittén föreslår därför, att skolan användes för yngre debila manliga yrkesskoleelever. Sådana elever kan beredas vård på Broby utan att större förändringar göres vid anstalten. Debila yrkesskoleelever vårdas nu främst på Råby och Margretelunds yrkesskolor. Enligt en av kommittén tidigare gjord klientelundersökning finns emellertid sådana elever även på andra skolor, bl. a. på Lövsta. Om Broby användes för debilklientel kommer trycket att minska på Råby och Margretelund. Dessa skolor skulle i så fall kunna ta emot vissa debila elever, som nu måste placeras på Lövsta. Kommittén beräknar, att härigenom ca 15 platser skulle kunna frigöras på Lövsta. Kommittén framhåller vidare, att om skolan användes för debila elever kan den övertagas utan större investeringar f. n. Nu förefintliga sysselsättningsmöjligheter är också lämpliga för debilklientel. Ombildningen av skolan till ungdomsvårdsskola torde lättare kunna genomföras, om inte anstalten från början tillföres ett alltför svårt klientel, för vilket den saknar resurser.

Vad angår behovet av personalbostäder utöver de å fastigheten förefintliga sju familjebostäderna, en dubblett och tre enkelrum räknar kommittén med att detta skall kunna tillgodoses under medverkan av vederbörande kommun.

I fråga om verksamheten vid skolan föreslår kommittén, att undervisning och sysselsättning anordnas i jordbruks- och trädgårdsarbete samt snickeri. Vidare kan några elever sysselsättas i skolans smedja m. m.

Beträffande lokalerna föreslås f. n. inga andra förändringar än att elevhemmet förses med dagrumsutrymme, jourrum samt sjuk- och isoleringsrum, varjämte två elevrum bör omändras till fyra enkelrum.

Om Broby permanent skall användas som ungdomsvårdsskola behöver en gymnastiklokal inrättas. Sannolikt erfordras då även bättre verkstadslokaler. Kommittén anser emellertid, att dessa arbeten tills vidare bör anstå i avvaktan på den vidare utvecklingen inom ungdomsvårdsskoleorganisationen.

Kommittén föreslår följande personalplan för skolan.

Tjänstebenenämning	Löne- grad	Antal nu	tjänster förslag
Rektor	23	—	1
Föreståndare	21	1	—
Lärare	19	1	—
Assistent	17	—	2
Yrkeslärare	15	—	1
Rättare—jordbruksförman	12	1	1
Lärare i trädgårdsarbete—trädgårdsmästare	12	1	1
Husmor	12	1	—
Husföreståndare	10	—	1
Tillsynsman	12	—	1
Förste vårdare	10	—	1
Ladugårdsförman	9	1	1
Vårdare	8	—	3
Hantverkare	8	1	1
Kanslibitråde	7	—	1
Ekonomibitråde	7	1	—
»	5	—	1
»	4	2	3
»	2 el. 3	4	—
Summa		14	19

Om den nuvarande föreståndaren, som inte har föreskriven kompetens som rektor vid ungdomsvårdsskola, förordnas som rektor vid skolan bör han placeras i lönegrad 21. På grund av det merarbete, som kommer att åvila den av skolans assistenter som närmast kommer att ansvara för elevbehandlingen, föreslår kommittén att denne, utöver lönegrad 17, tills vidare erhåller ett arvode motsvarande skillnaden i lön mellan en assistenttjänst — lönegrad 17 — och en avdelningsföreståndaretjänst — lönegrad 19 — dvs. omkring 169 kronor per månad. Om husföreståndartjänsten besättes med den nuvarande husmodern, bör hon, så länge hon kvarstår i tjänst, erhålla personlig placering i lönegrad 12. Motsvarande bör gälla ekonomibiträdet i lönegrad 7.

Kostnaderna för de föreslagna byggnadsarbetena beräknas till ca 20 000 kronor. För avlöningar beräknas ca 235 000 kronor, för arvoden och särskilda ersättningar till styrelse och psykiater ca 4 000 kronor, till omkostnader ca 130 000 kronor och för inventarieanskaffning ca 30 000 kronor. Inkomster från jordbruks- och verkstadsdriften vid skolan beräknas uppgå till ca 75 000 kronor och utgifterna för de båda verksamhetsgrenarna till ca 85 000 kronor.

B. Yttranden

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget i princip. Styrelsen delar kommitténs uppfattning att skolan inte är användbar för det s. k. psykopatklientelet. Om verksamheten vid skolan blir permanent är det på grund av klienteletets svårighetsgrad och rymningsbenägenhet nödvändigt att skolan förses med en specialavdelning. Projekteringen av en dylik avdelning torde ta så lång tid i anspråk att därunder tillräckliga erfarenheter kan vinnas om skolan med hänsyn till närbelägna andra anstalter bör göras permanent.

Styrelsen har intet att invända mot den föreslagna personalplanen eller de av kommittén gjorda kostnadsberäkningarna.

Statskontoret har inte något att erinra mot att lantbruksskolan ombildas till ungdomsvårdsskola för yngre debila manliga elever. Personaluppsättningen vid skolan bör bestämmas i huvudsaklig överensstämmelse med vad som gäller vid övriga ungdomsvårdsskolor av motsvarande storlek och typ. Statskontoret kan sålunda inte tillstyrka, att tjänsten som husmoder placeras högre än lönegrad 10. Om den nuvarande husmodern i lönegrad 12 vid skolan kvarstår efter ombildningen bör hon dock i den lägre tjänsten i avlöningshänseende behandlas som innehavare av den högre tjänsten. Förslaget om lönetillägg till den av assistenterna, som närmast skulle komma att ansvara för elevbehandlingen, kan ämbetsverket inte stödja. Ej heller biträder statskontoret förslaget om att ett ekonomibiträde i lönegrad 7 med oförändrad lönegradsplacering övertages av den nya skolan. Enligt vad statskontoret inhämtat skulle den nuvarande innehavaren kunna tänkas bli anställd som vårdare i lönegrad 8. Statskontoret biträder inte förslaget om att inrätta en kanslibiträdestjänst för kontorsgöromål. För ändamålet bör tills vidare anvisas förslagsvis 5 000 kronor. Den föreslagna befattningen såsom rättare—jordbruksförman bör benämnas jordbruksföreståndare. Helt allmänt synes personalstaten något överdimensionerad. Statskontoret ifrågasätter, om inte antalet befattningar bör kunna minskas med en assistent och en förste vårdartjänst.

Skotöverstyrelsen ser med tillfredsställelse, att egendomen kommer till användning inom ett område, där den fyller ett verkligt behov. Överstyrelsen tillstyrker därför förslaget.

Byggnadsstyrelsen har inte något att erinra mot att skolan omdisponeras för ungdomsvårdsskoleändamål. Styrelsen har i huvudsak inte heller något att erinra mot de av kommittén föreslagna ändringarna i elevbyggnaden eller de uppgivna kostnaderna för desamma.

V. Socialstyrelsens anslagsäskanden

Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	5 825 000	6 282 663
1958/59 (statsliggaren s. 323)	7 030 000	

Socialstyrelsen har (skr. 30/8 1958) lagt fram förslag till anslagsberäkning för nästa budgetår.

Efter samråd med kommittén för ungdomsvårdsskolorna har *socialstyrelsen* ansett sig inte böra nu framlägga sådana förslag som faller inom ramen för kommitténs uppdrag.

Beträffande platsituationen meddelar *styrelsen*, att antalet expektanter till skolorna från barnavårdsnämnderna den 1 augusti 1958 utgjorde 266 av vilka 164 var i behov av omedelbar intagning. Vid samma tidpunkt uppgick det fastställda platsantalet vid skolorna till 782. Av dessa kunde av olika orsaker vid nämnda tidpunkt endast 739 beläggas med elever.

Styrelsen erinrar om att det fastställda platsantalet vid en del skolor av olika anledningar måste minskas. Med hänsyn till att skolhemmen Östra Spång och Vemyra numera tar emot ett äldre och mera svårskött klientel bör platsantalet vid var och en av de båda skolorna minskas från 50 till 40. Vad angår Vemyra upplyser *styrelsen*, att vissa elevutrymmen genom ombyggnadsarbeten tagits i anspråk för andra ändamål. Antalet platser vid skolan kan därför under inga förhållanden sättas högre än 43. *Socialstyrelsen* föreslår vidare, att elevantalet minskas vid huvudförläggningen på Långanäs från 27 till 19, vid Ryagården med tre, vid Härsjögården med två, vid Bistagården med en samt vid skolhemmet Broby med åtta. Antalet platser skulle sålunda minskas med sammanlagt 42. Efter tillkomsten av nya avdelningar och skolor beräknar *styrelsen*, att 854 platser skall finnas tillgängliga under nästa budgetår.

Yrkanden

Socialstyrelsen har hemställt, att anslaget höjes med — avrundat — 1 361 100 kronor på sätt framgår av följande uppställning.

Löneregleringar m. m.	Ökning	Minskning
1. 1 rektor Ao 21—Ao 24	3 936	
2. 1 rektor Ao 23—Ao 24	1 356	
3. 1 rektor Ae 23—Ao 24	1 380	
4. 3 folkskollärare Ao 16—Ao 19	8 856	
5. 1 jordbruksföreståndare Ae 10—Ae 12	1 356	

	Ökning	Minskning
6. 2 trädgårdsmästare Ao 10—Ao 12	2 712	
7. Utbyte av 1 ladugårdsskötare Ao 8 vid Gräskärr mot ladugårdsförman Ae 9	552	

Personalökningar m. m.

8. 1 rektor Ao 25 vid vardera Lövsta och Ryagården, 1 biträdande läkare Ae 24 vid Ryagården och en tjänst som psykolog Ae 23 vid Lövsta, ombildning av 1 tjänst som chef tillika läkare Bo 1 vid Lövsta till överläkare för skolorganisationen samt indragning av 1 tjänst som chef tillika läkare Bo 1 vid Ryagården. 1 tjänst som biträdande läkare eller psykolog i Ae 24 avses enbart för biträdande läkare	101 460	36 288
9. 1 kanslibitråde Ae 7 vid Lövsta	9 852	
10. 1 arbetsledare Ae 11 vid Vemyra	12 852	
11. 1 yrkesmästare Ae 9 vid Sundbo	10 908	
12. 1 tillsynsman Ae 12, 1 förste vårdare Ae 10, 1 yrkesmästare Ae 9 och 1 vårdare Ae 8 vid Råby	45 564	
13. 24 vårdare Ae 8	247 544	
14. 9 vårdare Ae 8 vid specialavdelningarna	91 596	
15. 1 biträde i reglerad befordringsgång vid Ryagården	8 364	
16. 1 rektor Ao 23, 1 ämneslärare Ae 21, 1 assistent Ae 17, 1 yrkeslärare Ae 16, 1 tillsynsman Ae 12, 1 husföreståndare Ae 10, 1 förste vårdare Ae 10, 3 vårdare Ae 8, 1 ekonomibitråde Ae 5 och 2 ekonomibitraden Ae 4 vid ny yrkesskola på Visingsö	170 916	
17. 2 yrkeslärare Ae 16, 2 tillsynsmän Ae 12, 1 förste vårdare Ae 10, 1 yrkesmästare Ae 9 och 4 vårdare Ae 8 vid Hammargården; 1 folkskollärare Ao 16 och 1 biträdande husföreståndare Ae 9 utgår ..	128 652	28 428
18. 1 assistent Ae 17, 2 tillsynsmän Ae 12, 1 trädgårdsmästare Ae 12, 2 förste vårdare Ae 10, 1 yrkesmästare Ae 9, 6 vårdare Ae 8 och 1 kanslibitråde Ae 7 vid Gräskärr	169 740	
19. 9 tillsynsmän Ae 12	114 710	
20. Ytterligare medel till kontorshjälp	9 000	
21. Ytterligare medel till vikarier, praktikanter och obekvämhetsstillägg	188 400	
22. Löneklassuppflyttningar m. m.	96 041	
	<hr/>	
	1 425 747	64 716
		+ 1 361 031
23. Ordinariesättning föreslås beträffande 2 assistenter Ae 17, 2 folkskollärare Ae 16, 1 bokhållare Ae 15, 1 tillsynsman Ae 12, 1 hantverkare Ae 8 och 7 vårdare Ae 8.		

Motivering

1—3. I likhet med övriga rektorstjänster vid skolor med specialavdelningar bör rektorsbefattningarna vid Gräskärr, Hammargården och Råby placeras i 24 lönegraden. En av befattningarna är extra ordinarie och bör nu ordinariesättas.

4. En avdelning med elever tillhörande klass 9 y har försöksvis varit organiserad vid Vemyra skolhem sedan höstterminen 1955. Undervisning har meddelats i läroämnen samt i praktiskt arbete i anslutning till jordbruk med ladugårdsskötsel, trädgårdsskötsel och hantverk. Styrelsen anser det önskvärt, att denna undervisning och utbildning upplägges helt efter mönster av den nioåriga enhetsskolan. För att så skall kunna ske erfordras tre folkskollärartjänster för den teoretiska undervisningen i läro- och övningsämnena. F. n. finns fyra folkskollärartjänster vid skolorna. En av dessa kan vakantsättas eller utnyttjas vid annan skola. De återstående bör — liksom motsvarande tjänster på enhetsskolans högstadium — placeras i lönegrad 19. För den praktiska undervisningen samt undervisningen i yrkesämnena erfordras en jordbruksföreståndare, en trädgårdsmästare samt en arbetsledare.

5. I samband med införandet av enhetsskoleundervisning vid Vemyra bör tjänsten som jordbruksföreståndare vid skolan placeras i samma lönegrad som jordbruksföreståndarbefattningarna vid yrkesskolorna.

6. Trädgårdsmästartjänsten vid Hammargården bör placeras i samma lönegrad som övriga trädgårdsmästartjänster vid yrkesskolorna. Vid Vemyra avses trädgårdsmästaren medverka vid enhetsskoleundervisningen. Tjänsten bör därför uppflyttas till samma lönegrad som tillämpas för trädgårdsmästarebefattningarna vid yrkesskolorna.

7. Utbytet bör ske på grund av skolans omändring från skolhem till yrkesskola.

8. Vid var och en av specialskolorna för själsligt abnorma elever Lövsta och Ryagården finns f. n. en tjänst som chef, tillika läkare, i Bo 1. Dessutom finns vid Lövsta en tjänst som biträdande läkare eller psykolog i Ae 24. Innehavaren av cheftjänsten vid Lövsta har att tjänstgöra som rådgivande psykiater åt skolbyråchefen och därvid biträda vid intagningen och differentieringen av elever. Det har inte lyckats socialstyrelsen att mera permanent besätta ifrågavarande läkartjänster. Olika provisoriska anordningar har därför måst tillgripas för att tillförsäkra skolorganisationen erforderlig psykiatrisk expertis. Sålunda har särskilda rådgivande psykiatrer fått anlitas vid de båda skolorna samt av skolbyråchefen. På cheftjänsterna vid skolorna har förordnats befattningshavare med pedagogisk och administrativ utbildning och erfarenhet. Dessa provisoriska anordningar är ur vård- och behandlingssynpunkt inte tillräckligt effektiva och dessutom kostnadskrävande. Vidare torde bristen på utbildade ungdoms-

psykiatrer, villiga att fungera även såsom administrativa chefer för en ungdomsvårdsskola, icke komma att hävas inom överskådlig framtid. Socialstyrelsen föreslår därför en omorganisation och personalförstärkning enligt följande plan.

Till styrelsens skolbyrå knytes en tjänst som överläkare för ungdomsvårdsskoleorganisationen med samma avlöningsförmåner som nuvarande chef, tillika läkare. Tjänsteinnehavaren bör under en tredjedel av sin arbetstid fungera som chefsläkare vid Lövsta, en tredjedel vara rådgivande psykiater vid två andra ungdomsvårdsskolor belägna i Stockholms närhet (t. ex. Hammargården och Eknäs) samt under en tredjedel biträda vid intagning och differentiering av elever, samordna övriga rådgivande psykiatrers arbete och i övrigt genom resor, råd och anvisningar verka för en intensifiering av elevbehandlingen och personalutbildningen inom hela organisationen.

Vid envar av Lövsta och Ryagården inrättas en rektorstjänst. Med hänsyn till dessa skolors storlek, klienteletts art och arbetets omfattning bör nämnda tjänster placeras en lönegrad över rektorstjänsterna vid skolor med specialavdelning, dvs. i Ao 25.

Vid Lövsta bör inrättas en tjänst som psykolog i lönegrad Ae 23. Den nuvarande tjänsten som biträdande läkare eller psykolog i Ae 24 bör avses enbart för en biträdande läkare. Sistnämnda tjänst bör få räknas som utbildningstjänst. Härigenom torde den kunna locka yngre läkare att under sin specialistutbildning under några år tjänstgöra vid Lövsta. Vid Ryagården bör jämväl inrättas en tjänst som biträdande läkare i Ae 24.

9. Motsvarande förslag framfördes senast inför innevarande budgetår (prop. 1958: 117 s. 38) men bifölls ej. Kontorsarbetet vid Lövsta är av sådan omfattning, att det föreligger starkt behov av den ifrågavarande befattningen.

10. Befattningen avses för undervisning i verkstadsarbete sedan undervisningen vid skolan anordnats efter mönster av den nioåriga enhetsskolan.

11. Motsvarande förslag framfördes inför innevarande budgetår men bifölls ej (prop. 1958: 117 s. 38). Sidoavdelningen vid Baggå beräknas träda i verksamhet under budgetåret 1958/59. Eleverna skall sysselsättas med reparationsarbeten, skogsvård och rensning av parkanläggningen vid Baggå herrgård. Den personal — 1 tillsynsman, 1 vårdare och 1 ekonomibiträde — som avsetts för avdelningen, behövs för vård- och tillsynsuppgifter under elevernas fritid. En särskild befattningshavare bör därför anställas med uppgift att handleda eleverna vid de nämnda arbetsuppgifterna.

12. Vid ingången av nästa budgetår kommer en specialavdelning att vara i verksamhet vid Råby. För avdelningen erfordras samma personaluppsättning som vid övriga liknande avdelningar.

13. F. n. räknas viss natttjänst som 50 procent av full tjänstgöringstid. Sådan tjänstgöring fullgöres i särskilt jourrum eller i den egna bostaden,

om denna är belägen i elevförläggningen. Vederbörande tjänsteman är skyldig att vid behov vaka över eleverna vid sjukdoms- eller orostillfällen m. m. men tillåtes eljest sova. Enligt styrelsens mening skulle en övergång till fulltidsberäkning av nattjänstgöringen dvs. till vakande nattvakter medföra en mer effektiv och betryggande tillsyn nattetid och därför vara till fördel för verksamheten. För att i full utsträckning genomföra fulltidsberäkning av nattjänstgöring behövs ytterligare 17 vårdare. Försök med vakande nattvakter bör till en början göras vid de större skolorna.

Vidare bör yrkeslärarna vid ungdomsvårdsskolorna få samma undervisningsskyldighet som yrkeslärarna vid de centrala verkstadsskolorna. Arbetstiden för dem bör därför minskas från f. n. 46,75 till 42 timmar per vecka. I samband härmed bör yrkeslärarna frikopplas från viss vakttjänstgöring.

Den generella arbetstidsförkortning till 46 resp. 45 timmar per vecka, som skall vara genomförd under nästa budgetår, kommer att medföra behov av personalförstärkningar vid skolorna. Någon exakt beräkning av detta behov är inte nu möjlig. Det bör uppdragas åt socialstyrelsen att tillsammans med statens organisationsnämnd vid varje skola utreda behovet härav. I avvaktan på resultatet av denna utredning bör organisationen förstärkas med 14 heltidsanställda befattningshavare.

För de angivna ändamålen skulle sålunda totalt erfordras ytterligare 36 befattningshavare. Då detta antal torde kunna nedbringas genom ett mera rationellt utnyttjande av den tillgängliga personalen föreslås, att 24 vårdartjänster inrättas och ställes till socialstyrelsens förfogande för att tilldelas de skolor där behovet av en personalförstärkning är särskilt angeläget.

14. Förslag om utökning av personalen vid specialavdelningarna gjordes inför 1957 och 1958 års riksdagar (V ht 1957 s. 123 och prop. 1958: 117 s. 38) men bifölls ej. Specialavdelningarnas behov av ytterligare en vårdare kvarstår dock. Förhållandena vid avdelningarna — där stundom ett ytterst svårbemästrat, rymningsbenäget och våldsamt klientel mottages — har tvingat skolorna att anställa extra personal för att möjliggöra att under dagtid alltid två befattningshavare är i tjänst på avdelningen. För att kunna erhålla tillräckligt stabil och erfaren personal måste särskilda tjänster inrättas.

15. Motsvarande förslag gjordes senast inför innevarande budgetår (prop. 1958: 117 s. 38) men bifölls ej. Platsantalet vid skolan har nu utökats genom tillkomsten av en utskrivningsavdelning. Behovet av befattningen har därför ytterligare skärpts.

16. Skolan beräknas vara i verksamhet under nästa budgetår. Personalsättningen överensstämmer med vad som tidigare föreslagits av socialstyrelsen och kommittén för ungdomsvårdsskolorna med undantag av att en vårdare i Ae 8 utbyts mot en förste vårdare i Ae 10.

17. De föreslagna personalförändringarna behövs på grund av skolans

omändring från skolhem till yrkesskola och tillkomsten av en specialavdelning vid skolan. För specialavdelningen avses en tillsynsman, en förste vårdare, en yrkesmästare och två vårdare. Övrig personal avses för undervisning och tillsyn av eleverna på de öppna vårdavdelningarna. En ordinarie folkskollärartjänst bör föras på övergångsstat och en folkskollärartjänst och en tjänst som biträdande husföreståndare bör indragas.

18. Styrelsen förutsätter, att de beslutade byggnadsarbetena vid skolan fortskrider så långt att den ifrågavarande personalen måste anställas under nästa budgetår.

19. Östra Spång och Vemyra får numera mottaga ett äldre och mer svårskött och rymningsbenäget klientel än förut. Personalorganisationen vid dessa skolor bör på grund härav bringas i närmare överensstämmelse med organisationen vid skolor för äldre klientel. Det är därför nödvändigt, att vård- och tillsynspersonalen vid skolorna förstärkes med en tillsynsman vid varje avdelning. Beträffande övriga tillsynsmannatjänster har förslag framförts senast inför innevarande budgetår (prop. 1958:117 s. 38) men ej bifallits.

20. På grund av tillkomsten av ytterligare två skolor behöver de för kontorshjälp avsedda medlen räknas upp.

21. Under icke-ordinarieposten finns för innevarande budgetår tillgängligt ett belopp av 560 000 kronor för avlönande av vikarier och praktikanter samt utbetalning av obekvämetstillägg. Medelsförbrukningen för ifrågavarande ändamål under budgetåret 1957/58 uppgick till ca 582 000 kronor. Medelsbehovet för såväl vikarier som obekvämetstillägg ökar i samma mån som antalet befattningshavare. För nästa budgetår erfordras ytterligare 91 500 kronor för avlönande av vikarier och 89 200 kronor för utbetalning av obekvämetstillägg.

Yttranden

Över socialstyrelsens framställning har yttranden avgivits av statskontoret, skolöverstyrelsen, statens organisationsnämnd och statens lönenämnd. Statskontoret har härvid haft att yttra sig över de yrkanden som inte avser löneregleringar, statens lönenämnd över punkterna 4—6 och 10, samt statens organisationsnämnd över punkterna 8, 13, 18 och 19 i förslaget. Skolöverstyrelsen har endast utlåtits sig över förslaget till omläggning av undervisningsverksamheten vid Vemyra skolhem och därmed sammanhängande frågor.

Statskontoret anser det högeligen angeläget, att förefintliga möjligheter till ett mer rationellt utnyttjande av tillgänglig personal vid skolorna med det snaraste tillvaratas. Ämbetsverket förutsätter, att kommittén för ungdomsvårdsskolorna i sitt fortsatta arbete ägnar denna fråga tillräcklig uppmärksamhet. Socialstyrelsens yrkanden om personalförstärkningar bör

mot bakgrunden härav bedömas med största försiktighet. Sålunda bör det anstå med ställningstagandet till förslaget om uppräknig av avlöningsanslaget på grund av arbetstidsförkortningen.

Ämbetsverket ifrågasätter om inte den föreslagna tjänsten som yrkeslärare vid den nya yrkesskolan på Visingsö bör utbytas mot en yrkesmästarbefattning. Med hänsyn till bl. a. skolans belägenhet bör vidare antalet vårdartjänster kunna begränsas.

Hammargården bör inte erhålla större personaluppsättning än vad kommittén för ungdomsvårdsskolorna förutsatt i sitt tidigare avgivna förslag. Härvid torde dock de av kommittén föreslagna arbetsledartjänsterna böra ersättas med yrkesmästartjänster i 9 lönegraden.

Den av socialstyrelsen föreslagna personalplanen för Gräskärr innebär att personalen vid skolan skulle ökas med 21 till 33 eller sex mer än vid Forsane yrkesskola, med vilken Gräskärr närmast kan jämföras. Enligt statskontorets mening bör med hänsyn till det anförda personalplanen för Gräskärr omarbetas i syfte att begränsa antalet tjänster. Begränsningen bör i första hand gå ut över vårdpersonalen, som i förslaget är påfallande överdimensionerad. Ämbetsverket ifrågasätter vidare om skolan hinner utbyggas i den takt socialstyrelsen förutsatt.

Då ungdomsvårdsskoleorganisationen innevarande budgetår tillförts en bokhållarbefattning kan statskontoret inte tillstyrka, att de för kontors-hjälp avsedda medlen räknas upp med mer än 4 000 kronor.

Statskontoret anser, att ställningstagandet till förslaget om omorganisation och förstärkning av ledningen för Lövsta och Ryagården bör anstå i avvaktan på kommitténs slutbetänkande.

Frågan om ordinariesättning av vissa tjänster bör anstå i avvaktan på att kommittén för ungdomsvårdsskolorna slutfört sitt arbete.

Slutligen erinrar statskontoret, att medel inte beräknats för kompensation till tjänstemännen för förhöjda folkpensionsavgifter.

Statens lönenämnd har — därest undervisningen vid Vemyra skolhem finnes böra organiseras i form av nioårig enhetsskola — inte något att erinra mot de föreslagna tjänsteförändringarna vid skolan, dvs. utbyte av en tjänst som jordbruksförman i Ae 10 mot en tjänst som jordbruksföreståndare i Ae 12 samt uppflyttning av en trädgårdsmästare från Ao 10 till Ao 12 och tre folkskollärare från Ao 16 till Ao 19. Nämnden har ej heller något att invända mot lönegradsplaceringen av den föreslagna tjänsten som arbetsledare vid skolan.

Skolöverstyrelsen erinrar om att undervisningen vid Vemyra skolhem redan anpassats till viss överensstämmelse med den undervisning som meddelas vid försöksverksamhet med nioårig enhetsskola. Undervisningen bedrivs sålunda i huvudsak i anslutning till för försöksverksamheten gällande timplaner och huvudmoment och omfattar innevarande läsår årskurserna 7, 8 och 9 y. Med hänsyn till försöksverksamhetens betydande om-

fattning finner överstyrelsen denna anpassning av ungdomsvårdsskolans undervisning redan före ett beslut om allmän omorganisation av verksamheten synnerligen önskvärd.

För att anpassningen skall kunna ske i största möjliga utsträckning, bör skolan enligt överstyrelsens mening få tillgång till sådana lärarkrafter, som normalt erfordras för genomförandet av enhetsskolans utbildningsprogram. Sålunda synes undervisningen i årskurs 7 och 8 samt i läro- och övningsämnen i årskurs 9 y böra handhas av lärare, som genomgått eller erhållit dispens från sådan utbildning som medför behörighet för innehav av folkskollärartjänster i lönegrad Ao 19 inom det obligatoriska skolväsendet.

För att undervisningen i yrkesämnen inom årskurs 9 y skall få den omfattning och stadga, som försöksverksamhet med enhetsskola förutsätter, krävs tillgång till kvalificerade lärarkrafter. Utan att taga ställning till ifrågavarande lärartjänsters lönegradsplacering finner överstyrelsen det angeläget, att ytterligare en tjänst för denna undervisning inrättas avsedd speciellt för den praktiska utbildningen inom befintlig snickeri- och mekanisk verkstad.

Överstyrelsen tillstyrker förslagen om utbyte av tre folkskollärartjänster i Ao 16 mot tjänster i Ao 19 och inrättande av en tjänst som arbetsledare.

Statens organisationsnämnd motsätter sig inte, att chefsfrågan vid Lövsta och Ryagården löses genom att två rektorsbefattningar inrättas. Den föreslagna lösningen av chefsfrågan vid Lövsta utgör i och för sig inte något motiv att dela upp den nuvarande tjänsten vid skolan för biträdande läkare eller psykolog i en läkartjänst och en psykologtjänst. Huruvida behovet av läkar- och psykiatrisk expertis vid Ryagården bör tillgodoses på föreslaget sätt eller om frågan bör lösas genom att anlita rådgivande psykiater undandrar sig nämndens bedömning.

Enligt nämndens uppfattning torde det genom den generella arbetstidsförkortningen uppkomna personalbehovet sannolikt till stor del kunna täckas genom schemaförändringar. Försiktighet bör därför iakttas vid beräkning av den erforderliga personalförstärkningen. Nämnden finner det lämpligt, att behovet härav — i avvaktan på mera definitiva schemalösningar — liksom hittills täcks genom anslag till vikarier och extra personal.

Förslaget att införa ett system med vakande nattvakter synes starkt förändra förutsättningarna för goda schemalösningar. Nämnden föreslår därför att denna fråga närmare utreds. Härvid bör även uppmärksammas, vilka konsekvenser ett sådant system kan ha för personalens arbets- och utbildningsförhållanden.

Nämnden finner, att den föreslagna personalorganisationen för Gräskärr skulle innebära en högre vårdstandard än på Forsane, som har samma elevantal som Gräskärr skulle få efter utbyggnaden. Detta beror delvis på att avdelningarna på Gräskärr har genomsnittligt färre platser. En i övrigt

mot Forsanes svarande vårdstandard kan beräknas kräva i genomsnitt två vårdare per avdelning, tjänster som förste vårdare inberäknade. Det är inte osannolikt, att mot arbetstidsförkortningen svarande personalbehov vid skolan kan täckas genom schemarationalisering eller mindre vårdbehov vid någon avdelning av en med utskrivningsavdelning jämförbar karaktär. Normal vårdstandard skulle enligt nämndens uppfattning — under förutsättning att nattjänst tills vidare räknas som 50 procent av full arbetstid — kräva ca tio vårdartjänster vid den utbyggda skolan, dvs. fyra tjänster färre än vad socialstyrelsen föreslagit.

Med hänsyn till att elever över skolpliktsåldern på grund av platsbristen vid yrkesskolorna i viss utsträckning måste återtas till Östra Spång och Vemyra anser nämnden, att en förstärkning av vård- och tillsynspersonalen vid skolorna är befogad. De återtagna eleverna torde inte vara fler än att de utan olägenheter kan placeras inom en och samma avdelning. Nämnden finner det därför inte motiverat att mer än en tjänst som tillsynsman inrättas på vardera skolan.

Medicinalstyrelsen har i sitt yttrande över kommitténs för ungdomsvårdsskolorna betänkande angående utbyggnad av ungdomsvårdsskolorna berört socialstyrelsens förslag om inrättande av en överläkartjänst vid skolbyrån. Medicinalstyrelsen tillstyrker inte förslaget. Enligt styrelsens mening bör en heltidsanställd chefläkare finnas vid Lövsta, medan uppgifter av organisatorisk natur bör anförtros en specialföredragande i socialstyrelsen. Med hänsyn till den knappa tillgången på utbildade barnpsykiatrer och de begränsade utbildningsmöjligheterna inom den barnpsykiatriska vårdgrenen bör underläkartjänster inrättas på Lövsta och Ryagården i stället för biträdande läkartjänster. Medicinalstyrelsen framhåller, att endast underläkartjänster betraktas som utbildningstjänster medan biträdande läkartjänster bör besättas med inom resp. vårdgrenar utbildade läkare.

Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården : Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1957/58	3 683 900	3 864 938
1958/59 (statsliggaren s. 326)	4 249 000	

Yrkanden

Socialstyrelsen har (skr. 30/8 1958) hemställt, att anslaget höjes med 438 850 kronor.

	Ökning	Minskning
1. Sjukvård m. m. åt befattningshavare	3 250	
2. Reseersättningar	21 300	
3. Bränsle, lyse och vatten	111 000	

	Ökning	Minskning
4. Övriga expenser	43 200	
5. Inventarier m. m.	55 000	
6. Tvätt och renhållning	5 000	
7. Utspisning	63 600	
8. Beklädnad	64 000	
9. Hälso- och sjukvård	12 000	
10. Undervisning, lek och idrott	12 000	
11. Elevbelöning	12 000	
12. Diverse	28 000	
13. Eftervård och utackordering	36 000	
14. Utgifter för jordbruks- och verkstadsdriften		
a. Jordbruksdriften	130 500	
b. Verkstadsdriften	42 000	
15. Särskilda uppborädsmedel		200 000
	638 850	200 000
		+ 438 850

Motivering

1. *Sjukvård m. m. åt befattningshavare.* Utgift 1956/57 9 935, 1957/58 10 056; anslag 1958/59 13 000. — Med hänsyn till ökningen av antalet befattningshavare bör posten räknas upp med 3 250 kronor.

2. *Reseersättningar.* Utgift 1956/57 115 100, 1957/58 113 895; anslag 1958/59 142 600. — Antalet återtagningar och utskrivningar av elever ökar. Merkostnaden på grund härav beräknas till 10 000 kronor. Vidare bör posten räknas upp med 7 300 kronor med anledning av tillkomsten av två nya skolor och med 4 000 kronor med hänsyn till den föreslagna nya tjänsten som överläkare vid skolbyrån.

3. *Bränsle, lyse och vatten.* Utgift 1956/57 953 658, 1957/58 1 021 015; anslag 1958/59 1 015 000.

4. *Övriga expenser.* Utgift 1956/57 95 100, 1957/58 119 350; anslag 1958/59 124 600. — För att kontorsarbetet vid skolorna skall kunna skötas rationellt erfordras en tillfredsställande utrustning av kontorsmaskiner. Vidare behövs komplettering av kontorsmöbler. För dessa ändamål bör 20 000 kronor beräknas. Vidare bör posten räknas upp med 8 000 kronor för anskaffning av inventarier och med 5 200 kronor för installation av telefon och löpande telefonkostnader vid två nya skolor. Den starka elevomsättningen har medfört en kraftig ökning av antalet telefonsamtal och telegram. Posten bör därför höjas med 10 000 kronor.

5. *Inventarier m. m.* Utgift 1956/57 125 000, 1957/58 154 991; anslag 1958/59 130 000. — Vid vissa skolor föreligger ett trängande behov av komplettering av inventariebeståndet. För detta ändamål bör anslagsposten räknas upp med 50 000 kronor. Vidare bör posten höjas med 5 000 kronor för underhåll av vissa inventarier m. m., som före budgetåret 1957/58 belastat den numera utgångna delposten Underhåll av byggnader.

6. *Tvätt och renhållning.* Utgift 1956/57 76 898, 1957/58 80 774; anslag 1958/59 86 000. — Med hänsyn till den utökade organisationen bör posten räknas upp med 5 000 kronor.

7. *Utspisning.* Utgift 1956/57 869 221, 1957/58 899 038; anslag 1958/59 973 000. — Indextalet för livsmedel vid beräkning av konsumentprisindex har för tiden maj 1957 — maj 1958 ökat med åtta enheter eller ca fem procent. Till följd härav ökar medelsbehovet med 48 600 kronor. Vidare bör posten räknas upp med 15 000 kronor på grund av det ökade elevantalet.

8. *Beklädnad.* Utgift 1956/57 468 907, 1957/58 495 677; anslag 1958/59 525 000. — På grund av prishöjningar och ökad elevomsättning bör posten höjas med 19 000 kronor. Vidare bör posten räknas upp med 45 000 kronor med hänsyn till tillkomsten av två nya skolor.

9. *Hälso- och sjukvård.* Utgift 1956/57 144 597, 1957/58 144 576; anslag 1958/59 162 000. — Ungdomsvårdsskolornas elever är undantagna från det s. k. utomlänsavtalet. På grund härav utgör dagskostnaden för sjukhusvård av elever, som är utomlänspatienter, 35—50 kronor mot eljest 3 kronor per dag. Styrelsen föreslår, att centrala förhandlingar upptas i avsikt att få utomlänsavtalet tillämpligt på ungdomsvårdsskolornas elever. Med hänsyn till ökat elevantal bör posten höjas med 12 000 kronor.

10. *Undervisning, lek och idrott.* Utgift 1956/57 103 355, 1957/58 109 170; anslag 1958/59 115 000. — På grund av ökat elevantal bör posten räknas upp med 12 000 kronor.

11. *Elevbelöning.* Utgift 1956/57 201 576, 1957/58 210 084; anslag 1958/59 224 200. — Medelsbehovet ökar med 12 000 kronor på grund av ökat platsantal.

12. *Diverse.* Utgift 1956/57 75 344, 1957/58 84 618; anslag 1958/59 105 600. — Kungl. Maj:t har godkänt ett avtal med stiftelsen Råby Räddningsinstitut om uppförande och inredning av en specialavdelning vid Råby yrkesskola. Anslagsposten kommer på grund härav att belastas med 24 000 kronor utgörande ersättning till stiftelsen enligt avtalet. Förutom med nämnda belopp hör anslagsposten höjas med 2 000 kronor för vissa hyreskostnader för sidoavdelningen till Sundbo vid Baggå och med 2 000 kronor på grund av tillkomsten av två nya skolor.

13. *Eftervård och utackordering.* Utgift 1956/57 398 577, 1957/58 418 881; anslag 1958/59 658 000. — Antalet utackorderade elever, som den 1 juni 1958 var 119, beräknas öka till ca 160 under nästa budgetår. Den genomsnittliga nettokostnaden per elev och månad beräknas till 150 kronor. Medelsbehovet till utackorderingskostnader kan sålunda uppskattas till $(150 \times 12 \times 160)$ 288 000 kronor. Antalet villkorligt utskrivna elever torde under budgetåret 1959/60 komma att utgöra ca 700. Genomsnittskostnaden för varje sådan elev beräknas till 580 kronor per år och den sammanlagda kostnaden till (580×700) 406 000 kronor. Medelsbehovet under posten

beräknas alltså till 694 000 kronor, vilket innebär en ökning med 36 000 kronor.

14. *Utgifter för jordbruks- och verkstadsdriften.* Anslagsposten bör höjas med 172 500 kronor enligt följande specifikation.

A. *Jordbruksdriften*

a. *Avlöningar och arvoden till personal.* Utgift 1956/57 230 754, 1957/58 252 316; anslag 1958/59 255 000. — Delposten bör räknas upp med 4 000 kronor på grund av 1958 års löneroglering och med 17 000 kronor med hänsyn till tillkomsten av nya skolor.

b. *Avlöningar och flitpengar till elever.* Utgift 1956/57 57 195, 1957/58 48 799; anslag 1958/59 50 000. — På grund av Hammargårdens omändring från skolhem till yrkesskola och det ökade elevantalet vid skolorna bör delposten höjas med 7 000 kronor.

c. *Skatter, onera m. m.* Utgift 1956/57 17 196, 1957/58 21 704; anslag 1958/59 17 500. — Delposten bör räknas upp med 4 500 kronor.

d. *Underhåll av byggnader m. m.* Utgift 1956/57 124 714, 1957/58 112 501; anslag 1958/59 100 000. — Enligt uppgifter från skolorna behövs ca 160 000 kronor för erforderlig upprustning av jordbrukens byggnader utöver löpande underhåll. Delposten bör för detta ändamål nu räknas upp med 45 000 kronor. Kostnaderna för löpande byggnadsunderhåll har vidare stigit med omkring fem procent. Posten bör därför höjas med ytterligare 5 000 kronor.

e. *Stängsel, markförbättringar o. d.* Utgift 1956/57 24 760, 1957/58 21 524; anslag 1958/59 20 000. — Posten bör räknas upp med 4 000 kronor.

f. *Inventarier.* Utgift 1956/57 127 054, 1957/58 110 769; anslag 1958/59 90 000. — På grund av prisstegringar m. m. bör posten räknas upp med 10 000 kronor.

g. *Diverse utgifter.* Utgift 1956/57 109 242, 1957/58 107 926; anslag 1958/59 79 500. — Från denna anslagspost bestrides driftkostnader för jordbrukets maskiner och motorfordon. Dessa kostnader kommer att öka till följd av jordbrukets motorisering. Posten bör på grund härav och med hänsyn till belastningen under de båda senaste budgetåren räknas upp med 30 000 kronor. Vidare bör posten höjas med 4 000 kronor på grund av prisstegringar och tillkomsten av nya skolor.

B. *Verkstadsdriften*

a. *Avlöningar och flitpengar till elever.* Utgift 1956/57 42 668, 1957/58 44 802; anslag 1958/59 45 000. — Posten bör räknas upp med sammanlagt 10 000 kronor på grund av utökning av verkstadsdriften och ökat elevantal.

b. *Material.* Utgift 1956/57 223 149, 1957/58 230 288; anslag 1958/59 235 000. — På grund av prishöjningar och tillkomsten av nya skolor bör posten höjas med 30 000 kronor.

c. *Diverse utgifter.* Utgift 1956/57 15 921, 1957/58 14 806; anslag 1958/59 15 500. — Posten bör höjas med 2 000 kronor med hänsyn till prisstegringar, inrättande av nya skolor och omändring av ett skolhem till yrkesskola.

15. *Särskilda uppbördsmedel.* Inkomst 1956/57 1 292 729, 1957/58 1 343 860; beräknat 1958/59 1 290 000. — Inkomsterna beräknas för nästa budgetår stiga med 140 000 kronor från försäljning av jordbruksprodukter, med 50 000 kronor från försäljning av verkstadsprodukter m. m. och med 10 000 kronor i ersättningar för elektrisk energi, kost och tvätt m. m.

Yttrande

Lantbruksstyrelsen, som avgivit utlåtande över socialstyrelsens framställning i vad den avser förslagen under anslagsposten till utgifter för jordbruks- och verkstadsdriften samt beräkningen av inkomsterna från nämnda verksamhetsgrenar, har inte funnit anledning till erinran mot framställningen i denna del.

Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Engångsanskaffning av inventarier m. m.

Under denna rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 110 000 kronor.

Socialstyrelsen har (skr. 30/8 1958) erinrat om att redovisningssystemet för jordbruks- och verkstadsdriften omlagts fr. o. m. innevarande budgetår, varvid inkomsterna från ifrågakvarande verksamhetsgrenar redovisas såsom särskilda uppbördsmedel. På grund härav kan inköp av inventarier inte längre finansieras på sätt tidigare skett. Under förevarande anslag bör därför upptas inköp av inventarier till skolornas jordbruk och verkstäder. Socialstyrelsen avser att senare i samband med redovisning av resultatet av en inom styrelsen pågående utredning rörande jordbruksdriften vid skolorna hemställa om medel för inköp av inventarier till skoljordbruken. Beträffande behovet av inventarier vid skolornas verkstäder framhåller styrelsen, att flertalet av verkstäderna erhöi huvuddelen av sin nuvarande inventarieutrustning för ca 20 år sedan. Maskinparken är därför i stor utsträckning nedsliten.

Under budgetåret 1959/60 bör 167 000 kronor anvisas till förnyelse av maskinparken vid vissa skolor enligt följande fördelning.

Lövsta	10 000	Råby	25 000
Långanäs	12 000	Gräskärr	10 000
Fagared	20 000	Ryagården	20 000
Forsane	10 000	Hornö	2 000
Sundbo	8 000	Härsjögården	15 000
Johannisberg	35 000	Summa kronor	167 000

Vidare hemställer socialstyrelsen, att för inköp av inventarier till nya elevavdelningar vid Gräskärr beräknas 49 400 kronor och till ny specialavdelning vid Hammargården 16 000 kronor.

Dessutom hemställer styrelsen (skr. 25/7 1958 och 24/2 1959), att 37 200 resp. 40 000 kronor anvisas till inköp av ersättning för genom brand förstörda inventarier vid Sundbo och Gräskärr m. m.

Medelsbehovet under anslaget beräknas sålunda till (167 000 + 49 400 + 16 000 + 37 200 + 40 000) 309 600 kronor.

Utbildning av personal vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården

Till ifrågavarande ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 41 000 kronor, vilket avsetts för anordnande av dels en kurs för personal, som inte tidigare bevistat någon av styrelsen anordnad kurs, dels en fortbildningskurs för sådan personal, som tidigare med godkända vitsord genomgått en allmän kurs. Vardera kursen avses pågå tre veckor.

Socialstyrelsen har (skr. 30/8 1958) hemställt om anvisande av 41 000 kronor till två kurser på vardera tjugo dagar för sammanlagt sjuttio deltagare. Styrelsen framhåller, att behovet av en grundlig och intensifierad personalutbildning blir allt mer framträdande. Detta gäller även ungdomsvårdsskolorna närliggande vårdområden såsom nykterhetsvården och fångvården. Enligt socialstyrelsens mening torde personalutbildningen för de nämnda vårdområdena i viss utsträckning kunna organiseras gemensamt. Styrelsen föreslår, att frågan härom blir föremål för särskild utredning.

Socialstyrelsen föreslår vidare, att 8 200 kronor anvisas till en informationskurs på åtta dagar för skolornas rektorer. Härjämte föreslår styrelsen, att 10 000 kronor anvisas till bestridande av kostnader för intern utbildning av personalen vid vissa skolor samt 5 150 kronor till en internatkurs för skolornas företagsnämnder.

Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m.

Under denna rubrik har fr. o. m. budgetåret 1946/47 anvisats reservationsanslag på tillhoppa 271 600 kronor, varav för inrättande av inackorderingshem 224 100 kronor, för förnyelse av inventarier till vissa inackorderingshem 24 000 kronor och för bidrag till I.O.G.T. 23 500 kronor. — Reservationen den 30 juni 1958 uppgick till 66 786 kronor.

Inackorderingshemmen drives av I.O.G.T. Staten betalar första årets hyra och bestrider kostnaderna för inventarier med för varje hem högst 13 000 kronor. Fr. o. m. andra året må av statsmedel utbetalas underskottsersättningar med högst årshyrans belopp (se nästföljande anslag).

Socialstyrelsen har (skr. 30/8 1958) erinrat om att behovet av eftervårdsanordningar för ungdomsvårdsskoleeleverna utredes av kommittén för ungdomsvårdsskolorna. Styrelsen framlägger därför inte några förslag om utvidgning eller förändring av inackorderingshemsverksamheten.

Till ett inackorderingshem, för vilket den första sjuåriga avtalstiden löper ut under budgetåret 1958/59, bör i enlighet med beslut vid 1956 års riksdag bidrag med 3 000 kronor utgå till förnyelse av inventariebeståndet. För detta ändamål kan befintlig reservation på anslaget utnyttjas. Vidare föreslås, att I.O.G.T. erhåller 2 000 kronor för sin verksamhet till förmån för inackorderingshemmen. — Anslaget bör enligt styrelsens förslag alltså uppföras med 2 000 kronor.

Ersättning till inackorderingshem för driftförluster m. m.

Inackorderingshemmen erhåller fr. o. m. andra året ersättning av staten för uppkomna driftförluster, dock högst med ett belopp som motsvarar årshyran. Fr. o. m. budgetåret 1956/57 utgår därjämte till husmoder vid inackorderingshem kontant ersättning med 1 000 kronor för år utöver utgående naturaförmåner. Till nämnda ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 60 000 kronor. — Reservationen den 30 juni 1958 uppgick till 40 649 kronor.

Socialstyrelsen har (skr. 30/8 1957) anfört, att åtta hem beräknas vara i verksamhet under nästa budgetår. Årshyran uppskattas till i genomsnitt 9 000 kronor per hem. Kostnaderna för underskottsersättningar beräknas därför till 72 000 kronor för budgetåret.

Styrelsen upprepar sitt i anslagsäskandena för innevarande budgetår framförda förslag att den kontanta ersättningen till husmödrarna vid inackorderingshemmen höjes från 1 000 till 2 000 kronor om året, vilket innebär att medelsbehovet för sådana ersättningar skulle bli 16 000 kronor.

Av den å anslaget förefintliga reservationen beräknas 10 000 kronor komma att återstå vid utgången av innevarande budgetår. Anslagsbehovet skulle alltså uppgå till (72 000 + 16 000 — 10 000) 78 000 kronor.

Under rubriken Bidrag till frälsningsarméns flickhem har för innevarande budgetår anvisats ett obetecknat anslag å 3 000 kronor som bidrag till frälsningsarméns två flickhem i Stockholm och Malmö.

Ledaren för frälsningsarmén i Sverige har (skr. 10/7 1958) hemställt om anslag för nästa budgetår med oförändrat belopp.

Vissa byggnadsarbeten m. m. vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården

För innevarande budgetår har under denna rubrik på kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond anvisats ett investeringsanslag av 2 350 000 kronor.

Yrkanden

Socialstyrelsen har (skr. 29/4, 11/6, 25/7, 30/8 och 24/11 1958 samt 21/1 och 24/2 1959) anmält ett behov av — avrundat — 6 090 600 kronor för nästa budgetår. Därjämte har byggnadsstyrelsen (skr. 11/11 1958) efter samråd med socialstyrelsen anmält ett behov av 240 000 kronor för uppförande av en specialavdelning vid Hammargården.

1. Merkostnader för sjuk- och observationsavdelning m. m. vid Eknäs	20 000
2. Nya verkstadslokaler m. m. samt ombyggnad av tvättstuga vid Eknäs	315 000
3. Fortsatt om- och tillbyggnad vid Gräskärr	1 650 000
4. Ytterligare medel för uppförande av bostadshus vid Fagared	208 600
5. Slutförande av ombyggnad av vatten- och avloppssystemet vid Långanäs	200 000
6. Mekanisk verkstad vid Johannisberg	180 000
7. Verkstadslokaler vid Härsjögården	475 000
8. Verkstadslokaler vid Ryagården	425 000
9. Stängsel kring specialavdelningen vid Forsane	50 000
10. Vissa förbättringsarbeten vid Ryagården	31 000
11. Brandskyddsåtgärder och vissa omdispositioner av huvudförläggningen vid Långanäs	35 000
12. Ombyggnad av kök vid Råby	130 000
13. Ombyggnad av kök vid Lövsta	65 000
14. Ombyggnad av kök vid Hornö	35 000
15. Påbörjande av omläggning av vatten- och avloppssystemet vid Sundbo och Härsjögården	300 000
16. Ombyggnad av pannrum vid Härsjögården	40 000
17. Inköp av fastighet vid Fagared	15 000
18. Nya personalbostäder	750 000
19. Uppförande av sjuk- och mottagningsavdelning vid Sundbo	300 000
20. Ytterligare medel för iordningställande av avloppssystemet vid Vemyra skolhem	24 300
21. Merkostnader för uppförande av ladugårdsbyggnad vid Långanäs	26 000
22. Merkostnader för specialavdelning vid Fagared	25 656
23. Uppförande av ladugård vid Forsane	110 000
24. Ytterligare medel för uppförande av en specialavdelning vid Hammargården	240 000
25. Uppförande av mottagningsavdelning och administrationsbyggnad vid Gräskärr	680 000

Beträffande yrkandena under punkterna 1—19 och 25 har samråd ägt rum med byggnadsstyrelsen och i fråga om yrkandena under punkterna 1—18 jämväl med kommittén för ungdomsvårdsskolorna.

Motivering

1. Efter beslut vid 1957 års riksdag har 330 000 kronor anvisats för uppförande av en sjuk- och observationsavdelning jämte nya kontorslokaler vid Eknäs. Tidigare har medel beviljats för en tillbyggnad till den vid skolan befintliga elevförläggningen. Vid utförandet av ifrågavarande arbeten har det visat sig att grundläggningsförhållandena varit besvärligare än som förutsatts. Härigenom har en merkostnad av 20 000 kronor uppkommit.

2. Den av riksdagen godtagna planen angående ombyggnad av Eknäs bör fullföljas. För påbörjande av arbeten med nybyggnad av lektionsall för teoretisk undervisning, gymnastiksal, lokaler för tvättrinättning samt arbetssalar för vävning och arbetsterapi har 200 000 kronor beräknats för innevarande budgetår. För fullföljande av byggnadsprogrammet behövs ytterligare 315 000 kronor.

3. Kostnaderna för utförande av en första byggnadsetapp vid Gräskärr — nybyggnad av tre elevhem med vardera tio platser och en specialavdelning med åtta platser — har beräknats till 1 350 000 kronor. Härav har 700 000 kronor anvisats för budgetåret 1958/59. För fullföljande av denna byggnadsetapp bör 650 000 kronor anvisas för nästa budgetår. Med hänsyn till platsbristen vid skolorna bör återstående av kommittén för ungdomsvårds-skolorna föreslagna byggnadsarbeten vid skolan utföras så snart som möjligt. Härför bör ytterligare högst 1 000 000 kronor beräknas för nästa budgetår.

4. Vid 1957 års riksdag har 321 300 kronor anvisats till uppförande av personalbostäder för fyra befattningshavare vid vardera Fagared och Ryagården. Härvid har 160 650 kronor avsetts för var och en av skolorna. Av det för Fagared avsedda beloppet måste sammanlagt 110 500 kronor tagas i anspråk för uppförandet av de ifrågavarande bostäderna vid Ryagården och för att bestrida vissa merkostnader för nybyggnad av en specialavdelning vid Långanäs. Av det för personalbostäderna vid Fagared avsedda beloppet återstår därefter endast 50 150 kronor. Ytterligare 208 600 kronor behövs för att genomföra detta byggnadsföretag.

5. För slutförande av beslutad ombyggnad av vatten- och avloppsanläggningarna vid Långanäs erfordras 200 000 kronor.

6. Ett likalydande förslag lades fram senast inför innevarande budgetår (prop. 1958: 117 s. 47). Den barack, i vilken den mekaniska verkstaden vid skolan nu är inrymd, är trång, otidsenlig och hårt sliten. Den är dessutom kall och dragig. Golvet och fundamenten för maskinerna är vidare i sådant skick att maskinerna inte kan arbeta med erforderlig precision. Yrkesinspektionen har vid inspektion av lokalerna konstaterat, att dessa inte motsvarar de krav som man i våra dagar med stöd av arbetarskyddslagen ställer på arbetslokaler. Även överstyrelsen för yrkesutbildning har riktat kritik mot lokalernas beskaffenhet.

7. Samtliga elevutrymmen vid skolan ävensom kontorslokaler finns inom samma byggnad. Verkstadslokalerna är trånga och illa planerade samt belägna i tre våningsplan. Den nuvarande planlösningen är olämplig ur vårdsynpunkt. Det är därför nödvändigt att nya arbetslokaler anordnas utanför förläggingsbyggnaden.

8. De nuvarande lokalerna vid Ryagården för yrkesgrenarna bageri, tvätt och skolkök är trånga och otidsenliga. De är i behov av omfattande reparationer. Då antalet elever som samtidigt kan undervisas i nämnda yrkesgrenar är för litet kan den tillgängliga lärarpersonalen inte rationellt utnyttjas. Det är därför angeläget att lokalerna utökas och moderniseras. Kostnaderna för arbetena beräknas till 425 000 kronor, varav 65 000 kronor för ombyggnad av bageri, 65 000 kronor för ombyggnad av skolkök samt 55 000 kronor för värmeanläggning.

9. Motsvarande förslag framställdes senast inför innevarande budgetår (prop. 1958: 117 s. 47). Staket behöver uppföras kring avdelningen för att hindra rymningar.

10. Motsvarande förslag gjordes inför innevarande budgetår (prop. 1958: 117 s. 47 och 49).

11. Vissa omdispositioner inom huvudbyggnaden blir nödvändiga på grund av tillkomsten av en specialavdelning, utökning av personalen samt utflyttning av elever från huvudbyggnaden. I samband härmed bör vissa personal-, kontors- och ekonomiutrymmen utökas och brandskyddsåtgärder vidtagas.

12—14. Vid besiktningar har framgått, att centralköken vid Råby, Lövsta och Hornö är bristfälliga och omoderna. Inredningar bör moderniseras och tillfredsställande kylanordningar installeras.

15. Avloppsanordningarna vid Sundbo och Härsjögården är anordnade på ett otillfredsställande sätt efter den utbyggnad av nämnda skolor som skett under senare år. Avloppsledningarna bör omläggas och anordningar utföras för rening av avloppsvattnet. Vidare bör ny vattentäkt anordnas vid Härsjögården. Kostnaderna för angivna åtgärder uppskattas preliminärt till 300 000 kronor för envar av Sundbo och Härsjögården. För påbörjande av arbetena bör för nästa budgetår anvisas 150 000 kronor för vardera skolan.

16. De nuvarande eldningspannorna vid Härsjögården är gamla och behöver utbytas. Anläggningen bör förses med anordningar för oljeeldning.

17. Motsvarande förslag gjordes senast inför innevarande budgetår (prop. 1958: 117 s. 47).

18. Den stora bristen på personalbostäder gör det allt svårare att få tillräcklig personal för skolornas skötsel. Styrelsen befarar, att utökningen av platsantalet inte kan fullt utnyttjas om personalens bostadsfråga inte löses. Vid några skolor har elevutrymmen måst tas i anspråk som personalbostäder, vilket givetvis inte är tillfredsställande i nuvarande platssituation. Socialstyrelsen är medveten om att personalens bostadsbehov i första

hand bör lösas av den kommun där skolan är belägen. Styrelsen har i samarbete med kommittén för ungdomsvårdsskolorna sökt utröna möjligheterna härtill vid vissa skolor. Denna fråga bör hänskjutas till byggnadsstyrelsen och bostadsstyrelsen för lämpliga åtgärder. Ungdomsvårdsskolornas hela bostadsbehov torde dock inte kunna lösas av kommunerna. Ett antal personalbostäder behöver därför uppföras av staten. Då kommunernas möjligheter att bygga bostäder är oviss kan styrelsen inte precisera ett byggnadsprogram. Styrelsen föreslår, att ett engångsbelopp ställes till förfogande för uppförande av ett antal bostäder och att lokaliseringen av dessa bestämmes då klarhet vunnits rörande kommunernas insatser i detta hänseende. Medelsbehovet till personalbostäder för de närmaste åren uppskattas till 1 500 000 kronor. För nästa budgetår bör 750 000 kronor beräknas för ändamålet.

19. Vid Sundbo nedbrann den 1 maj 1958 elevföreläggningen Nygård till grunden. I stället för den brunna byggnaden bör — förutom en öppen elevavdelning — uppföras en sjuk- och mottagningsavdelning med sammanlagt åtta platser. Kostnaderna härför beräknas till 300 000 kronor.

20. Vid 1954 och 1956 års riksdagar har sammanlagt 111 000 kronor anvisats till omändring av avloppssystemet vid skolhemmet. Kostnaderna för arbetena beräknades härvid till 138 400 kronor, varav 27 400 kronor enligt överenskommelse skulle bestridas av Sollefteå stad. De sammanlagda kostnaderna beräknas numera komma att uppgå till 179 541 kronor. De ökade kostnaderna har huvudsakligen föranletts av att markförhållandena i betydande utsträckning visat sig vara av annan karaktär än vad som framkom vid provborrningar före arbetenas utförande. Detta har medfört större kostnader för sprängning, borttransport av sten etc. än beräknats. Av kostnaderna för arbetenas färdigställande — 179 541 kronor — beräknas 88 653 kronor belöpa sig på arbeten med en anslutningsledning till Sollefteå stads avloppsnät. Av sistnämnda belopp bestrides hälften eller 44 326 kronor av staden. De å statsverket belöpande kostnaderna för arbetena kan beräknas uppgå till (179 541—44 326) 135 215 kronor. För slutförande av arbetena erfordras sålunda ytterligare (135 215—111 000) 24 215 kronor eller i avrundat belopp 24 300 kronor.

21. Till uppförande av nya ekonomibyggnader vid Långanäs anvisades 190 000 kronor på tilläggsstat för budgetåret 1956/57. Det sålunda beviljade anslaget har visat sig inte vara tillräckligt för ändamålet. De sammanlagda kostnaderna för arbetena beräknas numera till 216 000 kronor. Kostnader för avlopps- och vissa andra ledningar samt schaktningsarbeten har blivit högre än beräknat. Vidare har kostnadsfördyringar föranletts av den höjning av byggnadskostnaderna, som inträffat efter den 1 juli 1956 då kostnaderna beräknats.

22. För budgetåret 1956/57 anvisades under reservationsanslaget till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Byggnadsarbeten m. m.

234 000 kronor för uppförande av en specialavdelning vid Fagared. Enligt sluträkning för byggnadsarbetena uppgår kostnaderna till 268 636 kronor. Den ursprungliga kostnadsberäkningen baserades på kostnadsläget den 1 juli 1955. Byggnadskostnadsstegringen sedan arbetet projekterades till dess det färdigställts kan beräknas till 12 procent. Dessutom har kostnaderna för arkitektarvode ökats till följd av ändrade regler för beräkning av dylika arvoden vid statliga byggnadsföretag. Den sammanlagda kostnadsökningen uppgår till 34 636 kronor. Styrelsen anmäler, att vid utförandet av vissa andra byggnadsföretag uppkommit besparingar å det nämnda reservationsanslaget med tillsammans 8 980 kronor. Nämnda belopp synes kunna utnyttjas för det här ifrågakvarande ändamålet. Om så sker behöver endast 25 636 kronor anvisas.

23. Överbyggnaden å en vid Forsane befintlig ladugård jämte en med denna sammanhängande lada förstördes genom brand den 24 april 1958. Vid branden förblev vissa ladugårdsutrymmen oskadda varjämte djurbesättningen räddades. Ladugården måste helt återuppbyggas, om jordbruket vid skolan skall kunna bedrivas på ett tillfredsställande sätt. Styrelsen har därför låtit utarbeta förslag till en ny ladugårdsbyggnad. Kostnaderna här för beräknas till 110 000 kronor.

24. Den totala kostnaden för uppförandet av specialavdelningen har beräknats till 375 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1958. Därtill kommer en kostnad av 15 000 kronor för stängsel kring avdelningen. 150 000 kronor har anvisats för budgetåret 1958/59. Ytterligare 240 000 kronor erfordras sålunda.

25. Huvudbyggnaden vid Gräskärr ödelades genom brand den 8 december 1958. Den brunna byggnaden innehöll elevförläggning och fritidsutrymmen för ca 20 elever, centralkök, elevmatsal, personalmatsal, administrationslokaler, familjebostad för assistent, husmorsdubblett, sex enkelrum för biträdespersonal m. m. Samtliga inventarier i byggnaden förstördes.

Byggnadsstyrelsen har låtit upprätta förslag till ersättningsbyggnader för den förstörda byggnaden. Denna bör enligt förslaget ersättas med två byggnader, nämligen en mottagningsavdelning med åtta elevplatser jämte två sjuk- och isoleringsrum samt en administrationsbyggnad inrymmande kontorslokaler, arkiv, centralkök, personalmatsal, förrådslokaler samt bostäder för en kokerska och två ekonomibiträden.

Kostnaderna för arbetena har av byggnadsstyrelsen beräknats till 680 000 kronor, varav 450 000 kronor för administrationsbyggnaden och 230 000 kronor för mottagningsavdelningen. Arbetena bör utföras snarast.

Yttranden

Över socialstyrelsens framställningar under punkterna 20 och 22 har yttranden avgivits av byggnadsstyrelsen. Vidare har utlåtanden avgivits av

kommittén för ungdomsvårdsskolorna över framställningen under punkten 19 och av lantbruksstyrelsen i vad avser yrkandena under punkterna 21 och 23.

Byggnadsstyrelsen anför, att styrelsen saknar möjlighet att i efterhand bedöma skäligheten av de uppgivna merkostnaderna för iordningställandet av avloppssystemet vid Vemyra. Med hänsyn bl. a. till att en del av dessa kostnader torde kunna hänföras till den allmänna kostnadsstegring som inträffat efter det att de ursprungliga kostnadsberäkningarna utfördes, anser sig byggnadsstyrelsen kunna tillstyrka framställningen.

Mot de av socialstyrelsen uppgivna merkostnaderna för uppförandet av en specialavdelning vad Fagared har byggnadsstyrelsen intet att erinra. Styrelsen anser dock, att de av socialstyrelsen angivna besparingarna å vissa andra redan slutförda byggnadsföretag bör ställas till byggnadsstyrelsens disposition till sådana kompletteringsarbeten vid ifrågavarande byggnadsföretag, som inte är att betrakta som underhållsarbeten i egentlig mening men som snarast bör utföras.

Kommittén för ungdomsvårdsskolorna tillstyrker förslaget om anordnande av en sjuk- och mottagningsavdelning vid Sundbo.

Lantbruksstyrelsen finner — med hänsyn till att den beräknade byggnadskostnaden å 190 000 kronor grundade sig på en skiss och en preliminär kostnadsberäkning — kostnadsökningen för ekonomibyggnaderna vid Långanäs rimlig och den slutliga kostnaden skälig. Styrelsen har vidare i huvudsak intet att erinra mot förslaget till ladugårdsbyggnad vid Forsane. Styrelsen föreslår dock, att vissa anordningar vidtages i syfte att öka brandsäkerheten. Den beräknade kostnaden för arbetena synes skälig.

Byggnadsstyrelsen har i sitt yttrande över kommitténs för ungdomsvårdsskolorna betänkande angående utbyggnad av ungdomsvårdsskolorna upplyst, att styrelsen verkställt en preliminär utredning rörande avloppsförhållandena vid Gräskärr. Härvid har framkommit, att — i samband med utförandet av den första byggnadsetappen vid skolan — 75 000 kronor bör anvisas till omläggning av avloppssystemet och till anordningar för en höggradig rening av avloppsvattnet. Med anledning härav bör 725 000 kronor beräknas för fullföljande av den första byggnadsetappen.

VI. Departementschefen

Sedan ett par år är det svårt eller omöjligt att tillgodose behovet av platser för äldre elever på ungdomsvårdsskolorna. På grund av en stigande efterfrågan har läget trots betydande ansträngningar inte förbättrats under det senaste året. Dagens situation präglas av en tillsynes fortgående stegring av ungdomskriminaliteten i de lägre åldersgrupperna. Därför måste

ytterligare åtgärder av jämförelsevis stor omfattning snabbt vidtas för att göra det möjligt att bereda vård och fostran av de ungdomar, för vilka ungdomsvårdsskolorna är avsedda. Särskilt angeläget är det att ungdomsvårdsskoleorganisationen får möjlighet att ta hand om sådana ungdomar, som eljest riskerar att häktas och eventuellt ådömas frihetsstraff.

Innan jag går in på platsbehovet vid ungdomsvårdsskolorna och förslagen till nya åtgärder vill jag redogöra för bakgrunden till det aktuella läget, belysa den rådande situationen och i korthet redovisa de åtgärder som vidtagits för att öka vårdmöjligheterna och minska väntelistan. Denna redogörelse innebär en sammanfattning av material, som lagts fram i tidigare propositioner — särskilt prop. 1957: 117 — eller redovisats av kommittén för ungdomsvårdsskolorna vilken tillkallades 1957 för att se över organisationen.

Platsbristens uppkomst

Inom ungdomsvårdsskoleorganisationen finns dels pojkskolor, dels flickskolor. Inom vardera gruppen finns dels skolhem för elever i skolpliktig ålder, dels yrkesskolor för äldre elever.

Sedan ett tiotal år har det totala antalet platser inom organisationen legat omkring 800. Mellan åren 1949 och 1955 gick elevantalet emellertid ned med nära 30 procent eller från ca 850 till ca 600. Nedgången i platsefterfrågan medförde att vissa skolor kunde läggas ned. Senast inträffade ett nedläggande år 1953, då Lingatans yrkesskola för flickor upphörde.

Under 1955 började platsefterfrågan öka på nytt. Summan av intagna elever och väntefall steg under loppet av 1956 över det totala platsantalet och utgjorde den 1 januari 1957 drygt 800. Därefter har efterfrågan fortlöpande stegrats. Vid 1958 års ingång redovisades en efterfrågan på drygt 900 platser, och siffran 1 000 överskreds vid 1959 års ingång.

I takt med åldersförskjutningen inom befolkningen har efterfrågan på ungdomsvårdsskoleplatser under senare år alltmer kommit att avse skolorna för äldre elever. Behovet av skolhemsplatser minskade under en tid i samma mån som efterfrågan på platser vid yrkesskolorna ökade. Ännu i sin anslagsframställning för budgetåret 1956/57 ansåg sig socialstyrelsen kunna räkna med att det totala behovet av ungdomsvårdsskoleplatser inom de närmast följande åren komme att bli oförändrat. Inom skolorganisationen har en omläggning skett så att skolhemssektorn minskat och yrkesskolesektorn ökat. Senast vidtogs en sådan åtgärd 1958, då Hammargårdens skolhem ombildades till yrkesskola. F. n. finns omkring 200 skolhemsplatser och 550 yrkesskoleplatser.

Inom ramen för ett ungefärligen oförändrat platsantal har även andra förändringar skett än överföringar från skolhems- till yrkesskolesektorn.

Frekvensen av särskilt svårbehandlade elever har successivt ökat, inte minst efter ikraftträdandet den 1 juli 1954 av 1952 års lag om påföljd för brott av underårig. Denna lag innebär att brottslingar under 18 år i regel skall tas om hand inom barna- och ungdomsvården i stället för att ådömas frihetsstraff. Utvecklingen mot en ökad svårhetsgrad hos eleverna har lett till att en rad slutna avdelningar, s. k. specialavdelningar, inrättats vid yrkes-skolorna. F. n. finns åtta sådana avdelningar med sammanlagt drygt 60 platser. Två nya specialavdelningar står inför sitt färdigställande och ytterligare en har beslutats. Efterfrågan på platser vid dessa avdelningar har ökat särskilt kraftigt — liksom överhuvud trycket på de få skolor som avsetts för elever med svåra psykiska särdrag. Inom de olika skolsektorerna — t. o. m. inom vissa skolor — har det uppstått flaskhalsar, vilka dessvärre avsett det slag av ungdomar, för vilka ett snabbt och effektivt omhändertagande varit som mest av nöden ur såväl den enskildes som samhällets synpunkt.

Utvecklingen under 1950-talet har vidare inneburit en fortgående standardhöjning vid skolorna. Äldre byggnader har byggts om eller ersatts med nya och stora elevavdelningar har delats eller minskats. Tillkomsten av nya platser har alltså inte alltid inneburit en ökad kapacitet kvantitativt sett.

Tillkomsten av specialavdelningarna samt den nämnda standardhöjningen är de väsentliga anledningarna till att personalen vid skolorna ökat med ett 50-tal under loppet av några få år eller från ca 430 i början av 1955 till f. n. ca 480.

Ett annat drag i utvecklingen är strävandena att alltmer anlita helt öppna vårdformer, dvs. omhändertagande utanför skolorna, huvudsakligen i enskilda hem. Denna utveckling är svår att mäta, då denna vårdform delvis innebär att ungdomar, som blivit föremål för barnvårdsnämndernas ingripande, utplacerats utan kontakt med den statliga ungdomsvårdsorganisationen.

Ungdomsvårdsskolorna har emellertid ansvar inte endast för de elever som vistas på skolorna utan även för ett betydande antal villkorligt utskrivna och utackorderade elever. Under de senaste åren har det totala antalet elever inom dessa tre kategorier sammanlagt förändrats endast föga. Vid 1955 års ingång låg det totala elevantalet vid ca 1400, och vid 1959 års ingång uppgick det till ca 1500. Av dessa redovisades i början av 1955 nära 600 som intagna på skolorna, fyra år senare 750. Antalet villkorligt men ej slutligt utskrivna sjönk under perioden från drygt 700 till ca 600. De från skolorna utackorderades antal steg däremot från knappt 100 till drygt 150. I syfte främst att avlasta skolorna genom ökad utackordering höjdes genom riksdagsbeslut 1958 anslagsposten till eftervård och utackordering med drygt 200 000 kronor, vilket innebar en ökning med ca 50 procent.

Till strävandena att anlita helt öppen vård ansluter sig en utveckling mot kortare vårdtider. I och för sig ökas intagningskapaciteten då vårdtiden förkortas, men ökningen är skenbar om i stället återintagningsfrekvensen stiger. Utvecklingen i dessa hänseenden är svår att f. n. belysa med siffror.

Ökningen av platsantalet och intagningskapaciteten har dessvärre motverkats av att flera stora elevavdelningar eldhärjats. Enbart under 1958 gick 15 platser förlorade genom en brand vid Sundbo och 20 platser av samma skäl vid Gräskärr. Omplaceringen av de därmed husvilliga eleverna till andra skolor har ökat svårigheterna att minska väntelistan.

Dagens läge och platsbehovet

Den aktuella situationen inom vårdområdet präglas dels av en pågående betydande utbyggnad, dels av en akut och kvarstående platsbrist, vilken påkallat ytterligare åtgärder.

De beslut som fattades av riksdagen 1957 och 1958 skulle enligt planerna ge ett nettotillskott av drygt 100 platser. Inom yrkesskolesektorn för flickor skulle en sjuk- och observationsavdelning med 8 platser uppföras vid Eknäs, en utskrivningsavdelning i anslutning till Ryagården inrättas i Landskrona med 8 platser och en ny, provisorisk flickskoleavdelning med 14 platser anordnas i hyrda lokaler vid Håkanstorp. Vid yrkesskolorna för pojkar skulle uppföras specialavdelningar med 8 platser på varje vid Långanäs, Råby och f. d. skolhemmet Hammargården. Gräskärr skulle byggas ut med tre elevhem och en specialavdelning, vilket skulle medföra ett nettotillskott på 26 platser, Sundbo skulle få ca 10 platser vid en sidoavdelning i Baggå, och en ny skola, Stigby, med 24 platser skulle inrättas på Visingsö.

Vidare skulle den aktuella platsbristen motverkas genom försök att placera ungdomsvårdsskoleelever i skogligt arbete samt genom ökade ansträngningar för utackordering av elever. 1958 års B-riksdag anslöt sig också till ett uttalande från min sida till förmån för största möjliga utnyttjande av befintliga platser och extrautrymmen. Ett särskilt anslag på 100 000 kronor till anordnande och drift av provisoriska förläggningar uppfördes i riksstaten för innevarande budgetår. Vissa omdispositioner inom organisationen förordades i syfte att öka behandlingskapaciteten för de svåraste fallen.

Vad angår antalet tillgängliga vårdplatser måste tyvärr ännu vid ingången av mars månad 1959 redovisas ett antal av endast omkring 750. Detta antal är t. o. m. lägre än för ett år sedan. Skälet härtill är att det antal platser, som hittills tillkommit på grund av tidigare fattade beslut, är mindre än det antal som under 1958 gick förlorat genom brand.

I fortlöpande samråd med socialdepartementet har socialstyrelsen under det senaste året dels sökt påskynda färdigställandet av beslutade nya platser, dels gjort ansträngningar att öka utnyttjandet av befintliga platser.

Samtidigt har väntelistan granskats noga i syfte att utrensa icke aktuella fall och därmed få ett realistiskt mått på den akuta platsbristen.

Socialstyrelsens månatliga sifferuppgifter om situationen vid ungdomsvårdsskolorna anger numera, till skillnad mot tidigare, inte endast antalet intagna på skolorna utan också de vid varje tillfälle närvarande, varvid alltså permittenter m. fl. frånräknats, och vidare inte endast totalantalet fall på väntelistan utan även antalet fall som anses aktuella för omedelbar intagning. Följande uppgifter ur denna statistik torde belysa läget och utvecklingen under det senaste året.

Tidpunkt	Tillgängliga platser ca	Intagna elever	Närvarande elever	totalt	Väntefall aktuella
Hela organisationen					
1.6 1958	760	715	636	307	203
1.9 1958	760	686	536	339	256
1.11 1958	760	742	651	203	136
1.2 1959	750	756	649	264	203
1.3 1959	750	794	672	263	189
Yrkesskolor för pojkar					
1.6 1958	350	333	280	195	136
1.9 1958	350	351	276	202	158
1.11 1958	360	386	338	129	97
1.2 1959	350	379	309	164	136
1.3 1959	350	394	315	163	123
Yrkesskolor för flickor					
1.6 1958	195	181	158	86	35
1.9 1958	195	175	132	93	62
1.11 1958	195	199	166	50	28
1.2 1959	210	198	168	72	53
1.3 1959	210	206	172	70	50

Som kommentar till dessa siffror må anföras följande. Antalet tillgängliga platser liksom antalet intagna och närvarande har påverkats av branden vid Gräskärr, varigenom 20 platser gick förlorade. En del av de såsom tillgängliga redovisade platserna har tillfälligtvis inte kunnat utnyttjas på grund av reparationsarbeten m. m. Minskningen av antalet aktuella väntefall beror dels på ökad beläggning vid skolorna, dels på att en noggrannare prövning av intagningsbehovet genomförts.

Utvecklingen i fråga om beläggningen får ses mot bakgrunden av att socialstyrelsen den 25 augusti 1958 i rundskrivelse uppmanade ungdomsvårdsskolornas ledning att pröva varje möjlighet att bereda de till skolan hänvisade så skyndsamt vård som möjligt. Normalt borde sålunda hela platsantalet vara belagt med närvarande elever. Vidare uttalade styrelsen: »Härvid bortses självfallet från tillfällig frånvaro t. ex. på grund av permission. Ej heller kan uppenbarligen inkallelse av ny elev ske i omedelbar anslut-

ning till att en elev rymmer, då ju ofta ett återförande av förrymd elev sker inom några få dygn. Skolledningen torde dock erfarenhetsmässigt kunna bedöma, hur långt man kan gå i fråga om inkallande av ny elev utan att en konstant överbeläggning blir resultatet. En tillfällig överbeläggning på grund av oväntad återkomst av förrymd elev eller en nödvändig snabb återtagning måste dock i nuvarande läge tolereras.»

De vidtagna åtgärderna har medfört, att antalet vid skolorna omhändertagna elever kunnat ökas inte oväsentligt inom ramen för totalt sett oförändrad platstillgång. Endast i rena undantagsfall har antalet närvarande elever överstigit skolans platsantal. I regel har alltså den ökade beläggningen kunnat genomföras utan att några extra förläggningsutrymmen behövt utnyttjas.

Det bör tilläggas, att den ökade beläggningen medfört, att uppställda differentieringsprinciper inte alltid kunnat tillämpas på det sätt som i och för sig är önskvärt. Svårbehandlade elever, som bort hänföras till vissa särskilda skolor eller till särskilda avdelningar, har inte alltid omedelbart kunnat få den lämpligaste placeringen. Detta har ställt ökade krav på arbetsinsatser från personalens sida. I rådande läge har detta inte kunnat undvikas.

Socialstyrelsen har under hand rapporterat, att erfarenheterna av den ökade beläggningen på skolorna hittills är i stort sett gynnsamma. Med anledning av uppgifter eller uttalade farhågor om en avsevärt ökad rymningsfrekvens på skolorna har jag låtit utföra en undersökning rörande rymningarna från skolorna under senare år. Det har därvid visat sig, att frekvensen av rymningar från skolorna varierar mycket starkt från skola till skola och från tid till annan. En skola med hög beläggning kan t. ex. under en period utvisa en avsevärt lägre rymningsfrekvens än andra skolor. Ehuru det självfallet inte kan uteslutas, att ett starkare utnyttjande av skolorna kan leda till flera rymningar, har hittills ingenting framkommit som ger underlag för slutsatsen att den ökade beläggningen medfört en väsentligt högre rymningsfrekvens.

Önskemålet att i första hand tillgodose de mest trängande vårdbehoven och såvitt möjligt undvika häktningar och utdömmande av frihetsstraff har föranlett en viss omläggning av intagningsförfarandet. Vissa väntefall har sålunda på sistone hänförts till en central väntelista för snabbast möjliga utplacering vid uppkommande platstillgång någonstades inom organisationen. Resultatet av detta förfaringsätt, som tillkommit efter samråd även med riksåklagaren, är det ännu för tidigt att uttala sig om.

I början av innevarande år har ansträngningarna att direkt från socialstyrelsen utplacera elever i öppen vård intensifierats. Vidare har nya kontakter etablerats mellan ungdomsvårdsskoleväsendet och arbetsmarknadsorganen i syfte att öka ansträngningarna att även i rådande sämre arbetsmarknadsläge bereda arbete åt ungdomsvårdsskoleelever.

I dagens läge är antalet aktuella väntefall troligen en bättre mätare på det faktiska behovet av ytterligare platser inom organisationen än tidigare uppgifter om antalet exspektanter. Situationen är onekligen sådan, att behovet av platstillskott är betydande och dessutom alltjämt växande. Att i siffror ange det framtida behovet av flera platser är emellertid ytterst vanskligt. Kommittén för ungdomsvårdsskolorna har också omgärdat sina uppskattningar av behovet med så många reservationer, att stor försiktighet är påkallad.

Det bör också anmärkas, att platsbehovet och antalet väntefall kan påverkas inte endast genom att flera platser kommer till utan också genom förändringar i frekvens av utplacering i öppen vård, genom ändringar av vårdtidernas längd m. m. Jag återkommer till dessa frågor i det följande.

Åtgärder för omedelbar ökning av platsantalet

Närmast vill jag redovisa ansträngningarna att snabbt öka antalet platser inom ramen för tillgängliga medel.

Till en början redovisas åtgärder avseende yrkesskolorna för pojkar.

1. *Lövsta*. Kungl. Maj:t har den 9 januari 1959 anvisat medel till ombyggnad av f. d. elevförläggningen Kupan. Arbetena beräknas kunna avslutas i juli 1959. Därigenom ökas platstillgången vid skolan med 8. En provisorisk förläggning byggnad av trä uppföres under våren 1959. Den kommer till en början att användas som personalförläggning med hänsyn till den utbildningsverksamhet för vårdare, som avses bli förlagd till skolan.

2. *Långanäs*. Den år 1957 beslutade specialavdelningen med 8 platser, vilken främst är avsedd att bereda särskilda vårdmöjligheter för unga alkoholmissbrukare, beräknas bli färdig att tas i bruk i april månad i år. En provisorisk förläggning med 9 platser uppföres under våren 1959. Den är avsedd att möjliggöra ett något minskat utnyttjande av den stora huvudbyggnaden, som f. n. har 27 vårdplatser.

3. *Fagared*. En provisorisk elevförläggning med 9 platser uppföres under våren 1959.

4. *Forsane*. En provisorisk elevförläggning med 9 platser uppföres under våren 1959.

5. *Sundbo*. Den tidigare beslutade sidoförläggningen i Baggå, som är inredd i en för ändamålet bättre lämpad byggnad än den ursprungligen föreslagna, har tagits i bruk under innevarande vinter och ökat platsantalet vid skolan med 10. I maj 1958 förstördes genom brand en elevförläggning med 15 platser. Enligt nyligen av riksdagen fattat beslut (prop 1959:2, SU 17, rskr 51) skall en nybyggnad med 20 platser uppföras. Den beräknas bli färdig i april 1960. I avvaktan härpå har en provisorisk förläggning med

9 platser uppförts under innevarande vinter genom arbetsmarknadsstyrelsens försorg. Ytterligare en sådan byggnad med 9 platser är under uppförande och beräknas bli klar i april 1959. Därmed uppnår skolan under våren 1959 en kapacitet som med ca 10 platser överstiger platsantalet före branden.

6. *Råby*. Den 1958 beslutade specialavdelningen med 8 platser beräknas bli färdig i juli 1959.

7. *Gräskärr*. Hela elevförläggningen med 20 elevplatser och personalbostäder förstördes genom brand natten till den 8 december 1958. Samma dag åtog sig arbetsmarknadsstyrelsen på hemställan från socialdepartementet att i samarbete med socialstyrelsen och byggnadsstyrelsen uppföra tre provisoriska förläggningsbyggnader. Dessa beräknas bli färdiga i mars 1959. De kommer att utnyttjas för 18 elever samt för personal. Ett provisoriskt kök med matsal inredes i skolans gymnastikhus. Skolan kommer därmed tre månader efter branden att kunna utnyttjas i ungefär samma utsträckning som tidigare. — Den 1958 beslutade ombyggnaden av hela skolan fullföljes enligt programmet. Uppförandet av nya permanenta elevförläggningar påbörjas i mars 1959 och förläggningarna beräknas bli färdiga omkring den 1 januari 1960. Därmed får skolan 38 permanenta platser.

8. *Ham margården*. Ombildning av skolan till yrkesskola beslöts 1958 och har nu genomförts. En verkstadsbyggnad är under uppförande, och skolan kan därmed inom kort utnyttjas fullt, dvs. för 20 elever. En 1958 beslutad specialavdelning med 8 platser skall påbörjas under våren 1959 och beräknas bli färdig i höst. En provisorisk förläggning för 9 elever uppföres under våren 1959 och beräknas bli tagen i bruk i maj månad.

9. *Stigby*. Den 1958 beslutade nya skolan på Visingsö med 24 platser har tidigare beräknats börja sin verksamhet under sommaren 1959. Kungl. Maj:t har den 9 januari 1959 beslutat åtgärder i fråga om personal m. m., som skall möjliggöra att Stigby-skolan börjar sin verksamhet redan i mars 1959 i syfte att skolan skall kunna utnyttjas helt i slutet av 1959.

10. *Skogsförläggningar*. Den 1958 beslutade försöksverksamheten med särskilda förläggningar för ungdomsvårdsskoleelever i skogligt arbete m. m. har hittills endast givit blygsamma resultat. På förslag av socialstyrelsen medgav Kungl. Maj:t den 9 januari 1959, att en förläggning för 5 elever, organisatoriskt anknuten till Ham margården, fick inrättas vid Simpnäs på Väddö. Den kom igång under februari 1959. Socialstyrelsen har ställt i utsikt att under våren 1959 inkomma med förslag om likartade förläggningar för ytterligare ett tiotal elever.

11. *Bärby*. Härutöver torde jag redan här få meddela, att Kungl. Maj:t den 13 februari 1959 på mitt förslag beslutat anslå medel till vissa förberedelsearbeten för inrättande av en ny yrkesskola för pojkar vid Bärby nära Uppsala, som under sommaren 1959 beräknas kunna börja sin verksamhet. Denna skola får 28 platser och inrättas i de lokaler, som f. n. utnyttjas för

en lantbruksskola för döva. Ytterligare förslag rörande denna skola redovisas i det följande.

De härmed redovisade åtgärderna beräknas medföra, att platsantalet inom yrkesskolesektorn för pojkar i jämförelse med läget vid ingången av budgetåret 1958/59 ökas med ca 90 under detta budgetår och med ytterligare ca 110 under nästa budgetår.

Vad härefter angår yrkesskolorna för flickor kan följande åtgärder nämnas.

1. *Ryagården*. Den tidigare omnämnda utskrivningsavdelningen för 8 elever i Landskrona har tagits i bruk i januari 1959.

2. *Eknäs*. Den förut nämnda sjuk- och mottagningsavdelningen med 8 platser, som i stort sett är att jämställa med en specialavdelning, togs i bruk i januari 1959.

3. *Bistagården*. Sedan det visat sig, att Bistagårdens hemskola, som har plats för 20 elever jämte spädbarn, under lång tid haft en mycket liten beläggning, har Kungl. Maj:t den 9 januari 1959 godkänt ett avtal, enligt vilket Frälsningsarmén vid sitt mödrahem i Borås ställer fem platser till förfogande för unga mödrar som hör hemma inom ungdomsvårdsskoleorganisationen. Hittills har 2—4 av dessa platser kunnat utnyttjas. Genom denna åtgärd har Bistagården kunnat tas i anspråk även för yrkesskoleelever. Elevintagningen har ökat successivt under vintern, och skolan beräknas nu kunna utnyttjas fullt.

4. *Håkanstorp*. Denna skola skall kunna ta emot 14 elever. Verksamheten beräknas komma igång omkring den 1 april 1959.

Platstillgången för kvinnliga yrkesskoleelever ökas sålunda med närmare 50 platser under detta budgetår i jämförelse med läget vid budgetårets ingång.

Beträffande skolhemmen har platstillgången hittills i stort sett varit tillfredsställande. Någon platsbrist råder sålunda inte på skolhemmen för pojkar. Däremot har under senare tid trycket på skolhemmet för flickor ökat så att en mindre platsbrist uppstått vid denna skola.

De redovisade åtgärderna har avvägts så, att de skulle få snabbast möjliga effekt på de områden där bristen på platser är störst.

Jag vill emellertid framhålla, att de provisoriska åtgärder, som vidtagits under budgetåret, inte i och för sig ökar möjligheterna till omhändertagande i helt slutet vård. Färdigställandet inom kort av två nya permanenta specialavdelningar (vid Långanäs och Råby) ger här ett värdefullt tillskott. Ytterligare en specialavdelning (vid Hammargården) beräknas bli färdig innevarande år.

De omnämnda provisoriska förläggningsbyggnaderna — sammanlagt 10 — uppföres genom arbetsmarknadsstyrelsens försorg. Byggnaderna är av trä och är i huvudsak av samma slag som användes vid beredskapsarbeten. De är av god kvalitet — i varje fall bättre än vissa äldre träbyggnader vid

ungdomsvårdsskolorna — och väl lämpade för sitt ändamål, dvs. för en övergångstid. De uthyres av arbetsmarknadsstyrelsen till socialstyrelsen. Då de inte längre behövs skall de kunna flyttas.

Till frågan om medelsbehovet för de provisoriska avdelningarna återkommer jag i det följande.

Förslag till fortsatt utbyggnad av organisationen

Vid den fortsatta utbyggnaden måste ansträngningarna koncentreras på sådana elevavdelningar, där man kan ta emot svårhanterliga och rymningsbenägna elever. Vidare bör man inrikta sig på behandlingsmetoder som kan väntas bidra till att minska väntelistan och möjliggöra snabbt omhändertagande av akuta fall. Av största betydelse är att de åtgärder som beslutas kan förverkligas i en nära framtid.

I fråga om *skolornas uppgifter och verksamhetsområde* har kommittén för ungdomsvårdsskolorna i stort sett godtagit nu rådande förhållanden. Kommittén har redovisat vissa synpunkter på frågan om gränsdragningen mellan ungdomsvårdsskolorna och vissa andra vårdområden främst mentalsjukvården, alkoholistvården och kriminalvården.

Kommittén har erinrat om att på ungdomsvårdsskolorna f. n. vårdas ett inte obetydligt antal psykiskt sjuka, som inte är behandlingsbara på skolorna. Beträffande vården av dessa elever kan jag helt biträda den uppfattning medicinalstyrelsen givit uttryck för i sitt remissyttrande, nämligen att de generellt bör behandlas på mentalsjukhus. Så länge särskilda mentalsjukhus för barn och ungdom inte finns kan man dock inte komma ifrån att ta emot och behandla dessa ungdomar på ungdomsvårdsskolorna. Ökade resurser måste tillföras skolorna för denna vårduppgift. Jag återkommer i det följande med förslag i detta avseende.

Vad kommittén föreslagit i fråga om vården av unga alkoholmissbrukare och gränsdragningen mellan ungdomsvårdsskolorna och nykterhetsvården överensstämmer i huvudsak med vad nu gäller. Jag har i princip intet att erinra mot att för skyddsuppfostran omhändertagna unga alkoholmissbrukare — såsom f. n. i stor utsträckning sker — omhändertages inom ungdomsvårdsskoleorganisationen. Jag har redan erinrat om att en ny specialavdelning, avsedd främst för alkoholmissbrukare, är under uppförande vid Långanäs yrkesskola. Enligt vad jag inhämtat kommer denna avdelning att bli färdig under april månad i år. Så snart erfarenheter av vården på denna avdelning vunnits kan frågan om att tillskapa ytterligare vårdresurser för detta klientel tas upp till prövning.

Vad beträffar gränsdragningen mellan ungdomsvården och kriminalvården har kommittén anslutit sig till strafflagberedningens uppfattning, att ungdomsvårdsskolorna i största möjliga utsträckning bör få slutföra be-

handlingen av de ungdomar som omhändertagits på skolorna och efter fyll-da 18 år begått brott. F. n. utskrives sådana ungdomar i regel från skolorna för att avtjäna straff i bl. a. ungdomsfängelse. Enligt vad jag inhämtat kommer strafflagberedningens förslag att underställas riksdagen tidigast nästa år. Det finns därför enligt min mening inte någon anledning att nu ta ställning till denna speciella fråga. Vid bedömningen av platsbehovet för den ifrågavarande elevkategorin synes det befogat att utgå från att nuvarande praxis i stort sett tillämpas tillsvidare.

Kommittén har uttalat, att frågan om en samordning av olika vårdformer för barn och ungdom bör särskilt utredas. Jag är inte nu beredd att ta ställning till frågan om en dylik utredning. De svårigheter som uppkommer på grund av den av kommittén påtalade splittringen på detta område synes i första hand börja lösas genom samarbete mellan berörda myndigheter.

Kommittén har lämnat vissa uppgifter från en inom socialstyrelsen pågående undersökning rörande resultatet av vården på ungdomsvårdsskolorna. Enligt denna har 73 procent av de manliga elever, som den 1 januari 1951 var intagna på yrkesskolor och varit slutligt utskrivna 4—5 år, efter utskrivningen dömts för straffregisterbrott. Det bör uppmärksammas, att undersökningen avser elever, som inskrivits på skolorna innan 1952 års lag om påföljd för brott av underårig trädde i kraft och innan den aktuella platsbristen uppstått på skolorna. Det finns skäl att frukta, att lika nedslående uppgifter om återfall i brottslighet skulle framkomma, om undersökningen utsträcktes till att omfatta senare årgångar av elever vid skolorna.

De redovisade siffrorna är ägnade att inge bekymmer. De aktualiserar frågan om ändamålsenligheten av de på skolorna tillämpade vårdmetoderna ävensom frågan om personalens rekrytering och lämpliga utbildning. Jag har för avsikt att ägna dessa frågor särskild uppmärksamhet i fortsättningen.

Med anledning av vad riksåklagaren anfört rörande frågan om *behandling på kort sikt* av ungdomsvårdsskoleelever vill jag meddela, att socialstyrelsen har för avsikt att vid Hammargårdens yrkesskola försöksvis pröva korttidsbehandling för vissa elever. Någon tids erfarenhet av detta försök bör avvaktas innan ytterligare åtgärder överväges. Riksåklagaren har i sitt remissyttrande vidare uttalat, att frågan om vårdtidens längd bort upptas till diskussion. Denna fråga torde komma att uppmärksammas av kommittén för ungdomsvårdsskolorna vid dess fortsatta arbete.

I fråga om placering av s. k. *utredningsfall* har olika förslag avgivits av barnavårdskommittén och kommittén för ungdomsvårdsskolorna.

Barnavårdskommittén föreslog 1955, att utredningshem med tio platser i varje skulle anordnas i anslutning till fyra yrkesskolor. Hemmen skulle i första hand avses för förvaring av för brott misstänkta ungdomar under

den tid brottsutredningen pågår. Syftet var att i viss utsträckning onödiggöra häktning och minska omfattningen av anhållande när det gäller sådana ungdomar. I viss utsträckning räknade kommittén också med att hemmen skulle kunna utnyttjas för barnavårdsklientelet i åldrarna 15—20 år. Härmed avsågs bl. a. underåriga, som omhändertagits för skyddsuppfostran men som ej omedelbart kunde erhålla lämplig placering på t. ex. en ungdomsvårdsskola (s. k. väntefall). Barnavårdskommittén ansåg även, att underåriga i vissa fall borde kunna omhändertas för utredning, innan vanarten var ådagalagd, till förekommande av grav asocial verksamhet, förbättring av återanpassningsutsikterna m. m. Kommittén föreslog, att bestämmelser om anstaltsorganisationen och huvudmannskapet för densamma m. m. skulle meddelas i särskild lag. Beslut om intagning i utredningshem i stället för häktning förutsattes i regel skola fattas av domstol. I barnavårdskommitténs år 1956 avgivna betänkande med förslag till ny barnavårdslag intogs bestämmelser i syfte att möjliggöra omhändertagande för utredning.

Kommittén för ungdomsvårdsskolorna har tagit upp barnavårdskommitténs förslag om utredningshem till förnyat övervägande och föreslår, att problemet om placering av utredningsfallen löses inom ramen för nu gällande bestämmelser. Kommittén erinrar om att dessa bestämmelser medger, att en för skyddsuppfostran omhändertagen person placeras på ungdomsvårdsskola för tillfällig vistelse under en observationstid. I själva verket sker numera intagning på ungdomsvårdsskola alltid först för observation innan beslut om definitiv placering fattas. Kommittén framhåller, att barnavårdsnämnderna behöver ha möjlighet att i förekommande fall omedelbart skilja den unge från hans miljö. Platsbristen vid vissa skolor har dock medfört, att beslut om intagning i många fall inte kan verkställas med önskvärd snabbhet. Enligt kommittén skulle en ökning av ungdomsvårdsskolornas platsresurser i stort sett lösa problemet med placering av fall under utredningstiden. Om ungdomsvårdsskolorna utbygges i sådan omfattning, att intagningsbeslut omedelbart kan verkställas, anser kommittén att behov av särskilda utredningshem inte torde föreligga i de fall där beslut om skyddsuppfostran fattats. Kommittén utgår ifrån att för flertalet av de lagöverträdare under 18 år, för vilka häktning är påkallad, indikationer för skyddsuppfostran samt placering på ungdomsvårdsskola föreligger. Enligt kommittén torde undantagen från denna regel vara ytterst sällsynta. Ett omhändertagande, som enbart avser förvaring för utredande av skuldfrågan, hör enligt kommitténs uppfattning inte hemma inom ungdomsvårdsskoleorganisationen. För att ta hand om det nämnda klientelet bör särskilda mottagnings- och observationsavdelningar inrättas vid vissa skolor.

Vid den allmänna diskussion, som har förts i frågan om anordnande av övervaknings- eller utredningshem, har det väsentliga spörsmålet varit hur

behovet av förvaring av för brott misstänkta unga i åldrarna 15—17 år lämpligen bör tillgodoses. Det torde vara en allmänt godtagen uppfattning, att det är angeläget att sådana ungdomar kan omhändertas inom barna- och ungdomsvårdens ram så att häktning endast undantagsvis behöver komma i fråga. Till denna uppfattning kan jag helt ansluta mig. Såsom kommittén för ungdomsvårdsskolorna framhållit torde i fråga om flertalet av brottsmisstänkta ungdomar under 18 år, för vilka häktning är påkallad, förutsättningar föreligga för omhändertagande för skyddsuffost-
ran. Undantagen härifrån torde, såsom bl. a. Svea hovrätt påpekat i sitt remissyttrande, vara relativt sällsynta. Det finns därför skäl anta, att problemet i huvudsak kan bemästras inom ramen för gällande bestämmelser om erforderliga resurser tillföres ungdomsvårdsskoleorganisationen. Jag tillstyrker därför i princip kommitténs förslag att vissa skolor utbygges med särskilda mottagningsavdelningar.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har i sitt remissyttrande uttalat att utredningshem — åtminstone vad de större städerna beträffar — bör inrättas av kommun och drivas i barnavårdsnämndernas eller eventuellt polisens regi. I anslutning härtill vill jag framhålla, att redan nuvarande bestämmelser inte torde lägga hinder i vägen för barnavårdsnämnderna att vidta erforderliga åtgärder för betryggande förvaring av för skyddsuffost-
ran omhändertagna och behövlig begränsning av deras rörelsefrihet. I det förslag till ny barnavårdslag, som torde komma att föreläggas årets riksdag, kan barnavårdsnämndernas befogenheter i detta avseende förväntas komma till klarare uttryck än som skett tidigare.

Beträffande mottagningsavdelningarnas anordnande har kommittén bl. a. föreslagit, att varje avdelning bör avses för åtta elever och förses med två sjuk- och isoleringsrum jämte arbetslokaler m. fl. utrymmen. Avdelningarna bör enligt kommittén konstrueras med mer effektiva tekniska anordningar i rymningshinderande syfte än de nuvarande halvöppna avdelningarna, dock utan att ha samma slutna karaktär som specialavdelningarna. Under särskilt svåra förhållanden, t. ex. vid tillfälliga orosperioder på skolan, skall det finnas möjligheter att tillfälligt ge avdelningen en mer sluten karaktär. Med hänsyn till vad främst socialstyrelsen anfört i sitt remissyttrande anser jag det nödvändigt att åtminstone de för pojkskolorna avsedda mottagningsavdelningarna ges en helt sluten karaktär. I övrigt har jag inte någon erinran mot den av kommittén föreslagna utformningen av avdelningarna.

Kommittén har förutsatt, att mottagningsavdelningarna skall användas för observation och för utredning av den lämpligaste vård- och behandlingsformen för nya elever överhuvudtaget. Jag har i och för sig inte något att erinra häremot men vill framhålla, att under alla förhållanden brottsmisstänkta ungdomar, som eljest skulle häktas, i första hand bör beredas

plats på avdelningarna. Dessa bör också i vissa fall och särskilt på flickskolorna kunna användas för elever, som av olika anledningar behöver sluten vård.

Beträffande vistelsetiden på mottagningsavdelning har kommittén ansett att denna bör få bestämmas från fall till fall. Kommittén räknar dock med att vistelsetiden inte i något fall skall behöva överstiga tre månader. Riksåklagaren har i sitt remissyttrande anfört, att man såvitt avser utredningsfallen bör kunna räkna med en kortare vistelsetid än tre månader. Enligt min uppfattning bör vistelsetiden på mottagningsavdelningen vara kort. F. n. tillämpas på specialavdelningarna en längsta sammanhängande vistelsetid av högst två månader. Vistelsetiden på mottagningsavdelningarna bör normalt inte få överskrida denna tid.

I fråga om lokaliseringen av mottagningsavdelningarna har kommittén föreslagit, att sådana avdelningar skall i första hand anordnas för manliga elever vid Hammargården, Fagared, Johannisberg och Vemyra samt för kvinnliga elever vid Bistagården, Härsjögården och Brättegården. Av dessa avses tre att påbörjas under nästa budgetår. Socialstyrelsen föreslår, att mottagningsavdelningar dessutom anordnas vid Sundbo och — såsom ersättning för en nedbrunnen förläggingsbyggnad vid Gräskärr — även vid denna skola och Råby. I några remissyttranden har hävdats att de mottagningsavdelningar, som är avsedda för de tre största städerna, komme att ligga på ett obekvämt avstånd från staden med följd att utredningen komme att försvåras. Såsom ungdomsåklagarna i Stockholm anfört torde man kunna räkna med att förhören med mycket få undantag kan avslutas redan under anhållandetiden, varför den ifrågavarande invändningen inte torde ha väsentlig betydelse.

Jag tillstyrker att mottagningsavdelningar nu anordnas vid pojkskolorna Hammargården, Fagared, Sundbo och Gräskärr samt vid flickskolorna Bistagården och Brättegården. Av dessa avses Hammargården och Bistagården i första hand för Stockholmsområdet och Fagared för Göteborgsområdet. För Malmö och närliggande område bör den nya specialavdelningen vid Råby tills vidare kunna fylla samma funktion som en mottagningsavdelning. Även specialavdelningarna vid övriga skolor bör vid behov kunna användas för ifrågavarande fall.

Såsom påpekats av kommittén och i några remissyttranden kommer vissa kategorier av ungdomar, beträffande vilka häktningsskäl i och för sig föreligger, inte att kunna tas om hand vid ungdomsvårdsskolorna därför att skäl till omhändertagande för skyddsuffostran inte anses föreligga. Dessa fall synes som nämnts vara sällsynta. I det förslag till ny barnavårdsplan som förberedes f. n. torde komma att upptas bestämmelser som medger, att fall av denna kategori skall av barnavårdsnämnd kunna omhändertagas för utredning. Om en sådan möjlighet till omhändertagande införes skulle — under förutsättning att tillräckliga resurser ställes till ungdomsvårdsskole-

organisationens förfogande — häktning av ungdomar under 18 år behöva tillgripas endast i undantagsfall.

För att de föreslagna mottagningsavdelningarna skall kunna fullgöra sin främsta uppgift att i största möjliga utsträckning onödiggöra häktning av för brott misstänkta underåriga är det nödvändigt, att barnavårdsnämnderna utnyttjar barnavårdslagets möjligheter till snabba ingripanden och att plats på ungdomsvårdsskola sökes utan dröjsmål. I åtskilliga uppmärksammade fall av häktning och ovillkorliga frihetsstraff, som jag låtit undersöka, har det visat sig att ansökan om intagning vid ungdomsvårdsskola inkommit alltför sent. Det är också angeläget, att förfarandet vid intagningen av elever till skolorna ytterligare förenklas. I samband med den förestående revisionen av den nuvarande ungdomsvårdsskolestadgan får denna fråga upptas till övervägande.

Vad beträffar *ungdomsvårdsskolorna och den allmänna skolreformen* kan jag i huvudsak instämma i vad kommittén anfört. Jag har ej något att erinra mot att enhetsskoleundervisning organiseras vid Vemyra fr. o. m. nästa budgetår på sätt socialstyrelsen föreslagit. Jag återkommer i det följande med preciserade förslag i anledning härav vid min behandling av medelsbehovet till skolorganisationen under nästa budgetår.

Kommittén har för avsikt att i sitt slutbetänkande behandla frågan om ett fortsatt genomförande av enhetsskoleundervisning vid ungdomsvårdsskolorna. Härvid bör, i syfte att trots det förhållandevis ringa elevantalet åstadkomma bästa möjliga organisation av högstadiet inom rimliga kostnader, särskilt beaktas vad skolöverstyrelsen anfört i sitt remissyttrande i fråga om samråd med länskolnämnderna vid planeringen av verksamheten och samarbete med övriga närbelägna skolor om undervisning, lärartjänster och lokaler.

Förslaget att slopa de nuvarande beteckningarna skolhem och yrkesskolor vill jag inte tillstyrka. Att de gamla beteckningarna bibehålles synes inte behöva utgöra något hinder mot en smidigare anordning och differentiering av undervisningen vid skolorna.

Kommittén har föreslagit en kraftig förstärkning av *vårdresurserna för psykiskt abnorma elever*. Sålunda föreslås, att två nya skolor med vardera 46 vårdplatser anordnas för detta klientel, en avsedd för manliga och en för kvinnliga elever. Kommittén utgår ifrån att de nya skolorna skall ta emot främst svårbehandlade psykiskt abnorma elever, som behöver vårdas under längre tid än som f. n. tillämpas.

I likhet med kommittén anser jag, att vårdresurserna för ifrågavarande ungdomar behöver förstärkas. Under de senaste åren har det blivit allt svårare att placera psykiskt abnorma yrkesskoleelever på de för dem avsedda specialskolorna Lövsta och Ryagården. Väntetiderna till dessa skolor har blivit allt längre. Detta är särskilt beklagligt eftersom det här ofta är fråga om de ungdomar, för vilka vårdbehovet är störst. Den 1 februari

1959 fanns ett 30-tal fall på väntelistan till envar av dessa skolor. Såsom kommittén framhållit finnes dessutom åtskilliga elever på andra skolor inom organisationen, som borde erhålla specialvård med hänsyn till sitt psykiska tillstånd.

Jag vill här nämna, att chefen för inrikesdepartementet senare denna dag i samband med anmälan av frågan om anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m. under budgetåret 1959/60 torde komma att föreslå, att ett nytt sjukhus för vård av s. k. psykopater skall uppföras. Detta sjukhus avses emellertid inte för det yngre klientelet. Tillkomsten av sjukhuset torde därför inte i någon nämnvärd utsträckning komma att avlasta de för psykiskt abnorma elever avsedda ungdomsvårdsskolorna.

I fråga om psykiskt abnorma manliga elever har resurserna fr. o. m. innevarande budgetår förstärkts genom att Fagareds yrkesskola satts i stånd att provisoriskt ta emot 15 elever av denna kategori. Som jag redan förutskickat kommer jag strax att föreslå, att Broby lantbruksskola för döva ombildas till ungdomsvårdsskola för manliga debila yrkesskoleelever. Häri genom beräknas Lövsta avlastas ca 15 elever. Enligt min mening kan de herefter tillgängliga resurserna för vård av den ifrågavarande elevkategorien komma att visa sig otillräckliga. Skulle detta bli fallet talar övervägande skäl för att den behövliga förstärkningen sker genom att en ny skola uppföres för svårbehandlade psykiskt abnorma manliga elever.

Enligt kommitténs förslag skulle en sådan skola förläggas till Lummelunda i Tingstäde kommun på Gotland. Mot förläggningen till Gotland har gjorts invändningar i flera remissyttranden, bl. a. av medicinalstyrelsen, som befarar att det kommer att visa sig svårt att på ön i erforderlig utsträckning få tillgång till barnpsykiatriskt och psykiatriskt skolad personal. Enligt medicinalstyrelsen synes behovet av psykiatrisk expertis vid skolan kunna tillgodoses endast under förutsättning, att ytterligare en överläkartjänst inrättas vid det statliga mentalsjukhuset i Visby. Även mot valet av plats för skolan på Gotland har viss tveksamhet uttalats av länsstyrelsen i Gotlands län. I samband härmed får jag anmäla att besvär anförts över Tingstäde kommunalfullmäktiges beslut att godkänna det med kommittén preliminärt slutna avtalet och att fullmäktige därefter återtagit sitt erbjudande att tillhandahålla i avtalet avsett markområde men i princip vidhållit sina åtaganden enligt avtalet. Något giltigt beslut från kommunens sida i fråga om det område, varpå skolan kan byggas, föreligger sålunda inte. Länsstyrelsen har alternativt angivit Havdhems kommun som lämplig plats för skolan.

För egen del finner jag Gotland vara en lämplig placering för en ny skola. Möjligheter torde finnas att tillgodose skolans behov av psykiatrisk expertis från S:t Olofs sjukhus i Visby. Jag vill i anslutning härtill erinra om att i årets statsverksproposition (XI ht s. 127) har föreslagits, att vid nämnda sjukhus fr. o. m. nästa budgetår skall inrättas en tjänst som förste läkare i Ao 24 med biträdande överläkares ställning.

Beträffande den exakta förläggningen av skolan föreligger ännu inte tillräcklig klarhet. Ritningsförslag har inte heller ingivits av kommittén. Slutlig ställning till frågan om inrättande av den föreslagna skolan bör därför ej tagas nu. Planeringsarbetet bör emellertid fullföljas snarast. Vid det fortsatta arbetet bör kommitténs förslag i stort sett kunna tjäna till vägledning. De erinringar som bl. a. socialstyrelsen och statskontoret gjort i remissyttrandena bör i görligaste mån beaktas och alla möjligheter att nedbringa kostnaderna tillvaratas. För nästa budgetår bör medel äskas för ritning och projektering av företaget. Jag återkommer härtill i det följande.

För vården av psykiskt abnorma kvinnliga elever har hittills endast en skola disponerats, nämligen Ryagårdens yrkesskola med 71 platser. Fr. o. m. början av detta år har Eknäs yrkesskola tillförts en särskild sjuk- och observationsavdelning. Skolan har nu 27 platser. Avsikten är, att Eknäs efter hand skall ta emot elever av samma slag som Ryagården. En del av det förutvarande Eknäsklientelet — flickor som är efterblivna till förståndsutvecklingen — skall behandlas på den nya yrkesskola vid Håkans-
torp, som inom kort träder i verksamhet. Genom dessa anordningar kommer vårdresurserna för psykiskt abnorma flickor att avsevärt ökas. Såsom kommittén påpekat torde svårigheterna vid flickskolorna till en del bottna i alltför små möjligheter att på de stora elevförläggningarna differentiera eleverna i grupper. Genom tillkomsten av de av mig i det föregående föreslagna mottagningsavdelningarna vid två flickskolor förbättras dessa möjligheter, samtidigt som flickskolorna totalt sett får ett värdefullt platstillskott. Det bör ytterligare övervägas om inte en fortsatt utbyggnad av de befintliga flickskolorna med ökning av differentieringsmöjligheterna är behövlig. På grund av angivna förhållanden är jag inte nu beredd att tillstyrka kommitténs förslag om att uppföra en helt ny skola för psykiskt abnorma kvinnliga elever.

Kommittén har vidare föreslagit, att ett särskilt anslag på 50 000 kronor skall ställas till socialstyrelsens förfogande för att sättas in till *förstärkning av den psykiatriska och psykologiska behandlingen* vid de ungdomsvårdsskolor, där behov finnes av sådan förstärkning. I likhet med kommittén anser jag det betydelsefullt, att ökade resurser ställes till förfogande för detta ändamål. Jag vill emellertid framhålla, att tillgången på personer med psykiatrisk utbildning inte är så stor att man kan undvika svårigheter att i erforderlig utsträckning knyta sådan expertis till skolorna. Möjligheterna härtill bör dock inte försvåras av brist på medel. Jag tillstyrker därför en viss ökning av medelsanvisningen härför.

I fråga om *differentiering av eleverna* på olika skolor och på skilda avdelningar inom skolorna har kommittén i stort sett godtagit nu gällande principer. I fråga om differentiering på avdelningar inom skolorna har kommittén dock föreslagit, att några nya öppna utskrivningsavdelningar inte skall anordnas. Behovet av specialavdelningar inom organisationen anser kom-

mittén bli täckt sedan av riksdagen beslutade specialavdelningar färdigställtts och de av kommittén föreslagna nya skolorna kommit till stånd. Den redan påbörjade uppdelningen av skolorna på mindre elevförläggningar bör fortsättas. Vidare bör enligt kommittén nya s. k. halvöppna elevavdelningar inte avses för fler än högst tio elever.

För egen del anser jag i likhet med kommittén att de allmänna differentieringsgrunder som nu tillämpas bör bibehållas. På grund av den bristande platstillgången på vissa skolor har differentieringen av eleverna enligt de uppgjorda planerna i viss utsträckning inte helt kunnat upprätthållas under de senaste åren. När den nu föreslagna upprustningen av skolorna blir genomförd bör det bli möjligt att övergå till en mer tillfredsställande ordning i detta hänseende. En alltför långt gående differentiering av eleverna på olika skolor och avdelningar inskränker uppenbarligen rörligheten inom organisationen, eftersom elevmaterialets sammansättning förändras från tid till annan. Det är därför viktigt att sådana förändringar noga följes, så att omdispositioner mellan olika skolor och avdelningar vid behov kan snabbt verkställas.

Beträffande behovet av specialavdelningar inom organisationen är jag inte beredd att nu ta någon definitiv ståndpunkt. I det följande kommer jag att föreslå att ytterligare en sådan avdelning inrättas vid en ny yrkesskola för pojkar.

Vad angår storleken på nya s. k. halvöppna elevavdelningar vill jag erinra om att de avdelningar av denna typ, som nu är under uppförande vid Gräskärr, är avsedda för tio elever. Då förslaget om dessa nybyggnader lades fram (prop. 1958:117) tillstyrkte jag denna storlek på elevförläggningarna med hänsyn till att skolan är avsedd för det yngsta yrkesskoleklientelet. Frågan om nya avdelningars storlek och om eventuell fortsatt uppdelning av kvarvarande större elevförläggningar på mindre enheter bör bedömas från fall till fall.

Vad beträffar förslaget om anordnande av *utskrivningsavdelningar i tätort* har jag redan erinrat om att en sådan avdelning förlagd till Landskrona och anknuten till Ryagårdens yrkesskola trätt i verksamhet i början av innevarande år. Med hänsyn till läget på hyresmarknaden har det varit förenat med stora svårigheter att anskaffa lokaler till den nämnda avdelningen. Då möjligheterna att förhyra lokaler för sådan verksamhet i anslutning till de av kommittén föreslagna skolorna även torde vara begränsade, är jag inte beredd att föreslå att sådana avdelningar inrättas vid vissa bestämda skolor. Det synes i stället lämpligen få ankomma på Kungl. Maj:t att med anlitande av medel från anslaget till anordnande och drift av provisoriska förläggningar i varje särskilt fall få bestämma om anordnande av sådana avdelningar sedan närmare erfarenheter vunnits av verksamheten vid den förenämnda utskrivningsavdelningen i Landskrona.

Kommitténs förslag att utskrivningsavdelningar av vanlig typ inte längre skall anordnas vid skolorna är enligt min mening väl motiverat. Enligt vad jag inhämtat har det nämligen under senare tid visat sig allt svårare att effektivt utnyttja förefintliga sådana avdelningar. Antalet elever som lämpar sig för denna fria vårdform har, såsom kommittén påpekat, blivit allt mindre. Tillsyn av personal har avsetts förekomma endast i mindre omfattning vid dessa avdelningar. För att vissa sådana avdelningar skall kunna utnyttjas har tillsynspersonal emellertid måst anställas.

Det av kommittén framlagda programmet för *upprustning av de nuvarande skolorna* på längre sikt är jag inte beredd att ta ställning till i detta sammanhang. I likhet med vad statskontoret uttalat i sitt remissyttrande bör skolornas byggnadsbehov m. m. prövas vid behandlingen av socialstyrelsens årligen återkommande anslagsäskanden. I rådande läge bör resurserna främst insättas på åtgärder som ökar platstillgången. Övriga önskemål om investeringar måste därför — även om de i och för sig är starkt motiverade — stå tillbaka. Framlagda förslag torde emellertid efter Kungl. Maj:ts prövning kunna komma ifråga som beredskapsarbeten, om arbetsmarknadsläget ger anledning därtill.

Kommitténs förslag angående ombildning av *Broby lantbruksskola för döva* till yrkesskola med plats för 28 manliga elever har tillstyrkts av de myndigheter som yttrat sig över förslaget. Kommittén föreslår, att skolan skall avses för debilklientel. För sådana elever finns f. n. två skolor, Råby och Margretelund. Debila elever vårdas också på andra skolor, bl. a. Lövsta. Kommittén beräknar att, om den nya skolan avses för det ifrågavarande klientelet, ca 15 platser skulle kunna frigöras på Lövsta. För egen del kan jag ansluta mig till kommitténs förslag. Jag finner det särskilt värdefullt om den nya skolan, såsom kommittén räknat med, indirekt kan öka vårdresurserna för det psykiskt abnorma manliga yrkesskoleklientelet. Kommittén har inte föreslagit, att skolan tillföres några resurser för slutenvård. Erfarenheterna från Margretelund och Råby tyder dock på att det är förenat med stora svårigheter att tillfredsställande ta hand om detta klientel utan tillgång till en slutenvård. Det torde därför vara realistiskt att så snart som möjligt anordna en dylik avdelning vid den nya skolan. Beslut härom bör därför fattas redan nu.

I fråga om anordnandet av verksamheten vid skolan kan jag godtaga vad kommittén föreslagit.

Socialstyrelsen har föreslagit vissa *nedskärningar av platsantalet* vid Vemyra, Östra Spång, Långanäs, Ryagården, Härsjögården, Bistagården och Broby. I nuvarande läge bör enligt min mening antalet platser även på de större avdelningarna vid skolorna inte nedbringas utan mycket starka skäl. Vid Vemyra, som har ett fastställt platsantal av 50, har sedan flera år endast 43 elever kunnat tas emot. Antalet platser bör fastställas i

enlighet härmed. Av liknande skäl bör platsantalet vid Broby fastställas till 22. Elevantalet vid den största elevförläggningen vid Ryagården bör minskas med tre. Förslag om minskning av elevantalet vid den största elevförläggningen på Långanäs från 27 till 19 har tidigare framställts av socialstyrelsen men ej bifallits. Skolan kommer — såsom jag förut framhållit — inom kort att tillföras en sluten elevavdelning med åtta platser och en tillfällig förläggningsbyggnad med nio platser. Med hänsyn härtill är jag beredd förorda att elevantalet vid den ifrågavarande förläggningsbyggnaden — som är den största inom organisationen — när efterfrågan på platser så medger minskas till 19. Socialstyrelsens övriga förslag att nedbringa platsantalet kan jag inte tillstyrka.

Vad jag nu föreslagit innebär i korthet följande utöver de åtgärder som redovisats i det föregående.

Yrkesskolor för pojkar :

1. *Fagared*. Skolan tillföres i slutet av 1959 en mottagningsavdelning med åtta platser avsedd främst för s. k. utredningsfall från Göteborgsområdet och får därefter 53 permanenta platser.

2. *Hammargården*. En mottagningsavdelning med åtta platser tillkommer i slutet av 1959. Avdelningen avses i första hand för s. k. utredningsfall från Stockholmsområdet. Skolans platsantal ökas därmed till 36 permanenta platser.

3. *Sundbo*. En mottagningsavdelning för åtta elever tillkommer i slutet av 1959. Skolans platsantal ökar till 69 permanenta platser.

4. *Bärby*. Skolan kompletteras i slutet av 1959 med en specialavdelning på åtta platser och får därefter 36 platser.

5. *Gräskärr*. Skolan tillföres en mottagningsavdelning, som kan beräknas bli färdig omkring den 1 juli 1960. Skolan får härefter 46 permanenta platser.

6. *Ny yrkesskola på Gotland* projekteras.

Yrkesskolor för flickor :

7. *Bistagården*. Skolan utökas i slutet av 1959 med en mottagningsavdelning med åtta platser och får därefter 29 platser.

8. *Brättegården*. En mottagningsavdelning med åtta platser bygges och blir färdig i slutet av 1959. Platsantalet vid skolan ökas till 28.

Sammanlagt kommer de av mig i det föregående i olika sammanhang redovisade åtgärderna att tillföra skolorganisationen ca 215 permanenta platser utöver de ca 750 platser som var tillgängliga den 1 mars 1959. Det totala platsantalet vid skolorna skulle sålunda stiga till omkring 965. Av det nämnda tillskottet på 215 platser faller 185 på yrkesskolorna för pojkar, varav 72 på slutna avdelningar, och 30 på yrkesskolorna för flickor, varav

16 på slutna avdelningar. Antalet slutna vårdplatser, som nu är sammanlagt 64, kommer sålunda att mer än fördubblas. Av de 185 platserna vid yrkesskolor för pojkar tillkommer ca 15 under första halvåret 1959, ca 95 under andra halvåret samma år och ca 75 under 1960. Dessutom projekteras en yrkesskola för manliga elever med ca 45 platser. Härtill kommer inom de närmaste månaderna ca 70 platser för manliga yrkesskoleelever vid provisoriska förläggningar. Av de 30 platserna vid yrkesskolorna för flickor tillkommer 14 under första halvåret 1959 och återstoden i slutet av året.

Genom de angivna åtgärderna torde en platsefterfrågan av nuvarande omfattning kunna tillgodoses och — såvitt avser pojkskolorna — en viss platsreserv tillskapas för att möta en ökad efterfrågan på platser på grund av befolkningsutvecklingen, en eventuell ytterligare ökning av ungdomskriminaliteten m. fl. orsaker. Vid flickskolorna torde dock på något längre sikt en viss ytterligare utbyggnad bli nödvändig, främst i syfte att öka differentieringsmöjligheterna vid vissa av de nuvarande skolorna och resurserna för vård av psykiskt abnorma elever.

Jag övergår här efter till att beräkna medelsbehovet under de olika anslagen för nästa budgetår.

Avlöningar

Av de av socialstyrelsen föreslagna löneregleringarna tillstyrker jag, att rektorstjänsten vid Gräskärr uppflyttas från Ao 21 till Ao 23. I det föregående har jag tillstyrkt att undervisningen vid Vemyra skolhem försöksvis anordnas i huvudsaklig överensstämmelse med den undervisning, som meddelas vid försöksverksamheten med nioårig enhetsskola. I anslutning härtill tillstyrker jag, att tre folkskollärartjänster i Ao 16 utbytes mot folkskollärartjänster i Ao 19. En folkskollärartjänst i Ae 16 bör i samband härmed dras in. De i övrigt föreslagna löneregleringarna kan inte tillstyrkas.

För undervisning i verkstadsarbete vid Vemyra bör inrättas en tjänst som yrkesmästare i Ae 11.

Beträffande Hammargården har jag tidigare anmält, att yrkesskoleelever numera tas emot vid skolan i enlighet med beslut av 1958 års B-riksdag. Utbildning och sysselsättning av dessa elever sker i trädgårds-, byggnads- och snickeriarbete samt cykel- och mopedreparationer. Kungl. Maj:t har medgivit, att vid skolan må tills vidare under innevarande budgetår finnas inrättade befattningar för två yrkesmästare i Ag 11, en tillsynsman i Ag 12 och två vårdare i Ag 8. Ifrågavarande befattningar bör göras extraordinarie. På grund av skolans omändring från skolhem till yrkesskola kan två folkskollärartjänster i Ae 16 och en tjänst som biträdande husföreståndare i Ae 9 indragas. För den nya specialavdelningen vid skolan tillstyrker jag, att tjänster inrättas för en tillsynsman i Ae 12, en förste vårdare i Ae 10, en

yrkesmästare i Ae 9 och en vårdare i Ae 8. Den nya avdelningen torde inte bli färdig förrän omkring den 1 oktober 1959. På grund härav behöver medel för de sistnämnda tjänsterna inte beräknas för de första månaderna av nästa budgetår.

För den nya specialavdelningen vid Råby bör inrättas en tjänst som tillsynsman i Ae 12, en tjänst som förste vårdare i Ae 10, en yrkesmästare-tjänst i Ae 9 och en vårdartjänst i Ae 8.

Vad angår den nya ungdomsvårdsskolan vid Bärby, som jag föreslagit skola inrättas genom ombildning av Broby lantbruksskola för döva, kan jag med vissa undantag godtaga den av kommittén beräknade personaluppsättningen. Jag tillstyrker, att befattningar beräknas för en rektor i Ae 21, två assistenter i Ae 17, en jordbruksföreståndare i Ae 12, en trädgårdsmästare i Ae 10, en tillsynsman i Ae 12, en yrkesmästare i Ae 11, en husföreståndare i Ae 10, en förste vårdare i Ae 10, en ladugårdsförman i Ae 9, två vårdare i Ae 8, en hantverkare i Ae 8, ett ekonomibitråde i Ae 5 och två ekonomibiträden i Ae 4. Jag förutsätter, att den nuvarande personalen vid skolan i största möjliga utsträckning erhåller fortsatt anställning efter skolans ombildning till ungdomsvårdsskola. Lönen till den nuvarande innehavaren av husmorstjänsten vid skolan bör — därest hon förordnas på tjänsten som husföreståndare — bestämmas på sätt statskontoret föreslagit i sitt remissyttrande. Förslaget att en av assistenterna vid skolan skall tillerkännas ett särskilt arvode kan jag inte tillstyrka.

För den nya ungdomsvårdsskolan på Visingsö bör inrättas en rektorstjänst i Ae 21, en assistenttjänst i Ae 17, en tjänst som tillsynsman i Ae 12, en yrkesmästartjänst i Ae 11, en tjänst som husföreståndare i Ae 10, en tjänst som förste vårdare i Ae 10, två vårdartjänster i Ae 8 samt tjänster för ett ekonomibitråde i Ae 5 och två ekonomibiträden i Ae 4. Inrättandet av den av socialstyrelsen föreslagna ämneslärtjänsten i Ae 21 — avsedd för folkhögskoleundervisning — är jag inte beredd att nu tillstyrka. Emellertid bör 10 000 kronor beräknas till arvode åt timlärare för försöksverksamhet med teoretisk undervisning vid skolan.

Vad beträffar personal till Gräskärr efter färdigställandet av den nu pågående första byggnadsetappen vid skolan kan jag endast tillstyrka, att befattningar inrättas för en assistent i Ae 17, två tillsynsmän i Ae 12, en trädgårdsmästare i Ae 10, en förste vårdare i Ae 10, en yrkesmästare i Ae 9, fyra vårdare i Ae 8 och ett kanslibitråde i Ae 7. Då byggnadsarbetena inte torde bli färdiga förrän omkring den 1 januari 1960 beräknar jag medel för dessa tjänster under ett halvt budgetår.

Socialstyrelsens förslag om indragning av de nuvarande tjänsterna som chef, tillika läkare, vid Lövsta och Ryagården samt inrättande av en överläkartjänst knuten till socialstyrelsens skolbyrå är jag, med hänsyn till vad medicinalstyrelsen anfört, inte beredd att tillstyrka. Intill dess att chefs-tjänsten på Lövsta kan besättas med en läkare bör skolbyråns behov

av läkarbiträde tillgodoses genom arvodesanställning. Jag tillstyrker, att en tjänst som psykolog i Ae 23 inrättas vid Lövsta och att den nuvarande tjänsten som biträdande läkare eller psykolog i Ae 24 ombildas till enbart en läkartjänst.

För att den nuvarande öppna utskrivningsavdelningen (Kupan) vid Lövsta skall kunna beläggas med elever och skolans kapacitet fullt utnyttjas bör skolan tillföras två vårdartjänster i Ag 8. Vidare bör medel motsvarande lönekostnaden för två vårdartjänster beräknas för den i det föregående omnämnda praktiska personalutbildningen vid skolan.

Med hänsyn till att numera äldre och troligen mer rymningsbenägna elever tas emot på skolhemmen Östra Spång och Vemyra bör vårdstandarden vid dessa skolor höjas. Jag tillstyrker därför, att vardera skolan tillföres en tjänst som tillsynsman i Ae 12.

Socialstyrelsen har upprepat sina tidigare gjorda förslag om utökning av den nuvarande personaluppsättningen vid specialavdelningarna, som f. n. består av en tillsynsman, en förste vårdare, en yrkesmästare och en vårdare. Såsom framgår av framställningen har styrelsen i viss utsträckning med anlitande av de för avlönande av vikarier m. fl. avsedda medlen anställt ytterligare personal vid nämnda avdelningar. Jag är medveten om att en sådan personalförstärkning kan vara behövlig. Jag är dock inte beredd att tillstyrka, att särskilda tjänster inrättas härför. Jag har däremot intet att erinra mot att extra personal liksom f. n. anlitas vid specialavdelningar med särskilt svårbehandlade elever. Med hänsyn härtill kan jag tillstyrka, att de för vikarier m. m. avsedda medlen i enlighet med socialstyrelsens förslag räknas upp med 188 400 kronor.

I det föregående har jag bl. a. föreslagit att mottagningsavdelningar skall anordnas vid Fagared, Hammargården, Sundbo, Bistagården och Brättegården samt att en specialavdelning skall byggas vid den nya ungdomsvårdsskolan vid Bärby. Då ifrågavarande avdelningar kan beräknas bli färdigställda redan i slutet av 1959 bör medel nu anvisas för personal vid avdelningarna. Jag upptar 135 000 kronor för detta ändamål. Det synes böra få ankomma på Kungl. Maj:t att i samband med avdelningarnas färdigställande meddela erforderliga bestämmelser angående personal vid avdelningarna. Jag tillstyrker, att en befattning för arbetsledning inrättas vid sidoavdelningen Baggå vid Sundbo. Befattningen bör placeras i lönegrad Ag 8. Skolan bör dessutom — med anledning av tillkomsten av två provisoriska förläggningar — tillföras två vårdartjänster i Ag 8.

Socialstyrelsen har föreslagit en kraftig personalförstärkning på grund av den allmänna arbetstidsförkortningen och övergång till vakande nattvakter vid vissa skolor samt som följd av en av styrelsen föreslagen minskning av arbetstiden för yrkeslärarna. Någon närmare utredning av behovet av ifrågavarande personalförstärkning föreligger dock inte. Med anledning härav vill jag erinra, att Kungl. Maj:t den 27 februari 1959 uppdragit åt

statens organisationsnämnd att i samråd med socialstyrelsen utreda behovet av arbetskraft vid skolorna till följd av arbetstidsförkortningen. I avbidan på resultatet av denna utredning är jag inte beredd att ta ställning till styrelsens framställning i denna del. Enligt vad jag inhämtat tillämpas systemet med vakande nattvakt redan nu vid vissa skolor. Ytterligare försök härmed bör göras. Jag föreslår, att 21 600 kronor beräknas för ändamålet. Förslaget om minskning av arbetstiden för yrkeslärarna kan jag däremot inte biträda.

I avbidan på slutförande av det inom kommittén för ungdomsvårdsskolorna pågående utredningsarbetet bör tjänster inom arbetsdriften samt yrkeslärartjänster vid skolorna tills vidare inte få återbesättas utan Kungl. Maj:ts prövning av tjänsternas lönegradsplacering.

I det föregående har jag tillstyrkt kommitténs förslag att särskilda medel skall ställas till socialstyrelsens förfogande för anlåtande av psykiatrisk och psykologisk expertis vid skolorna. Posten till arvoden åt rådgivande psykiater, vilken f. n. är uppförd med 49 700 kronor, bör i anledning härav höjas med 25 000 kronor. Till årsarvoden åt verkställande ledamöterna i styrelserna för tre nya ungdomsvårdsskolor bör beräknas 2 100 kronor.

På grund av tillkomsten av nya skolor bör de till kontorshjälp vid skolorna avsedda medlen räknas upp med 9 000 kronor.

Socialstyrelsens beräkning av medelsbehovet till löneklassuppflyttningar m. m. kan jag godtaga. Såsom statskontoret framhållit har socialstyrelsen inte beräknat medel för kompensation till tjänstemännen för förhöjda folkpensionsavgifter. För nämnda ändamål bör 49 000 kronor beräknas.

Jag tillstyrker slutligen, att en assistenttjänst i Ae 17, en bokhållartjänst i Ae 15, en tjänst som tillsynsman i Ae 12 och tre vårdartjänster i Ae 8 uppföres på ordinarie stat.

De av mig i det föregående förordade förslagen medför en ökning av anslagsbehovet med 1 180 000 kronor. Anslaget bör uppföras med (7 030 000 + 1 180 000) 8 210 000 kronor.

Omkostnader

Någon uppräknig av posten till sjukvård m. m. till befattningshavare anser jag inte nödvändig.

I enlighet med socialstyrelsens förslag bör följande delposter räknas upp, nämligen posterna till bränsle, lyse och vatten med 111 000 kronor, till tvätt- och renhållning med 5 000 kronor, till beklädnad med 64 000 kronor, till undervisning, lek och idrott med 12 000 kronor, till diverse med 28 000 kronor samt till elevbelöning med 12 000 kronor.

Socialstyrelsen har upprepat ett tidigare framfört förslag, att förhandlingar bör upptagas med landstingen i syfte att få det s. k. utomlänsavtalet tillämpligt på ungdomsvårdsskolornas elever. Om nämnda avtal finge

tillämpas skulle utgifterna under delposten till hälso- och sjukvård minskas. Jag är inte beredd att nu ta ställning till detta förslag. Delposten bör såsom socialstyrelsen föreslagit räknas upp med 12 000 kronor.

Beträffande posten till reseersättningar tillstyrker jag endast en uppräknings med 15 000 kronor.

För upprustning av inventariebeståndet höjdes posten till inventarier med 20 000 kronor år 1955 och 5 000 kronor år 1958. Socialstyrelsen har nu för nämnda ändamål begärt en ytterligare uppräknings av posten med 50 000 kronor och dessutom föreslagit, att posten räknas upp med 5 000 kronor för inventarieunderhåll. Jag kan endast tillstyrka att posten höjes med 15 000 kronor.

Delposten till övriga expenser bör vidare höjas med 40 000 kronor och delposten till utspisning med 60 000 kronor.

Posten till eftervård och utackordering har för innevarande budgetår räknats upp med 223 000 kronor bl. a. för att möjliggöra en utökad verksamhet med utackordering av elever i familjevård. Antalet utackorderade elever har till följd härav kunnat ökas med ett 40-tal sedan budgetårets ingång. En ytterligare ökning av utackorderingsverksamheten är önskvärd. Posten bör därför räknas upp med av socialstyrelsen föreslaget belopp, 36 000 kronor.

Posten till utgifter för jordbruks- och verkstadsdriften bör med hänsyn främst till tillkomsten av nya skolor och angelägenheten att i viss utsträckning förnya inventariebeståndet vid verkstäder och jordbruk räknas upp med 230 000 kronor. Inkomstposterna bör samtidigt räknas upp med 270 000 kronor.

Anslaget bör i enlighet med vad jag således förordat ökas med (111 000 + 5 000 + 64 000 + 12 000 + 28 000 + 12 000 + 12 000 + 15 000 + 15 000 + 40 000 + 60 000 + 36 000 + 230 000) 640 000 kronor och minskas med 270 000 kronor och alltså uppföras med (4 249 000 + 370 000) 4 619 000 kronor.

Engångsanskaffning av inventarier m. m.

I anslutning till vad jag anfört i det föregående samt till de förslag jag i det följande lägger fram vid behandlingen av investeringsanslaget till byggnadsarbeten m. m. förordar jag, att för anskaffning av inventarier och annan utrustning beräknas 37 500 kronor till nya elevavdelningar vid Gräskärr, 25 000 kronor till den nya ungdomsvårdsskolan vid Bärby, 15 000 kronor till en specialavdelning vid Hammargården samt 85 000 kronor till fem nya mottagningsavdelningar och en ny specialavdelning. Vidare bör 27 500 kronor beräknas till en ny elevavdelning vid Sundbo. Då uppförandet av de av mig i det följande föreslagna ersättningsbyggnaderna på Gräs-

kärr inte torde kunna slutföras under nästa budgetår, beräknar jag inte medel för inventarier till dessa byggnader.

Under föregående punkt har jag tillstyrkt uppräknig av posten till utgifter för jordbruks- och verkstadsdriften vid skolorna bl. a. för att möjliggöra viss förnyelse av inventarierna vid verkstäderna. Medel för dessa ändamål bör sålunda inte — såsom socialstyrelsen föreslagit — beräknas under förevarande anslag.

Anslaget bör alltså uppföras med (37 500 + 25 000 + 15 000 + 85 000 + 27 500) 190 000 kronor.

Anordnande och drift av provisoriska förläggningar

Såsom framgår av vad jag tidigare anfört pågår eller planeras uppförandet av tio provisoriska förläggningsbyggnader vid olika skolor. Byggnaderna uppföres genom arbetsmarknadsstyrelsens försorg och är av samma typ som av styrelsen utnyttjas till förläggning av arbetslösa på orter, där arbete eller omskolning kan ordnas men bostäder eller förläggningsmöjligheter saknas. Byggnaderna uthyres till socialstyrelsen.

Kostnaderna för anskaffning och uppförande av byggnaderna beräknas uppgå till sammanlagt 563 000 kronor. Härav beräknas anskaffningskostnaderna uppgå till 271 000 kronor och uppförandekostnaderna till 292 000 kronor. De sistnämnda kostnaderna bör bestridas ur förevarande anslag medan anskaffningskostnaderna bör belasta reservationsanslaget till kostnader för arbetsmarknadsstyrelsens förrådsverksamhet för nästa budgetår. De sammanlagda kostnaderna förskottteras under innevarande budgetår från reservationsanslaget till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m.

Kostnaderna för hyror för byggnaderna under nästa budgetår kan beräknas till 33 600 kronor, för inventarieanskaffning till ca 40 000 kronor och för personal vid förläggningarna till ca 120 000 kronor. Kostnaderna för en provisorisk förläggning på Vaddö beräknas till 32 000 kronor. Därjämte bör 132 400 kronor beräknas till kostnaderna för eventuellt erforderliga ytterligare provisoriska förläggningar.

Anslaget bör sålunda uppföras med (292 000 + 33 600 + 40 000 + 120 000 + 32 000 + 132 400) 650 000 kronor.

Utbildning av personal vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården

Under nästa budgetår kommer personalen vid ungdomsvårdsskolorna att avsevärt öka i antal på grund av tillkomsten av nya skolor och avdelningar. På grund härav bör utbildningen av särskilt vård- och tillsynspersonalen så långt möjligt intensifieras. I det föregående har jag beräknat medel till avlönande av aspiranter till vårdartjänster under utbildningstjänstgöring vid Lövsta. Medel har också beräknats för anordnande av en förläggnings-

byggnad vid skolan för ifrågavarande personal. För övriga kostnader för nämnda utbildning liksom för annan utbildning av personal vid vissa skolor bör beräknas 14 000 kronor.

Jag tillstyrker vidare, att medel anvisas för anordnande under nästa budgetår av två kurser på vardera tre veckor i enlighet med socialstyrelsens förslag. Styrelsens beräkning av kostnaderna härför, 41 000 kronor, synes kunna godtas.

Till socialstyrelsens förslag om utredning av frågan om personalutbildningen inom olika vårdområden är jag inte beredd att ta ställning i detta sammanhang.

Anslaget bör sålunda uppföras med (14 000+41 000) 55 000 kronor.

Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m.

Vid 1956 års riksdag beslöts, att de inackorderingshem, för vilka den första sjuåriga avtalsperioden löpt ut, vid fortsatt verksamhet skulle erhålla ett bidrag av 3 000 kronor per hem till förnyelse av inventariebeståndet. Motsvarande bidrag synes böra utgå till det hem, för vilket avtalsför-längning blir aktuell under nästa budgetår. Det torde — i likhet med vad tidigare skett — få ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa lämplig avskrivningstid för bidraget.

Till I.O.G.T. bör också under nästa budgetår utgå ett anslag av 2 000 kronor.

Med hänsyn till storleken av befintlig reservation kan anslaget upptagas med endast ett formellt belopp av 100 kronor.

Ersättning till inackorderingshem för driftförluster m. m.

Den kontanta ersättning av 1 000 kronor per år, som nu utgår till husmoder vid inackorderingshem, fastställdes vid 1956 års riksdag. Jag är fortfarande inte beredd att tillstyrka höjning av ifrågavarande ersättning. För nästa budgetår bör därför 8 000 kronor anvisas för detta ändamål. Till ersättning för driftförluster bör i enlighet med socialstyrelsens förslag beräknas 72 000 kronor. Det tidigare från särskilt anslag utgående bidraget å 3 000 kronor till frälsningsarméns flickhem i Stockholm och Malmö bör utgå även under nästa budgetår och bestridas från förevarande anslag. Medelsbehovet under anslaget utgör sålunda (8 000+72 000+3 000) 83 000 kronor. Med hänsyn till storleken av beräknad reservation vid utgången av innevarande budgetår bör anslaget uppföras med 73 000 kronor.

Vissa byggnadsarbeten m. m.

Till bestridande av merkostnader för redan påbörjade eller färdigställda byggnadsföretag tillstyrker jag, att 24 300 kronor anvisas för iordningstäl-

lande av avloppssystemet vid Vemyra skolhem, 26 000 kronor till ladugårdsbyggnad vid Långanäs, 20 000 kronor för tillbyggnad av elevförläggning vid Eknäs och 26 000 kronor till specialavdelning vid Fagared. För sistnämnda ändamål bör vidare i enlighet med socialstyrelsens förslag medgivande lämnas att använda högst 8 980 kronor av ännu ej disponerade medel å reservationsanslaget till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Byggnadsarbeten m. m.

Kostnaderna för den vid förra årets B-riksdag beslutade första byggnads-etappen vid Gräskärr beräknas nu av byggnadsstyrelsen till 1 425 000 kronor. Härav har 700 000 kronor anvisats för innevarande budgetår. Jag tillstyrker, att återstoden, 725 000 kronor, anvisas till färdigställande av arbetena i denna etapp.

Kommittén för ungdomsvårdsskolorna har bl. a. föreslagit, att medel anvisas till vissa om- och tillbyggnadsarbeten vid utskrivningsavdelningen på Lövsta ävensom till vissa ombyggnadsarbeten å förläggingsbyggnaden på den av kommittén föreslagna nya skolan vid Bärby. Då det framstått som angeläget, att dessa arbeten kommer till utförande redan innevarande budgetår har Kungl. Maj:t — med utnyttjande av riksdagens medgivande att inom det förevarande anslagets ram omdisponera medel till andra byggnadsföretag än de som underställts riksdagen — medgivit, att tillsammans 45 000 kronor må disponeras till de båda angivna ändamålen. Med hänsyn härtill bör för nästa budgetår motsvarande belopp anvisas för färdigställande av de byggnadsföretag, till vilka medel anvisats under anslaget för innevarande budgetår.

Jag tillstyrker vidare, att 200 000 kronor anvisas till slutförande av påbörjade arbeten med omläggning av vatten- och avloppssystemet vid Långanäs.

Kostnaderna för uppförande av en specialavdelning vid Hammargården har, såsom framgår av den tidigare lämnade redogörelsen, av byggnadsstyrelsen beräknats till 375 000 kronor. Dessutom beräknas kostnaderna för uppförande av ett staket kring avdelningen till 15 000 kronor. Kostnaderna för uppförandet av avdelningen kan numera, enligt vad jag inhämtat av byggnadsstyrelsen, beräknas till 300 000 kronor. Då endast 150 000 kronor tidigare anvisats för påbörjande av arbetena, bör ytterligare 150 000 kronor anvisas för nästa budgetår.

I det föregående har jag förordat, att mottagningsavdelningar skall uppföras vid Fagared, Hammargården, Sundbo, Bistagården och Brättegården samt en specialavdelning vid den nya ungdomsvårdsskolan vid Bärby. Kostnaderna härför beräknas till sammanlagt 1 495 000 kronor. Vidtagna undersökningar om möjligheterna att få dessa byggnadsföretag snabbt påbörjade och genomförda har gett mig underlag för uppfattningen att byggnaderna bör kunna färdigställas redan i slutet av innevarande år. Med hänsyn härtill bör hela nämnda belopp anvisas för nästa budgetår.

Till upprättande av ritningar och för projektering av en ny ungdomsvårdsskola för psykiskt abnorma manliga elever bör beräknas 150 000 kronor.

Med anledning av vad socialstyrelsen anfört rörande medverkan från vederhörande kommuner för att lösa bostadsbehovet för personalen vid ungdomsvårdsskolorna får jag erinra, att Kungl. Maj:t den 30 januari 1959 uppdragit åt bostadsstyrelsen att i samråd med socialstyrelsen och byggnadsstyrelsen utreda möjligheterna att med anlitan av sedvanliga former för finansiering av bostadsbyggande tillgodose föreliggande behov av bostäder åt personal vid bl. a. ungdomsvårdsskolorna. I avvaktan på resultatet av denna utredning bör försiktighet iaktas vid anvisande av medel till nybyggande av bostäder. Den betydande utvidgning av organisationen som nu föreslås gör det emellertid nödvändigt att vid vissa skolor uppföra ytterligare bostadshus. Jag beräknar 740 000 kronor för nämnda ändamål. Det bör få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma vid vilka skolor bostäder bör uppföras under nästa budgetår.

Frågan om medelsanvisning till vissa förbättringsarbeten vid Ryagården, omändring av huvudförläggningen vid Långanäs, påbörjande av arbeten med omläggning av vatten- och avloppssystemet vid Sundbo och Härsjögården samt ombyggnad av kök vid Råby, Lövsta och Hornö har behandlats av chefen för finansdepartementet vid anmälan i årets statsverksproposition av förslaget till stat för statens allmänna fastighetsfond. Härvid tillstyrktes en särskild medelsanvisning av 350 000 kronor till de angivna ändamålen. Då beredningen av frågan om anslag till ungdomsvårdsskolorna för nästa budgetår inte var avslutad vid nämnda tidpunkt angavs inte någon definitiv disposition av medlen på olika objekt. Efter samråd med chefen för finansdepartementet förordar jag, att 31 000 kronor beräknas till vissa förbättringsarbeten vid Ryagården, 25 000 kronor till viss omläggning av vatten- och avloppssystemet vid Ryagården, 35 000 kronor för omändring av huvudförläggningen vid Långanäs samt 259 000 kronor till påbörjande av arbeten med omläggning av vatten- och avloppssystemet vid Sundbo och Härsjögården.

De i socialstyrelsens anslagsframställning i övrigt upptagna förslagen kan jag inte tillstyrka.

För det av mig angivna byggnadsprogrammet erfordras sålunda (24 300 + 26 000 + 20 000 + 26 000 + 725 000 + 45 000 + 200 000 + 150 000 + 1 495 000 + 150 000 + 740 000) 3 601 300 kronor, vilket belopp bör avrundas till 3 600 000 kronor. Jämfört med anslaget för innevarande budgetår innebär detta en ökning med 1 250 000 kronor.

De av socialstyrelsen ingivna förslagen om uppförande av en administrationsbyggnad och en mottagningsavdelning vid Gräskärr samt en ladugårdsbyggnad vid Forsane såsom ersättning för nedbrunna byggnader kan jag godtaga. Kostnaderna för arbetena beräknas till 680 000 resp. 110 000 kro-

nor. Jag tillstyrker, att för ändamålet erforderliga medel, 790 000 kronor, anvisas på tilläggsstat för innevarande budgetår.

Med hänsyn till läget inom vårdområdet synes Kungl. Maj:t — i likhet med vad som gäller för innevarande budgetår — böra erhålla medgivande att, om så befinnes lämpligt, inom anslagets ram omdisponera medel till annat byggnadsföretag än de nu nämnda.

VII. Hemställan

Under åberopande av vad jag sålunda i olika hänseenden anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

I. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, som föranledes av vad jag i det föregående förordat;

II. godkänna följande avlöningsstat för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1959/60:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	2 425 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	161 900
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	4 550 100
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	1 024 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	49 000
Summa kronor	8 210 000;

III. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1958/59 anvisa å kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond

till Ytterligare medel till vissa byggnadsarbeten m. m. vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården ett investeringsanslag av 790 000 kronor;

IV. för budgetåret 1959/60 anvisa

a) å driftbudgeten under femte huvudtiteln

- 1) till *Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar* ett förslagsanslag av 8 210 000 kronor;
- 2) till *Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Omkostnader* ett förslagsanslag av 4 619 000 kronor;
- 3) till *Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Engångsanskaffning av inventarier m. m.* ett reservationsanslag av 190 000 kronor;
- 4) till *Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Anordnande och drift av provisoriska förläggningar* ett reservationsanslag av 650 000 kronor;
- 5) till *Utbildning av personal vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården* ett reservationsanslag av 55 000 kronor;
- 6) till *Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m.* ett reservationsanslag av 100 kronor;
- 7) till *Ersättning till inackorderingshem för driftförluster m. m.* ett reservationsanslag av 73 000 kronor;

b) å kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond

till *Vissa byggnadsarbeten m. m. vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården* ett investeringsanslag av 3 600 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Bertil Bagger-Sjöbäck

Innehållsförteckning

	Sid.
<i>Propositionen</i>	1
<i>Propositionens huvudsakliga innehåll</i>	1
<i>Utdrag av statsrådsprotokollet den 6 mars 1959</i>	3
I. Inledning	4
II. Gällande bestämmelser och nuvarande organisation	5
III. Förslag till utbyggnad av ungdomsvårdsskolorna	8
A. Kommittén för ungdomsvårdsskolorna	8
B. Yttranden	32
IV. Förslag till ombildning av Broby lantbruksskola för döva till ungdomsvårdsskola	48
A. Kommittén för ungdomsvårdsskolorna	48
B. Yttranden	52
V. Socialstyrelsens anslagsäskanden	53
VI. Departementschefen	73
VII. Hemställan	102